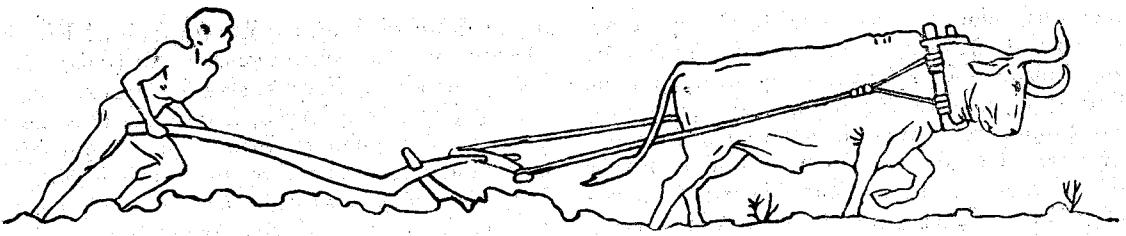


ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΙΩΑΝΝΗΣ

ΣΥΔΔΟΓΗ ΜΠΟΥΑΣΟΝΑ



## ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Θ' 31  
ΜΑΪΟΥ 1909

### ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑΙ

Σεμνοπρεπής δσον καὶ φιλολογικὸς ἐτελέσθη Στὸν δῆμο παρ' ἡμῖν εἰς ἔορτασμὸς πρὸς τιμὴν τοῦ φιλελληνικωτάτου τὴν καρδίαν Φρειδερίκου Μιστράλ. Ὁλίγον δὲ ἔπειτα ἐτελέσθησαν ἐν Γαλλίᾳ τὸν ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος του, ἐν ζωῇ ἀκόμη διατελοῦντος τοῦ ἐπαξιώτατα δαφνοστεφροῦς αὐτοῦ ποιητοῦ τῆς «Μιρέϊγ» καὶ τοῦ «Ροδανοῦ», τοῦ μεγάλου προφήτου τοῦ Φελιβρισμοῦ<sup>1</sup>, τοῦ διὰ τὰς διαλέκτους τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας ἄλλου αὐτοῦ γλωσσοπλάστου Δάντες Ἀλιγγέρη. Θὰ ἡδύνατο κανεὶς οὕτω βέβαια νὰ γράψῃ κάπι περισσότερον σήμερον ἀπὸ ἐν ξηρὸν σημειώμα διὰ τὴν ὅλην αὐτῆν, ἀξιοθαύμαστον ἐν Γαλλίᾳ φιλολογικὴν ἀνθησίν ἥ δποιά καλεῖται Φελιβρισμὸς καὶ ἴδιως περὶ τοῦ κορυφαίου τῶν ποιητῶν της, ὁσονδήποτε γνωστὰ καὶ ἀν εἰνε ἵσως καὶ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τὰ κατ' ἐκείνην ἄλλ' ἴδιον διὰ ἐνθυμοῦμαι αἴροντος διὰ τὸ Φρειδερίκος Μιστράλ ἀποκαλεῖ κάπου ὁ ἴδιος τὸν ἔαντόν του «Umble escolan dou Grand Ouméro», — «Ταπεινὸν μαθητὴν τοῦ Μεγάλου Ὁμήρου», καὶ διὰ τὸ πολλοῦ ἔχαρακτῆρισαν ἄλλοι ὡς τὸν περισσότερον Ἐλλῆνα ἀπὸ τοὺς Γάλλους ποιητάς, αὐτόν, τὸν Φρειδερίκον Μιστράλ τὸν Ὁλύμπιον. Ὁ νοῦς μου οὕτω φέρεται σχεδὸν ἀκούσιως ἄλλα καὶ πολὺ φυσικὰ πρὸς κάποιαν μελέτην τοῦ κ. Jean Carrère ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄι Ἐλληνικαὶ Ἀποικίαι τῆς Γαλλίας» καὶ πρὸς ἐν ἀπὸ τὰ πορίσματα αὐτῆς κατὰ τὸ δποῖον «δὲν υπάρχει ἐν Εὐρώπῃ, ἔξαιρεται τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, λαὸς ὁ δποιος νὰ διετήρησε περισσότερον ἀπὸ τὸν γαλλικὸν

ἐναργῆ τὰ ἵχνη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀποικισμοῦ». «Πολλοὶ ἀπὸ τὸν λαὸν αὐτῶν, ἐπάγεται δι γράφων, ζητωκραυγάζοντες ἑκάστοτε ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος δὲν ὑποτεύονται ἵσως δι της ζητωκραυγάζουν ὑπὲρ τῆς Μητροπόλεως!»

Ο Φρειδερίκος Μιστράλ δὲν εἶνε ἀπὸ τοὺς πολλοὺς αὐτούς, μολονότι εἶνε πάντοτε ἀπὸ τοὺς ἐνθυμούμενούς τούς τονίσαντας τὴν ἀγάπην των πρὸς τὴν Ἑλλάδα· δι ποιητῆς τοῦ «Υμνου εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ ἀναφωνήσας κάποτε»: «Ολοι μας Ἐλληνες εὔμενα» δὲν παρουσιάζεται ὡς ἀπλοὺς φιλέλλην· δι πολίτης τῆς προβηγκιανῆς Maillane γινώσκει δι της Ἐλληνες ἀποικοι ἵσαν οἱ πρόγονοι οινισταί... Ἰδού διατὶ γράφω σήμερον κυρίως περὶ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ Ἑλληνικοῦ ἀποικισμοῦ.

\*\*\*

Ο κ. Ιωάννης Καρρέρος εἰς τὴν ὡς ἀνω μελέτην του, ἀπηκῆν βέβαια ὅχι ὀλίγους ἄλλους, γράφει δι τοῦ Ἡρακλέους δὲν εἶνε παρὰ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην φαντασίαν ἔξωραϊσμένη ιστορία τῶν μεταναστεύσεων τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν Ἐσπερίαν. Ο περὶ Ἡρακλέους θρύλος εἶνε ἐν ἀρχῇ παράδοσις φοινικική. Δὲν εἶνε καν παράδοσις, εἶνε τὸ οἰονεὶ θρησκευτικόν, τὸ κάπως ἀκόμη ιερατικὸν καὶ ἀχαρι σύμβολον αὐτοῦ τοῦ ἴδιου πνεύματος τῆς φυλῆς τῆς Τύφου. Ο Ἡρακλῆς τῶν Ἐλλήνων εἶνε ἥ τελείωσις τοῦ φοινικικοῦ Μελκάρθ, διὰ τοῦ δποίου οἱ Φοίνικες ναυτιλλόμενοι ἐσυμβόλιζον τὸν καρτερικὸν ἀγῶνα τῆς φυλῆς των. Ἄλλ' ἀπὸ τὸν μῆνον αὐτὸν τὸν κάπως χονδροκομένον οἱ Ἐλληνες ἐπελέγοντες διέπλασαν τὸν Ἡρακλῆ. Ἐχάρισαν εἰς αὐτὸν στέρον ἡρωϊκόν, μέτωπον πεισμον, δορὰν λέοντος, δόπαλον καὶ τὰ πάθη τῶν κοινῶν θνητῶν καὶ τὸ δυκηρὸν καὶ βαρὺ ἔσανον ἐγένετο θεός ζῶν καὶ αἰώνιος.

Η ἀλήθεια εἶνε δι τοῦ οἱ Ἐλληνες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡκολουθησαν τὸν δρόμον τῶν θαλασσο-

πόρων τῆς Φοινίκης ἀλλὰ συνέβη εἰς τὴν πραγματικότητα τῆς ἴστορίας διτὶ καὶ εἰς τὴν ἔξελιξιν τοῦ θρύλου. Οἱ Φοινίκες, θαυμαστοὶ ἔμποροι, ἀλλὰ περιφρονηταὶ τῆς τέχνης καὶ τῆς χάριτος τῶν θλαιών πολιτισμῶν ἥρκοῦντο εἰς τὴν Ἰδρυσιν ἔμπορείων, ἀντίτιλασον τὰ προϊόντα αὐτῶν μὲ τὰ προϊόντα τὰ ἐγχώρια, ἔπειτα ἀπέπλεον πάλιν ἀποκομίζοντες τὴν εἰρηνικὴν αὐτῶν λείαν χωρὶς νόον ἀλλοὶ τι ἀπὸ τὰ νομίσματά των. Η̄ τὴν βύσσον τῶν ὑφασμάτων των. Οἱ Ἑλληνες τούναντίον, οἱ ἐλθόντες ἔπειτα ἀπὸ αὐτοὺς προσεκόμιζον τοὺς θεοὺς των, τοὺς ἀγῶνας, τὰς τελετάς, τὴν γοητείαν αὐτῶν καὶ τὰ χαρίσματα τῆς εὐφροσύνης. Εἰσέδυον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀλλων μὲ τὸ μειδίαμά των, τὴν εὐφράδειάν των, μὲ τὴν δύναμιν τὴν δοπίαν είχον τὰ πάντα νόον ἀντιλαμβάνονται καὶ τὰ πάντα νὰ ἔχωρατίζουν. Μόνον οὕτως οἱ Ἑλληνες παρέμειναν εἰς τὴν Γαλλίαν οἱ ἀλλοὶ Ἰδρυσαν ἔμπορεία τὰ δοπία διετηροῦντο καθὼς τὰ ἐφήμερα, ἐν αὐτοῖς πωλούμενα προϊόντα. Οἱ Ἑλληνες Ἰδρυσαν ἀποικίας, εἰς τὰς δοπίας ἔζων οἱ Ἰδιοί, προσκομίζοντες εἰς αὐτὰς ὅλον αὐτῶν τὸν πολιτισμόν. Ἰδοὺ διατὶ η̄ ἐλληνικὴ ἐπίδρασις ἀπέμεινε μόνη παρὰ τοῖς λαοῖς ἀπαράλλακτα καθὼς τὸν ἀξεστὸν Μελκάρθ ταχέως δι λαμπρὸς Ἡρακλῆς ἔξηφάνισε.

\*\*\*

Μεταξὺ τῶν παραλίων ἐλληνικῶν ἀποικιῶν τῆς Γαλλίας δικαίως οἱ Καρρέροι ἀναφέρειν ὡς εἰκός ἐν ταῖς πρώταις τὴν Μασσαλίαν, — τὴν μόνην ἄλλως τε ἥτις Ἰδρυθη ἔξι διοκτήρου ἀπὸ Ἑλληνας ἐπὶ ἀκτῆς τῆς Μεσογείου παρθένου ἀπὸ πάσης ἀσιατικῆς ἀποικίας, δὲν παραλείπει δὲ νὰ παραδέσῃ, καὶ τὴν γνωστὴν παράδοσιν τοῦ οἰκισμοῦ της ἡ δοπία πλέκεται τόσῳ ποιητικὰ γύρῳ ἀπὸ μίαν κύλια τοῦ Ὅμεναίου ἀπὸ τὸν Φωκαέα ναυτίλιον καὶ τὴν λιγυρίαν παρθένον. Ἀλλ' ἡδη πρὸ τῆς ἀρχαιοτάτης Μασσαλίας Ἑλληνες ναυτιλλόμενοι εἶχον σταθμεύσει εἰς διάφορα σημεῖα τῆς λιγυρικῆς ἀκτῆς καὶ εἶχον μᾶλιστα εἰσδύσει καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα. Ἡ Ναρβόννη ἡτο ἀρχαιοτέρα τῆς Μασσαλίας, ὑπῆρξε δὲ πάντως ἔμπορείον ἐλληνικὸν ὡς ἡτο πρότερον φοινικόν. Ἐπίσης η̄ Νίμη, η̄ Ἡράκλεια. Ἀλλ' αἱ ἀληθεῖς ἐλληνικαὶ ἀποικίαι, ἐκεῖναι τῶν δοπίων δι καρακτήροι καὶ η̄ γραφικότης διεσώθησαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, εἰνε οἱ λιμένες τῆς λιγυρικῆς ἀκτῆς. Τοιαύτη η̄ Νίκαια τοιαύτη ἀρχαιοτέρα αὐτῆς καὶ αἰώνια της ἀντίζηλος, η̄ Μόνοικος, τὸ περιλάλητον Μονακό. Δύο ἔτι παράλιοι χαρίσται πόλεις, — Riomponiana, Tauroentum — ἀνευρέθησαν προσφάτως, τὰς δοπίας οἱ Ἑλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον ἔξωράση μὲ τὰ λεπτότερα ἀνθη τοῦ πολιτισμοῦ των, καὶ μετ' οὐ πολὺ θὰ ἐκταφῆ βεβαίως καὶ μία τρίτη η̄ καλουμένη Ὄλβια. Ἀλλὰ παρὰ τὰς τρεῖς αὐτὰς ἐκλιπούσας

πόσαι ἀλλαι αἱ δοπίαι σώζονται ἀκόμη! Εἰνε η̄ Ἀντίβη, η̄ τόσῳ εὐπερίγραφος Ἀντίπολις τῶν Ἑλλήνων εἰνε η̄ Fréjus εἰνε η̄ Ceyreste εἰνε η̄ Μαρτίγη εἰνε η̄ Ἀγδα, η̄ ἀπὸ τὰς ἐλληνικὰς ἀποικίας διατηρήσασα ἵσως περισσότερον τὴν σφραγίδα τῆς φυλῆς εἰνε παρὸς αὐτῇ η̄ Μές, η̄ Μαρσεδάν καὶ η̄ Σέτη εἰνε ἔπειτα ἐπὶ τῆς καταλανικῆς ἀκτῆς η̄ δοπία εἰνε ἀκόμη ἵσως ἐλληνικωτέρα καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν λιγυρικὴν ἀναρίθμητα τὰ σημεῖα εἰνε ἀ ἔγενοντο ἐλληνικοὶ οἰκισμοί, ως η̄ Leucate, η̄ Collioure, η̄ Argelés, η̄ Empuriarias κλπ. κλπ.

\*\*\*

Ἄλλα προτοῦ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν Μασσαλίαν καὶ εἰς τὴν ἀπὸ αὐτὴν οἰκισθεῖσαν Arles, ἃς ὁψιώμεν ἐν βλέμμα, ἀκολουθοῦντες πάντοτε τὸν γαλάτην ξεναγόν, εἰς τὰ μεσογειότερα, ίδιως εἰς τὰ πέριξ τοῦ Σαιν-Ρεμύ τῆς Προβηγκίας, διποὺς ἀναμφιβόλως δῆλος ὁ τόπος εἰνε ἐλληνικός. «Ἐκεῖ, γράφει οὕτως ἀνη̄ Glaumum εἰνε ἀκόμη θαμμένη κάτω ἀπὸ τὸ προαιώνιον σάβανόν της, πόσῳ ἀγλαίᾳ ἀφ' ἐτέρου ζῆ η̄ τόσῳ χαρίσται καῷμη τοῦ Σαιν-Ρεμύ, ἐν τῇ δοπίᾳ αἱ ὁδαὶ καὶ κόδαι μὲ τὴν εὐγραμμὸν κατατομὴν ἔχονται ἀπὸ τὴν κρήνην ὡς ἀλλαι κανηφόροι καὶ φέρουσιν εἰς τὸν δοπίαν δοφθαλμούς τῶν δληγῶν τὴν γαλάζην τῶν ἐλληνιδῶν πρόγονων των. Καὶ τὰ δύο ἐκεῖνα ἥχη τῆς ἀρχαίας τέχνης, η̄ δύμις καὶ τὸ μαυσωλεῖον, τὰ τόσῳ ἐλληνικά τὴν μορφήν, τόσῳ ἀττικά τὴν εὐρυθμίαν δὲν εἰνε η̄ ἔσαιει ζῶσα διαθήκη φυλῆς η̄ δοπία ἐτράφη μὲ τὸ μέλι τοῦ Ὅμητροῦ; Καὶ τέλος εἰς δλήγων βημάτων ἀπόστασιν μὴ δὲν εὑρίσκεται η̄ περιλάλητος ἡδη Maillane, η̄ πατρὸς τοῦ Φρειδερίκου Μιστράλ;» Επειτα πολὺ ἀπωτέρω εἰς τὴν Dax καὶ γύρῳ ἀπὸ αὐτὴν σώζεται ἀδιάσειστος η̄ πεποίθησις εἰς αὐτοὺς τὸν κατοίκους διτὶ καταγονται ἀπὸ Ἑλληνας ἀποικίους, καὶ γνωσταὶ ἐκεῖ συναντᾶ κανεὶς μὲ τὴν ἀκαμπτον κατατομὴν τῶν ἀγαλμάτων τὴν δοπίαν δι κρόνος δὲν μεταβάλλει, — καθὼς σώζονται ἀφ' ἐτέρου παρὰ τὰς δομαὶς τοῦ Ἀδούρ καὶ τῶν παραποτάμων τοὺς πόλεις καὶ πολίχναι μὲ ἐλληνικά ὄνοματα ποὺ ἀναμιμήσκουν στίχους τοῦ Ὅμηρου, δι λιμὴν τῶν ἀλιέων τοῦ Arès καὶ η̄ Agos καὶ η̄ Syros καὶ τόσαι ἀλλαι. Τοεὶς πόλεις ὡς τόσον ιδίως παρέχουσι κατὰ τὸν π. Καρρέρο τὴν εὐκαιρίαν νὰ Ἰδῃ κανεὶς ἐν αὐταῖς ἀλλοθῆς περισσόμενον τὸν ἐλληνικὸν τύπον η̄ Agde καὶ η̄ Arles καὶ η̄ Μασσαλία. «Εἰς τὰς γραφικὰς ὁδοὺς τῆς συνοικίας τοῦ Ἀγίου Ιωάννου, εἰς τὴν Μασσαλίαν, γράφει οὕτως, θὰ σταματήσετε ἔξαφρα ἔκπληκτοι καὶ μαγευμένοι πρὸ ἀπαραμίλλων τύπων κλασικοῦ κάλλους μέτωπον βραχὺ καὶ πεισμόν, κόμη ὡς τῶν ἀρχαίων κορῶν κυματοειδῆς, εὐγραμμὸς κατατομή, ωσειδὲς τοῦ προσώπου εὐρυθμοτάτου καὶ ίδιως δοφθαλμοί, οἱ

θεῖοι ἐκεῖνοι δοφθαλμοὶ τῆς Παλλάδος Ἀθήνης, οὔτε γλαυκοί, οὔτε γαλανοί, ἀλλὰ φαεινοί, βαθεῖς καὶ εὐμετάβολοι καθὼς η̄ Μεσόγειος.

«Ολα αὐτὰ τὰ ἐπανεῦρον κάτω ἀπὸ τὴν λευκὴν καλύπτραν τῶν γυναικῶν τῆς Αγδε καὶ καὶ δι τύπος ἡτο ἀκόμη ἵσως τελειότερος εἰς τὴν ἥρεμον καὶ σοβαρὰν αὐτὴν πόλιν, ἐν τῇ δοπίᾳ δὲν ἔγένετο καμία ἀνάμειξις φυλῶν. Ἀνάμεσα εἰς τὴν ἀεικήνητον καὶ θορυβώδη Μασσαλίαν καὶ εἰς τὴν σεμνήν Agde, η̄ Arles η̄ δοπία ἐφημίζετο τὸ πάλαι διὰ τὸν χαρίεντα πλοῦτον τῶν ναῶν καὶ τῶν ἀλλων κτιρίων της, διὰ τὴν σιωπηλὴν καὶ ὑπέροχον αἴγλην τῆς Τέχνης, παρέχει τύπον ἀρχαίου κάλλους περισσότερον ἵσως διάσημον ἀλλὰ καὶ δλιγάτερον ἵσως ἀμιγῆ καὶ ἀγνόν. Κάποια ἀραιβικὴ νοσηρότης συνανεμίχθη μὲ τὴν ἐλληνικὴν γαλήνην. Ἐντεῦθεν ἀναμφιβόλως η̄ ίδιαζουσα γοητεία τῆς Ἀρλ, τῆς πόλεως δῶλων τῶν χαρίτων.

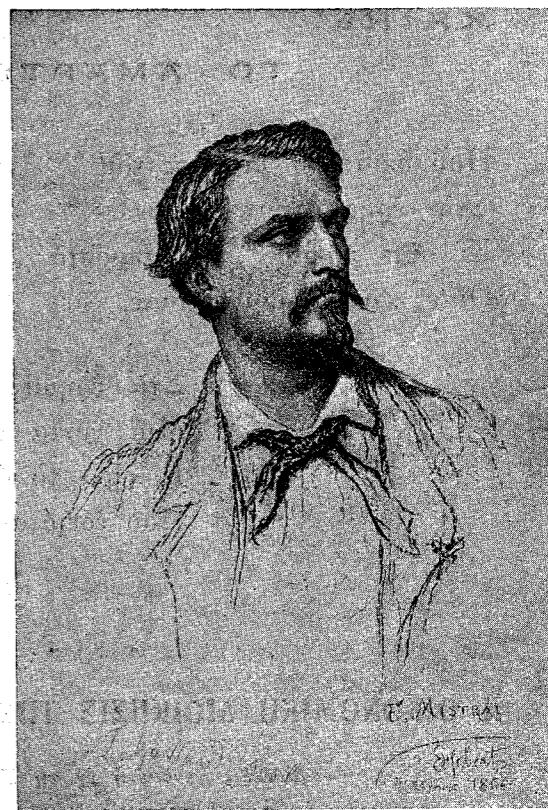
«Arles, la belle Grecque aux Yeux de Sarrasine».

«Ἀρλ, τῆς περικαλλοῦς ἐλληνίδος τῆς μὲ δοφθαλμοὺς Σαρακηνῆς», ως τὴν ἀποκαλεῖ δι Παῦλος Μαριετόν.

«Ἀλλὰ τί μᾶς μέλει διὰ τὴν ἡλίασιν αὐτὴν τὴν ἀπὸ τὸν ἥλιον τῆς Ἀραβίας εἰς τοὺς δοφθαλμούς; Αἱ Ἀραβίλαναι δὲν δομοιάζουν δλιγάτερον δι αὐτὸ μὲ θεάς αἱ δοπίαι κατηλθον ἀπὸ τὸν Ὅλυμπον, τόσῳ κανονικόν καὶ ἥρεμον εἰνε τὸ πρόσωπόν των, τόσῳ τὸ βάδισμά των εἰνε δῶσαν ἀύλον, τόσῳ τὸ ἥθος των εἰνε υπέροχον. Ἡ ἐπάνω εἰς τὸ μαρμάρινον μέτωπον εἰς πτερύγια χωριζομένη κόμη η̄ δπίσω ἀνάδετος ἐπὶ τοῦ αὐχένος δι δοπίος ἔχει κυκνείους κυματισμούς, προσδίδει εἰς τὰς μορφάς των τὸ μεγαλεῖον τῶν αἰώνιων δντων.

Καὶ πρὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐκεῖ ἐλληνικοῦ θεάτρου, ως πρὸ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων κτιρίων παρίστανται ως τὰς ἔμψυχα σχόλια τῶν ἴστορικῶν αὐτῶν δαυμάτων καὶ ως κινούμενα ἀγάλματα τὰ δοπῖαι ἀναμένει τὸ βάθρον...».

Πρὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐκεῖ ἐλληνικοῦ θεάτρου! Ἀκριβῶς ἐνθυμοῦμαι διτὶ ἀλλοὶ γαλάτης



ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΜΙΣΤΡΑΛ

συγγραφεύς, προκειμένου περὶ αὐτῶν καὶ περὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Μιστράλ, γράφει.

«Ἐκεῖ υψοῦνται δύο ζεύγη διδύμων στηλῶν μὲ τόσην καρίν, μὲ τόσον κάλλος, καὶ μὲ τόσην ἐγκατάλειψιν ὡστε προκαλοῦν τὰ δάκρυα καὶ τοῦ πλέον υπερηφάνων ἀδελφῶν τῆς Ἰσμήνης καὶ τῆς Ἰφιγενείας, θὰ αἰσθάνωνται αἱ στήλαι αὐταὶ δὲν οἱ στήλαι τῶν ποιητῶν εἰνε χωλὶ η̄ βάρβαροι καὶ δονοῦνται ηδέως ἀπὸ τοὺς ήχους τῶν προβηγκιανῶν δμοιοκαταληξῶν υπὸ τὸ θερινὸν σεληνόφων...».

ΧΡ. ΘΕΜ. ΔΑΡΑΛΕΞΗΣ

## ΧΑΙΝΕ

### ΤΟ ΑΜΑΡΤΟΛΟΥΓΟΥΔΟ

Ποὺ σκοτωθεῖ μονάχος του  
Στὴν ἐρημιὰ τὸν θάβουν  
Κι' οὕτε παπάδες πᾶν μπροστά  
Οὔτε κεριὰ τοῦ ἀνάβουν.

Κ' ἔκει μακρυὰ στὸν τάφο του  
Στὸ ἐρημικό του χῶμα  
Βγαίνει τὸ ἀμαρτολούλουδο  
Μὲ τὸ γαλάζιο χρῶμα.  
  
Στὶς ἐρημιές εὑρέθηκα  
Μιὰ νύχτα τοῦ Γεννάρη  
Κ' εἶδα τὸ ἀμαρτολούλουδο  
Ποὺ ἐσειώταν στὸ φεγγάρι.

ΠΑΥΛΟΣ ΓΝΕΥΤΟΣ

### Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΣΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

— Διάλεξις γενομένη ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀρχαιολογικῇ Σχολῇ —

Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Δὲν αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ζητήσω συγγνώμην, διότι πραγματεύομαι ἐνταῦθα θέμα ἀσχετον πρὸς τὴν ἀρχαιολογίαν.

Ἡ Γαλλικὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν, ὡς τὸ ἐνθυμίζει στὴλη τῆς εἰσόδου, ὑδρύθη κατὰ τὸ 1846, «ἔξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἐκ φιλίας πρὸς τὴν νέαν Ἑλλάδα» καὶ ἀκόμη—δὲν πρέπει νὰ τὸ λησμονήσωμεν—ὅπως αὐξάνῃ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν φιλίαν, τὴν δοποίαν πᾶς Ἑλλην ὁφεῖλει εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἀπὸ δὲ ἥδη ἐτῶν ἡ Σχολὴ τελείως συνεμορφώθη μὲ τὴν πρόθεσιν τῶν ὑδρυτῶν τῆς. Χωρὶς νὰ παραμελήσῃ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα—οἱ Δελφοὶ καὶ ἡ Δῆλος ἀς τὸ μαρτυρήσουν!—εἰργάσθη πάντοτε δπως γνωρίσῃ αὐτή, ἀλλὰ καὶ δπως γνωρίσῃ εἰς τὸν κόσμον, τὴν νέαν Ἑλλάδα, τὴν «Σημερινὴν Ἑλλάδα»<sup>1</sup>. Εἰς ἔνα μάλιστα ἐκ τῶν πρώτων ἐταίρων τῆς ἀνήκει ἡ ἀνακάλυψις, παρὸ διάγονον νὰ εἴπω ἡ ἐφεύρεσις, τῆς «Συγχρόνου Ἑλλάδος»<sup>2</sup>. δὲν εἶναι ἄλλως ἔξηριβωμένον ἀν δ' Ἀμποῦ ἔγραψε τὸ βιβλίον του ἔκεινο ἔξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἡ ἐκ φιλίας πρὸς τὴν

νέαν Ἑλλάδα. Τὸ θέμα μας θίγει μίαν ἀπὸ τὰς πλέον ἐνδιαφερούσας ἀλλὰ καὶ σκοτεινοτέρας περιόδους τῆς ιστορίας μας, πρὸς δὲ ἡ γνῶσις αὐτοῦ δὲν εἶναι ἀχροντος διὰ τὸν μελετῶντα τὸν σημερινὸν ἐλληνικὸν θεσμούς ἀναμφισθῆτας ἄρα εἶναι ἔξ ἔκεινων, περὶ τῶν δοποίων δύναται τὶς νὰ διμιλήσῃ εἰς τὴν αἰθουσαν ταύτην. Ἐν τούτοις ὁ διμιλῆτης δὲν τὸ ἔξελεξεν ἀνευ ἐνδοιασμῶν. Βεβαίως ἡ παροῦσα διάλεξις εἶναι συμπλήρωμα ἐνδεδειγμένον τοῦ δοκιμίου περὶ τῶν βυζαντινῶν οἰκονομικῶν, τὸ δοποῖον ἔλαβον τὴν τιμὴν νάναγνώσω ἐνώπιον ὑμῶν πρὸ διδεκα μηνῶν, ἀλλὰ τὴν φοράν ταύτην ἥσθανθη δι τὸ δὲν μοῦ ἥτο τόσον εὐνοολον νὰ εἴπω τὴν γνώμην μου. Ἐφοβήθην μήπως αἱ ἐπικρίσιες, τὰς δοποίας θάνατογκασθῶ νὰ ἐκφέρω κατὰ τῆς διθωμανικῆς διοικήσεως, φανῶσιν ἀντλοῦσαι τὴν ζωηρότητα αὐτῶν ἐκ τῆς μητρικαίας, ἡτις τυχὸν παρέμεινεν εἰς τὴν καρδίαν ἀπογόνου τῶν πάλαι ἡττημένων.

Μετὰ ὠριμον σκέψιν, οἱ ἐνδοιασμοὶ οὖτοι μοῦ ἐφάνησαν ὑπερβολικοί. Πράγματι, ἔκτὸς τοῦ δι τὸ διάκονον νὰ ἐπιφριφθῇ εἰς τὸν τουρκικὸν λαὸν ἡ εὐθύνη διοικήσεως τῆς δοποίας καὶ αὐτὸς ὑπῆρξεν ἐπίσης θῦμα, ἔκτὸς τοῦ δι τὸ δι γωπατικῶς πολλάκις ἔχω ἔξαρει τὰς ἔξ-

χους ἀρετὰς τοῦ λαοῦ ἔκεινου, τὸ νὰ σιωπᾶ τις ἐπὶ τοῦ δεῖνα σημείου τῆς ιστορίας, διότι ἀναφέοται εἰς τὸ ἔθνος του ἡ τὸ κόμμα του, εἶναι ὀσεὶ νὰ κατεδίκαξεν ἑαυτὸν νὰ μὴ διμιλήσῃ ποτὲ περὶ ιστορίας.

Ἀνάγκη μόνον εἶναι νὰ λησμονῇ τις δι τὸ ἀνήκει εἰς τὸ δεῖνα λαὸν ἡ τὸ δεῖνα οὔμα. Ὁ Ταὶν τελειώνει τὸν πρόλογόν του εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῶν «Ἀρχῶν τῆς Συγχρόνου Γαλλίας» μὲ τὰς ἔξης γνωμαίας: «Ἐχάραξα τὴν εἰκόνα ταύτην χωρὶς νὰ λάβω ὑπὸ δψιν τὰς σημερινὰς ἔριδας. Ἐγραψα ιστορίαν καὶ οὐδὲν περιπλέον, ἀν δὲ πρέπει νὰ τὰ εἰπῶ ὅλα, ὑπολήπτομαι παραπολὺ τὴν τέχνην μου ὡς ιστορικοῦ διὰ νὰ κάμω παρ' αὐτὴν καὶ ἀλλην τέχνην κρυπτόμενος».

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐπεχειρήθη ἡ παροῦσα ἐργασία. Οὐδὲ μίαν λέξιν περιέχει, δυναμένην νάποδον ἡ εἰς μητρικαίαν ἡ ὑστεροβουλίαν. Ὁσάκις ἦγακασθην νὰ προβῶ εἰς ἐπικρίσεις, ἀντὶ νὰ τὰς ἔντεινω, τὰς ἔχω μετριάσει. Τέλος, οὐδὲν γεγονὸς ἀνέγραψα μὴ ἐπιμαρτυρούμενον ἀπὸ εἶναι ἡ πλείονας ξένους μάρτυρας.

Ἄλλα καὶ ἀφοῦ ἐλλύθη ἡ πρώτη αὐτὴ δυσκολία, ὑπελείποντο αἱ ἀλλαι δυσκολίαι, αἱ συναφεῖς πρὸς τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ θέματος, αἱ οὐτως εἰπεῖν ἀντικειμενικαί. Καὶ εἶναι πολυάριθμοι αἱ αὐταὶ αἱ δυσκολίαι. Ἐν πρώτοις, κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον, ἐπὶ τῆς δοποίας θάσημον, δὲν ὑπῆρχε κυρίως εἰπεῖν προϋπολογισμὸς τοῦ διθωμανικοῦ κράτους, ἀλλὰ πολλοὶ προϋπολογισμοὶ προσεπιτιθέμενοι ἡ παραπροστιθέμενοι πρὸς ἀλλήλους. Περὶ οὐδὲν δὲ τῶν προϋπολογισμῶν τούτων ἔχομεν ἐπισήμους πληροφορίας, καὶ δὸσον δὲ πρῶτος τονικικὸς προϋπολογισμὸς μόλις κατὰ τὸ 1863 ἐδημοσιεύθη. Ἀφ' ἔτερου, τὰ δημόσια ἔξοδα, καὶ αὐτὰ ἀκόμη τάναγρόμενα εἰς τὶ τὸ δυνάμενον κυριολεκτικῶς νὰ ὀνομασθῇ προϋπολογισμός, δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὰ συστηματικῆς ἐρεύνης ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς διαθέσεως τῶν. Τὰ ἔξοδα ταῦτα ἔξηρτῶντο ἐκ τῆς ἴδιοτροπίας τοῦ ἀνωτάτου ἀρχοντος. Οὕτω ἐνῷ Μουράτ ὁ Ε', εἰς τῶν τελευταίων μεγάλων Σουλτάνων τῆς παλαιᾶς σχολῆς, παρὰ τοὺς ἀδιακόπους πολέμους καὶ παρὰ τὴν συντήρησιν στρατοῦ 200,000 ἀνδρῶν, ἀφῆσε τὸ θησαυροφυλάκιον πλῆρες καὶ τὸν προϋπολογισμὸν μὲ περίσσευμα, δὲν εἶχε πάντοτε τὴν αὐτὴν ἀξίαν καὶ πρέπει ἀδιακόπως νὰ σταματῶσε νὰ κενώσῃ τὸ πρῶτον καὶ νάνατρέψῃ τὸν δεύτερον μὲ σπατάλας ἀνταξίας βασιλίσκου τῆς κεντρώας Ἀφρικῆς: μὲ δχήματα κατάστικτα ἀπὸ λίθους πολυτίμους, μὲ φαντασμαγορικὰ κιόσκια, κτλ. κτλ.

Παρομοίᾳ περιπλοκὴ εἰς τὸ φορολογικὸν σύστημα. Ἐκτὸς τῶν σταθερῶν φόρων, οἵτινες ἀπέρρεον ἀπὸ τοὺς ἰεροὺς νόμους, καθὼς καὶ τῶν θεσπιζόμενων διὰ τῶν νομοθετικῶν διατάξεων τῶν Σουλτάνων—φόρων, οἵτινες ἐποίκιλλον καὶ αὐτοὶ κατὰ τὰς διαφόρους περιφερείας—νπῆρος φόρων καὶ αὐθαιρέτων μονοπολίων, ποικιλλότων συνάμα κατὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ τὴν ίδιοτροπίαν τῶν τοπαρχῶν. Ὡς ἐκ τούτου, αἱ πληροφορίαι τὰς διποίας συγγραφεῖς τινες, καὶ ίδιως ὁ Χάμμερ καὶ ὁ Μουρατζᾶ Δ'. Ὁσσών, μᾶς παρέχουν περὶ τοῦ τουρκικοῦ φορολογικοῦ συστήματος, ἐπειδὴ κατὰ βάθος δὲν εἶναι παρὰ ἀπλοῦ σχολίασμα τῶν μονομάντικῶν νόμων, δὲν δίδουν κατὰ τὴν διμολογίαν αὐτῶν τούτων τῶν συγγραφέων, ἡ ἀτελῆ εἰκόνα τῆς καταστάσεως.

Πρὸς ἐπίμετρον, πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡτις ὡς πρωτεύουσα ἀπολαύει προνομιακοῦ συστήματος, ὑπάρχουν αἱ προνομιούχοι ἐπαρχίαι, αἵτινες, ὑπὸ ταύτην ἡ ἔκεινη τὴν μορφήν, ἐκφεύγουν καὶ αὐταὶ ἀπὸ τὸ σύνηθες σύστημα τῆς φορολογίας. Εἰς ταύτην δὲ τὴν τελευταίαν κατηγορίαν θὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχήν μας, διότι ἀρκεταὶ Ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι εἰς αὐτὴν ὑπάγονται.

Πληροφορίαι βεβαίως, καὶ διὰ τὰς προνομιούχους ἐπαρχίας καὶ διὰ τοὺς αὐθαιρέτους φόρους δύνανται νὰ εὑρεθῶσιν εἰτε εἰς τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τὰ παραχωροῦντα τὰς προνομίας, εἰτε εἰς τὰ δοιοποιὰ τῶν περιηγητῶν, τῶν δοποίων σημαντικὸς εἶναι δ ἀριθμὸς ἰδίως ἀπὸ τοῦ ΙΙ' αἰῶνος. Ἀρκεῖ νὰ δονομάσωμεν τοὺς Pouqueville, Olivier, Cousinery Hobhouse, Leake, Chandler, Savary, Urquart, Bartholdi, Choiseul-Gouffier καὶ λοιποὺς.

Άλλ' ἀν καὶ δὲν λείπουν αἱ πληροφορίαι,—εὑρίσκονται δ' ἐνίστε καὶ ἔκει δπον εἰτε εἰς τὰς περιφερείας, ὡς λ. χ. διὰ τὴν νήσον Σῦρον εἰς τὴν περὶ Μελισσῶν πραγματείαν τοῦ Ἀββᾶ Δέλλα-Ρόκκα—ἐν τούτοις πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν διτι, τηματικαὶ οὖσαι ἡ παρεμπιπότως παρεχόμεναι, αἱ πληροφορίαι αὗται δὲν παροκρίνονται εἰς πάντα τὰ ἐφωτήματα, τὰ δοποία περιεχόμεναι, αἱ πληροφορίαι αὗται δὲν ἀποκρίνονται εἰς πάντα τὰ ἐφωτήματα, τὰ δοποία γεννῶνται εἰς τὸν νοῦν, ἔνεκα δὲ τῶν διαφορῶν τῶν πρὸς ἀλλήλας ἀποτελοῦσι νέαν δυσχέρειαν διὰ τὸν ὑποχρεωμένον νὰ περιορισθῇ εἰς γενικὴν ἐπισκόπησιν.

Αἱ μεταβολαὶ τῆς ἀξίας τῶν νομισμάτων κορυφώνουν τὴν σύγχυσιν. Διότι, καίτοι οἱ λογαριασμοὶ γίνονται πάντοτε μὲ γρόσια, τὸ γρόσι δὲν εἶχε πάντοτε τὴν αὐτὴν ἀξίαν καὶ πρέπει ἀδιακόπως νὰ σταματῶσε νὰ κενώσῃ τὸ πρῶτον καὶ νάνατρέψῃ τὸν δεύτερον μὲ σπατάλας ἀνταξίας βασιλίσκου τῆς κεντρώας Ἀφρικῆς: μὲ δχήματα κατάστικτα ἀπὸ λίθους πολυτίμους, μὲ φαντασμαγορικὰ κιόσκια, κτλ. κτλ.

<sup>1</sup> La Grèce d'aujourd'hui ἔργον τοῦ κ. Γ. Δεσάν πρόηντον τῆς Σχολῆς.

<sup>2</sup> La Grèce Contemporaine.

λήση, είχε πέσει εἰς τὸ πέμπτον τῆς ἀρχικῆς του ἀξίας, ήτοι εἰς ἐν φράγκον. Ἐκτοτε ὑπέστη νέας ὑποτιμήσεις, κατήντησε δὲ σήμερον νὰ μὴν ἀξίζῃ οὔτε 25 ἑκατοστὰ τοῦ φράγκου.

Φυσικά, αἱ μεταβολαὶ αὗται ὀφεῖλονται εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ τίτλου τῶν νομισμάτων. Τὰ τεχνάσματα τῶν κιβδηλοποιῶν βασιλέων εἰχον τόσον ἐμφιλοχωρήσει εἰς τὰ ἥθη τῶν Τουρκῶν, ὡστε καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος Σελήμ, ὁ φιλελεύθερος ἐκεῖνος ἡγεμών, ὁ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν πρῶτος τῶν Νεοτούρκων, ὅστις εἴλικρινδ ἐμόχθησεν ὅπως ἀνοργανώσῃ τὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ κατώρθωσε διὰ σειρᾶς ἐπιτυχῶν οἰκονομικῶν μεταρρυθμίσεων νὰ διπλασιάσῃ τὰ ἔσοδά της, κανένα δὲν ἐδοκίμασε ἐνδοιασμόν, προκειμένου νᾶλλοιωσῃ τὰ νομίσματα. Ὑπεβίβασε τὸν τίτλον τῶν κατὰ 50% περίπου. Τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ Juchereau de Saint-Denis, ὁ Γάλλος ἐκεῖνος συνταγματάρχης, ὅστις ἐθαύμαζε τὸν Σελήμ, ὑπηρέτησεν ὑπὸ αὐτὸν καὶ ἔγεινε βραδύτερον ὁ ἴστοριογράφος τῆς βασιλείας του καὶ τῆς πτώσεώς του.

Πάντα ταῦτα ἐξηγοῦνται σιγά σιγά μάτην θὰ ἔντοῦμεν νὰ εὑρωμεν πλήρει τινὰ μονογραφίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, καὶ διατὰ δύο διαπρεπεῖς οἰκονομολόγοι, οἱ κ. κ. Morawitz καὶ διι. Velay οἵτινες τελευταίως ἔγραψαν περὶ τῶν συγχρόνων τουρκικῶν οἰκονομικῶν, ἐπιτροχάδην ἐντελῶς ἐπραγματεύθησαν τὸ ἴστορικὸν μέρος. Ἀς εὐχηθῶμεν ὅπως ὁ κ. N. Jorga, ὁ ἐπιφράνης καθηγητὴς τοῦ Βουκουρεστιανοῦ Πανεπιστημίου, πληρῶσῃ τὸ χάσμα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἀξιοσημειώτος του *Geschichte des Osmanischen Reiches* φθάνει μόνον μέχρι τοῦ ἔτους 1538. Δὲν εὔρειςτασιν νᾶσχοληθῆ παρὰ μόνον ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς ἐπαύριον τῆς κατακτήσεως, αἱ δὲ πληροφορίαι τὰς δόπιας τῷ παρέσχονται αἱ πηγαί, εἶναι κατὰ ἀνάγκην περιωρισμέναι.

Τὸ καθὸς ἡμᾶς θέλομεν περιορισθῆ ἐις τὰ ἐκατὸν ἔτη, τὰ προηγηθέντα τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τοῦτο δὲ διὰ τοὺς ἔξης λόγους: Πρῶτον, ἀρκετὸν μέρος τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν δὲν ὑπετάγη δριστικῶς εἰς τὴν διθωμανικὴν κυριαρχίαν, παρὰ κατὰ τὸν ΙΗ' μόλις αἰῶνα, μὲ τὴν συνθήκην τοῦ Πασσάροβιτς (1718). Οὐλίγον μετὰ ταῦτα, εἰσελθόντης εἰς τὴν σκηνὴν τῆς Ρωσίας, ἔγκαινεται τὸ Ἀνατολικὸν ζῆτημα. Ἡ Εὐρώπη ἀρχίζει νᾶσχολῆται σοβαρῶς μὲ τὴν Τουρκίαν, μὲ τοὺς διαφόρους λαούς της, μὲ τὰ πλούτη της. Ὁ Mouradja d'Ohssson, ὁ Beaujouer καὶ ὁ Eton συντάσσονταν τὸν πολιτικοὺς οἰκονομικοὺς τῶν πίνακας τῆς Ὀδωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ταῦτοχρόνως οἱ περιηγηταί, ἀρχαιολόγοι, ποιηταί, σοφοί καὶ ἐνίοτε πολιτικοί ἄνδρες περιοδεύουν καὶ περιγράφουν τὴν Ἑλλάδα. Παρακινοῦνται δὲ οὗτοι τοσούτῳ μᾶλλον νὰ μᾶς παράσχουν τὰς συμπληρωματικὰς

πληροφορίας τῶν δόπιων τόσην ἔχομεν ἀνάγκην, καθὸς δοσον τὴν ἰδίαν ἐπίσης ἐποχὴν ἐμφανίζονται ἐναργέστερον τὰ πολιτικὰ καὶ οἰκονομικὰ ἀποτελέσματα τοῦ συστήματος, τὸ δποῖον πρόκειται νὰ περιγράψωμεν.

"Ἄν καὶ λοιπὸν ἡ διοικησις τῶν οἰκονομικῶν τῆς Αὐτοκρατορίας δὲν ἔχει μεταβιληθῆ πολὺ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς κατακτήσεως ἢ τούλαχιστον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Σουλεϊμάν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς, ὡφειλον νὰ συγκεντρωθῶσιν αἱ προσπάθειαὶ μας πρὸς τὴν περίοδον τὴν διανυθεῖσαν ἀπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Πασσάροβιτς μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ δὲ φόρος μῆπως ἐξαντλήσω τὴν ὑπομονὴν τοῦ ἀρραοτηρίου χωρὶς νὰ ἔξαντλήσω τὸ θέμα, μὲ ἀναγκάζει νὰ περικλεισθῶ ἀυτηρῶς ἐντὸς αὐτῆς. Καὶ δῆμος παρὰ τὴν ἀποτομὴν τριῶν αἰώνων, δὲν κατορθώνω ἡ νὰ εἴμαι λίαν μακρήγορος καὶ λίαν ἀτελῆς. Μὲ τὴν ἐλπίδα δὲτι λαμβάνοντες ὑπὸ σημείωσιν τὴν διμολογίαν μου ταύτην, θὰ φανῆτε συγχρόνως καὶ λίαν ὑπομονητικοὶ καὶ λίαν ἐπιεικεῖς, εἰσέρχομαι εἰς τὴν οὐσίαν τῆς παρούσης μελέτης.

\*\*\*

"Ἡ οἰκονομικὴ διαχείρισις τῆς Ὀδωμανικῆς Αὐτοκρατορίας διηρεῖτο εἰς δύο κύρια μέρη, ἐνθυμίζοντα τὸ γενικὸν καὶ τὸ εἰδικὸν τῶν Βυζαντινῶν: εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ἢ μαρό, καὶ εἰς τὸ ίδιαίτερον ταμεῖον τοῦ Σουλτάνου ἢ χαζνέ.

Τὰ δύο ταῦτα μέρη ἦσαν τόσον διακεκριμένα ἀπὸ ἀλλήλων, ὡστε τὸ δεύτερον ταμεῖον πολλάκις ἡτο πλήρες, ἐνῷ τὸ πρῶτον ἡτο κενόν, συνέβαινε δὲ μάλιστα καὶ γὰρ δανείζεται ἀπὸ ἐκεῖνο.

Ἐκάτερον τῶν ταμείων τούτων εἶχε τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδά τουν. Τὰ ἔσοδα τοῦ μαρό θέλομεν ἔξετάσει περαιτέρω. Τὰ τοῦ χαζνὲ προϊόχοντο ἐκ φόρων ὑποτελείας πληρωνομένων εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν, ἐκ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν, ἐκ τοῦ προϊόντος τῶν μεταλλείων, ἐκ τῶν προστίμων τῶν κατασχέσεων, τέλος ἐκ σειρᾶς μακρᾶς τακτικῶν δικαιωμάτων, τῶν δόπιων τὰ κυριώτερα ἦσαν ἡ πώλησις τῶν ἀξιωμάτων καὶ τὸ δικαιώματα τοῦ κληρονομεῖν τοὺς ἀνωτάτους λειτουργοὺς τοῦ Κράτους, ἀπὸ τῆς κληρονομίας τῶν δόπιων ἀπειλείσητο τελείως τὰ τέκνα καὶ οἱ συγγενεῖς.

Πάντα ταῦτα ἀπετέλουν σημαντικὸν εἰσόδημα. Οἱ φόροι ὑποτελείας, τοὺς δόπιους ἐπλήρωναν εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν ἢ Αἴγυπτος, αἱ παραδονάβειοι ἐπαρχίαι καὶ ἢ Ραγούζα, ἀνήρχοντο εἰς 1,100,000 γρόσια. Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν ἡτο 10%, προσετίθετο δὲ εἰς αὐτὸν καὶ τὸ προῖόν τῆς περιουσίας τῶν εἰς ἀνιηρίαν περιπιτόντων. Τὰ αὐτοκρατορικὰ μεταλλεία, δύντα πολυάριθμα καὶ πλούσια, ἥδυναντο νᾶποφέρωσι πολλά, ἀλλ' ἡ κυβέρνησις, ἀνίκανος νὰ τὰ ἐκμεταλλεύῃ, εἶχε καταλήξει νὰ

τὰ ἐκμισθώσῃ ἀντὶ ποσοῦ ἀνερχομένου εἰς 3—4 μόλις ἐκατομμύρια φράγκων. Θὰ ἴδωμεν περαιτέρω τί ἡ ὁδωμανικὴ κυβέρνησις κατώρθωσε νὰ πορίζεται ἐκ τῶν προστίμων καὶ τῶν κατασχέσεων. Ἀς εἴπωμεν τώρα δύο λέξεις διὰ τὸ προϊόν τῆς παλῆσεως τῶν ἀξιωμάτων. "Ολαι αἱ δημόσιαι θέσεις ἐπωλούντο, ἀλλ' ἡ τιμὴ των ἔξηρτα ἀπὸ τὰς περιστάσεις, μὲ τὴν οἰκονομικὴν δὲ παρακμὴν τῆς αὐτοκρατορίας ἔτεινε καὶ αὐτὴ πρὸς τὸν ἔκπεισμόν. Οὐχ ἡττον αἱ δημόσιαι θέσεις ἔξηρολούθουν νὰ φέρουν πολὺ χρῆμα εἰς τὸ κράτος. Τὸ πασσαλίκι τοῦ Καΐρου ἐπωλεῖτο συνήθως ἀντὶ 7,500 λιρῶν, ἡ δὲ θέσης τοῦ καδῆ (δικαστοῦ μὲ εὑρεῖαν δικαιοδοσίαν) εἰς τὰ σηματικὰ κέντρα ἔστοιχειν ἀκόμη ἀπὸ 2 ἕως 5 χιλιάδας λιρῶν.

"Ἀδύνατον νὰ ὑπολογισθῇ τί ἥδυναντο νᾶποφέρουν αἱ κληρονομίαι τῶν ἀνωτάτων ὑπαλλήλων. Ὁ "Αγγλος πρόεδρος Eton, τοῦ δποίου ἡ Survey of the Turkish Empire είναι πολύτιμος δῆμος διὰ τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα, ἀγεται νὰ πιστεύῃ διὰ ἀπέφερον τεράστια ποσά, «διότι, λέγει, ἡ κυριωτέρα ἐγασγόλησις τοῦ πασσαλίκια εἶναι νὰ γρένῃ διὰ παντὸς δυνατοῦ μέσου τὸνς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας του, δὲν καλοπροφθαίνουν δὲ οἱ πασσάδες νὰ συναδροίσουν μεγάλα πλούτη, καὶ ὁ Σουλτάνος τὸνς πανεὶ ἡ τὸνς στέλλει εἰς τὴν ὑπεραγούνην διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ σουλτανικοῦ χαρεμίου, τὸ παλαιὸν Σεράγιο ἀπήτει ἀλλας 900,000, δὲ δὲ Σεχέρ-έμιν, ὁ ἀρχιεπιμελητὴς τοῦ Σεραγίου, ἐλάμβανεν ἀλλας 850,000 πρὸς συντήρησιν εἰνὸς ἀλλου τημάτος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου.

"Πᾶσαι αὗται αἱ πιστώσεις χλιαρές γροσίων, τὰς δηποίας διέμετεν διάρχιμαγειρός τοῦ Σεραγίου δὲν ἔξηρον, τὰ δὲ σφάγια κρέατα ἀπετέλουν εἰδικὸν καὶ συμπληρωματικὸν λογαριασμὸν 300,000 γροσίων. Ἐπίσης ἐνῷ τὸ μέγι τελωνεῖον τῆς Κωνσταντινούπολεως ἡτο ὑποχρεωμένον νὰ κρατῇ ἐπησίως εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀρχιεινούχου 660,000 γροσίων διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ σουλτανικοῦ χαρεμίου, τὸ παλαιὸν Σεράγιο ἀπήτει ἀλλας 900,000, δὲ δὲ Σεχέρ-έμιν, ὁ ἀρχιεπιμελητὴς τοῦ Σεραγίου, ἐλάμβανεν ἀλλας 850,000 πρὸς συντήρησιν εἰνὸς ἀλλου τημάτος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου.

"Πᾶσαι αὗται αἱ πιστώσεις χλιαρές γροσίων, τὰς δηποίας διέμετεν διάρχιμαγειρός τοῦ Σεραγίου περαιτέρων τοῦ προϋπολογισμοῦ, δητις εἶναι γνωστὸς εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν πληροφοριῶν τῶν προφανῶν ἀρκετὰ ἀσφαλῶν, τοῦ Eton καὶ τοῦ Ohssson. Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος, δως πρὸ μικροῦ εἶδομεν, εἶχεν ἐπίσης εἰς τὴν διάθεσίν του τὰ τεράστια ἔσοδα τοῦ ίδιαιτέρου του θησαυροφυλακίου, ἐκ τῶν δηποίων σημαντικὸν μέρος ἐδαπάνατο βεβαίως διὰ τὴν αὐλήν. Ἐκτὸς τούτου ἡ σουλτανικὴ ἐπιχορήγησις δὲν ἐπεβαύνετο μὲ τὰ ἔξοδα τῆς Βαλιδὲ Σουλτάνας καὶ τῶν ἐκ σουλτανικοῦ ἀλματος πριγκήπων καὶ πριγκηπισῶν. Πρὸς κάλυψιν τῶν ἔξοδων τούτων ὑπῆρχον σημαντικαὶ κληρουχίαι, πολλάκις τὰ εἰσόδηματα ταύτης ἡ ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας, μεταξὺ δὲ ἀλλων καὶ ὁδισμένων ἐλληνικῶν πόλεων ἡ ἐπαρχιῶν διὰ ἐπανέλθωμεν εἰδικώτερον ἐπὶ τούτου.

"Καθὸς δὸν τρόπον τὰ μέλη τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, οὕτω καὶ οἱ ἀνώτατοι λειτουργοὶ τοῦ Κράτους, δέ Μέγας Βεζύνος, δέ Καπετάν - πασσᾶς ἡ ἀρχιεπιμαρχος, οἱ τοπάρχαι, εἶχον τὰς ἀποδοχάς των ἐκ γαιῶν ἡ ἐπαρχιῶν τεταγμένων διὰ τὰς ἔξοδα τοῦ μονίμου στρατοῦ. Οἱ Γενίτσαροι καὶ τὰ τέσσερα ἀλλα σώματα τὰ ἀποτελοῦντα τότε τὸν στρατὸν ἐκεῖνον, ἐπιληρώνοντο τακτικῶ

Άλλα τίνα έβάρουνταν αἱ ἀποδοχαὶ τῶν κατωτέρων ὑπαλλήλων;

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι εὐάριθμοι ἡσαν αἱ δημόσιαι θέσεις, αἱ εἰς βάρος τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους. Δὲν ἐπολυσκοτίζοντο οἱ Τούρκοι νάναπτύζουν τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, τὴν ἐθνικὴν παραγωγήν, τὸ ναυτικόν, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας.<sup>9</sup> Οἱ κλῆροι, εἰς τὸν δποῖον ἡσαν ἀνατεθειμένα τὰ τῆς θρησκείας καὶ τὰ τῆς ἐκπαίδευσεως συγχρόνως, εἶχε τὰ βακούφια τού, τῶν δποίων ἡ ἔκτασις ηὔξανεν δσημέραι. Τὸ φιλεύσπλαγχνον τῶν Μουσουλμάνων, ἵσον πρὸς τὸ φιλόθρησκόν των, ἐπολλαπλασίαζε τὰ φιλανθρωπικὰ ἴδρυματα καὶ ἀπῆλλασσε τὸ Κράτος ἀπὸ πᾶσαν μέριμναν διὰ δημόσια βοηθήματα. Ἐπίσης ἔξι εἰδικῶν κληροδοτημάτων ἐνηργεῖτο, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἡ ἐπισκευὴ καὶ συντήρησις τῶν ὁδῶν καὶ τῶν δημοσίων κτιρίων.

Οἱ ζῆλοι μὲ τὸν δποῖον οἱ Μουσουλμάνοι τηροῦσι τὰς διατάξεις τοῦ Κορανίου περὶ τῆς δψειλομένης πρὸς τὸν πλησίον ἀρωγῆς, ζῆλος ἐκδηλούμενος καὶ σήμερον ἀκόμη διὰ παντὸς εἰδούς φιλανθρωπικῶν ἴδρυμάτων, λ. χ. διὰ τῶν ὄνταδων, οἵτινες ἐνθυμίζουν τὰ ξενοδοχεῖα τῶν Βυζαντινῶν, δπον δ πτωχὸς δδοιπόρος γνωρίζει ὅτι ἀσφαλῶς θὰ εὔῃ στέγην καὶ φαγητόν, καὶ τοὺς δποίους ἀπαντῶμεν καὶ εἰς τὰ μικρότερα χωρία, — δ ζῆλος οὗτος εἶνε δλος πρὸς ἐπαίνον τῶν Τούρκων.

Πρὸς δεκαεπτά ήδη αἰώνων, δ Ἰουλιανὸς δ Παραβάτης, εἰς τὴν ἐπιστολήν του πρὸς τὸν ἀρχιερέα Ἀρσάκιον (Ἐπιστολὴ XLIX, ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Ἰουλιανοῦ ὑπὸ Heyler, Moguntiae MDCCCXXVIII, σ. 89-92) ἐξέφραξε τὴν ἀγανάκτην του διότι οἱ Ἑλληνικοὶ ἀφήναν εἰς τοὺς Γαλιλαίους τὸ μονοπάλιον τῶν ἀγαθοεργῶν, καὶ ἀνέφερε τοὺς στίχους τῆς Ὁδοσείας:

Σεῖνε οὐ θέμις ἔστι.

Σεῖνον ἀτιμῆσαν πρὸς γάρ Διὸς εἰσὶν ἀπαντες  
Σεῖνοι τε πτωχοὶ τε δόσις δ' δλίγη τε φίλη τε.

Πρὸς παραδειγματισμὸν δύναται τις νὰ ὑπομήσῃ σήμερον εἰς τίνας χριστιανούς ὅτι τὸ ὀδαῖον ἐδάφιον τοῦ Κορανίου: «ἡ ἐλεημοσύνη ἐγγίζει τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ χέρι τοῦ πτωχοῦ», φαίνεται δανεισμένον ἀπὸ τὸ Ἐναγγέλιον.

Οπως ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἐκπαίδευσις οὕτω καὶ τὸ δικαστικὸν σῶμα δὲν εἶχε καμίαν ἀπαίτησιν ἀπὸ τὸν ὀδωμανικὸν προϋπολογισμὸν. Τοῦτο δμως διὰ λόγους διλγώτερον εὐγενεῖς. Οἱ δικασταὶ πάσης τάξεως δὲν εἶχον ὑρισμένας ἀποδοχάς, εἶχον δμως τὴν ἔξουσίαν νὰ εἰσπράττουν δικαστικὰ τέλη. Ταῦτα, 10% ἐπὶ τοῦ ὑπόδικου ποσοῦ, ἐπληρώνοντο ὑπὸ τοῦ κερδίζοντος τὴν δικην. «Χάρις εἰς τὴν διάταξιν ταύτην, λέγει

δ ἀββᾶς Δελλὰ - Ρόκκας, ὁ ἀτυχὴς δστις καταδικάζεται νὰ χάσῃ τὴν δίκην τού, δὲν καταστρέφεται πληρώνων καὶ τὰ ἔξοδα. Μένει δμως μία θύρα ἀνοικτὴ εἰς τοὺς κακούς, διὰ νὰ σύρουν εἰς τὰ δικαστήρια τοὺς πλουσίους, τοῦτο δὲ παρέχει πηγὴν ἀστείρευτον εἰσοδημάτων εἰς τοὺς δικαστάς».

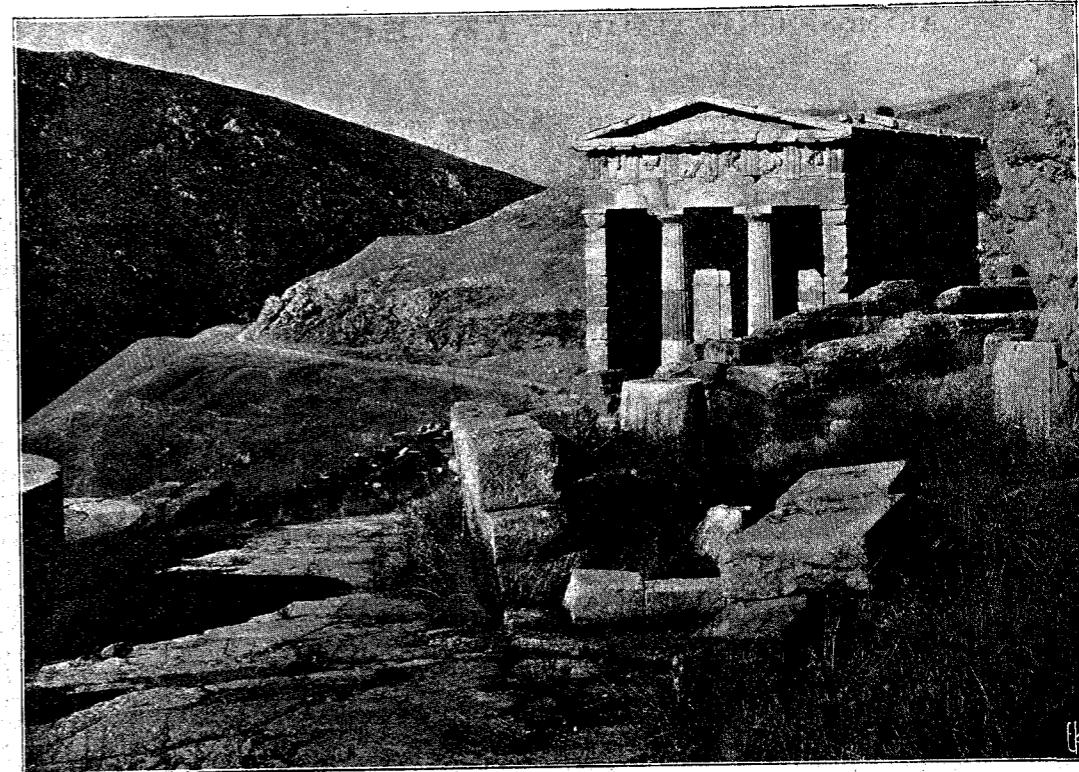
«Ως οἱ δικασταί, λέγει ἔτερος συγγραφεύς, οὗτοι καὶ οἱ λοιποὶ δημόσιοι ὑπάλληλοι, ἀπὸ τοῦ ὑπουργοῦ μέχρι τοῦ ἀπλοῦ γραφέως, οὐδένα μισθὸν ὕρισμένον λαμβάνουν; ζοῦν δὲ ἀπὸ τὰς ὀφελεῖας τῶν θέσεών των». Φαντάζεται τις εὐκόλως τί ἐσήμαινεν τοῦτο ἐν τῇ πράξει ίδιως δταν ἐνθυμηθῇ ὅτι πάντες οὗτοι οἱ μὴ μισθοδοτούμενοι ὑπάλληλοι ἡσαν ὑποχρεωμένοι καὶ νάγοράζουν τὰξιώματα των!

Τέλος, δ κεντρικὸς προϋπολογισμός, περιλαμβάνων τὰ ἔξοδα τοῦ μονίμου στρατοῦ, δὲν συμπεριελάμβανε καὶ πάντα τὰ στρατιωτικὰ ἔξοδα.

Πράγματι, εῦδὺς μετὰ τὴν κατάκτησιν μέγα μέρος τῶν χριστιανικῶν κτημάτων, τὰ δποῖα ἐθεωρήθησαν ὡς περιελθόντα εἰς τὴν ἴδιοκτησίαν τοῦ Σουλτάνου, εἶχον διαιρεθῇ εἰς στρατιωτικὰ φέουδα, δνομαζόμενα ζιαμέτια ἢ τιμάρια. Ο τουρκικὸς φεουδαλισμὸς διέφερεν ἀπὸ τοῦ ἐνδρωπαῖκοῦ φεουδαλισμοῦ κατὰ τοῦτο, μεταξὺ ἄλλων, δτι ἡ κεντρικὴ ἔξουσία ὑπῆρχε πάντοτε ἀρκετά ισχυρὰ ὥστε νὰ γίνωνται ἐντελῶς κληρονομικά. Άλλος δπως καὶ εἰς τὴν Δύσιν, δ φεουδάρχης, δστις εἰς τὴν Τουρκίαν ὠνομάζετο σπαχῆς, εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παρέχῃ ὕρισμένον δριμόν ἀνδρῶν, καὶ δὴ ἐνόπλων ἵπτεων.

Η συντήρησις τῶν βοηθητικῶν τούτων στρατευμάτων, τῆς δποίας τὰ ἔξοδα ἐπέρριπτεν εἰς τὸν σπαχῆν δ Σουλτάνος, ἐπίπτεν πράγματι εἰς βάρος τῶν ἀγροτῶν, τῶν ἄλλοτε ἴδιοκτητῶν καὶ τώρα ἀπλῶν καλλιεργητῶν τῶν τιμαιοιτικῶν γαιῶν. Ἐπίσης τὰς ἐπαρχίας ἐν γένει ἐπεβάρυνεν ἡ συντήρησις ἄλλων τινῶν ἐκτάκτων σωμάτων καὶ τὸ φροτίον τῶν ἀναριθμήτων ἐκτάκτων φόρων, οἵτινες ἐπεβάλλοντο ἐν περιπτώσει ἐπιστρατεύσεως ἢ πολέμου.

Η περιληπτικὴ αὕτη ἐπισκόπησις τῆς δργανώσεως τῶν τουρκικῶν οἰκονομικῶν ἀρκεῖ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ μαντεύσωμεν δποίας ὑπέκρυψης καταχρήσεις. Εἶναι προφανές δτι αὐτὸς δ ἐπ' ἀπειρον πολλαπλασιασμὸς τῶν προϋπολογισμῶν καὶ τῶν λογαριασμῶν δὲν ἡδύνατο νὰ καταλήξῃ παρὰ εἰς ἀπεριόδιστον ἀταξίαν. Δὲν ὑπάρχει κράτος δυνάμενον νάνθεξῃ εἰς τόσον πλήρη περιφρόνησιν τῶν στοιχειωδεστέρων κανόνων τῆς καλῆς δημοσίας οἰκονομίας, δὲ Τουρκία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διλγώτερον παντὸς ἄλλου κράτους διότι παρὰ τὰς ἡδη ὑποδηλωθείσας καταχρήσεις ἐλειτούργει φορολογικὸν σύστημα, τὸ δποῖον πρέπει τώρα νὰ περιγράψωμεν.



ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΔΕΒΑΦΟΙ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΜΠΟΥΑΖΟΝΑ

δτι δὲν παρείχοντο ὑπὸ τοῦ μορὶ τὰ ἔξοδα τῆς λειτουργίας των.

Τὰ οἰκονομικὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐλληνικῶν κοινοτήτων είναι ἀναπόσταστον μέρος τοῦ θέματός μου. Ἐπρεπε νὰ σᾶς δμιλήσω καὶ περὶ τούτων. Άλλα ἡ μελέτη είναι ἡδη διπλασίως τοῦ πρέποντος μακρά: είμαι λοιπὸν ἡναγκασμένος νὰ θυσιάσω μίαν πτέρυγα της. Παραπέμπω τοὺς ἔχοντας τὴν περιέργειαν νὰ λάβουν συμπληρωτικὰ πληροφορίας εἰς τὸ δοκίμιον τοῦ κ. Μοσχοβάκη, περὶ τοῦ Δημοσίου Δικαίου ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ Τουρκοκρατίας (Ἀθῆναι, 1882), δ, δὲν γνωρίζουν τὰ ἐλληνικά, εἰς τὸ Griechische Volk τοῦ Mauerer τοῦ μεγάλου Βαυαροῦ νομοδιδασκάλου, εἰς τὸν δποῖον τόσα δφείλει ἡ χώρα μας.

Ἄναγκη μόνον είναι νὰ μὴ λησμονῶμεν δτι, παρὰ τὰ ἔξοδα τῆς αὐτοκρατορικῆς διοικήσεως, τῶν δποίων, ὡς θὰ ἰδωμεν, ἡσαν οἱ χριστιανοὶ ὑποχρεωμένοι νὰ βαστάζουν τὸ μεγαλύτερον βάρος, εἶχαν ἐπίσης τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἰπωμεν εἰς τὰς τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν των.

Άλλος δις ἔλθωμεν εἰς τοὺς ἐπισήμους φόρους.

[Μετεφράσθη ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Ν. Π.]  
[Συνέχεια] A. M. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

# ΔΗΣΜΟΝΗΜΕΝΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ — ΤΑ ΕΦΗΜΕΡΑ

<sup>3</sup>Ἐπ' εὐκαιρία τῆς σχεδιαζομένης ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Πετροκοκκίνου καὶ Α. Μ. Ἀνδρόβιλλου διάδοσεως τῶν «Ἀπάντων» τοῦ Ἐμμανούὴλ Δ. Ροΐδη ἀναδημοσίευσθαι μάλιστα ἀπό τα πλέον καριτωμένα λογοτεχνήματα τοῦ περιφανῶν λόγου.

**Φ**ΓΛΟΜΕΤΡΩΝ ἡμέραν τινὰ τὰς Περὶ τὰ ζῷα ιστορίας τοῦ Ἀριστοτέλους ἔτυχε ν' ἀναγνῶσαι ἐν αὐταῖς τὰ ἔξης: «Περὶ τὸν Ὑπανν ποταμόν, τὸν περὶ Βόσπορον Κιμμέριον, ὑπὸ τροπάς θερινᾶς καταφέροντα ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ οἰον θύλακοι μείζους ρωγῶν, ἐξ ὧν ὣρηνυμένων ἐξέρχεται ἔπος πτερωτὸν τετράποντον ἥπτη δὲ καὶ πέτεται μέχρι δειλῆς, καταφερομένου δὲ τοῦ ἥλιου ἀπομαραίνεται καὶ ἄμα δυομενού ἀποθήσκει, βιδῶσαν ἡμέραν μίαν, διὸ καὶ καλεῖται ἐφήμερον. (Περὶ τὰ ζῷα Ἰστορ. Ε', ω'). Πρώτην φοράν ἦκουον περὶ τῶν ἡμεροβίων τούτων τετραπόδων τῶν γενομένων ἐκ τῶν ρωγῶν ἐπειδὴ δὲ ἐγίνετο λόγος εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα περὶ «κονώπων, ἢ γίνονται ἐκ τῆς περὶ τὸ ὅξος ἔπος» καὶ περὶ σαλαμάνδρας, ἢ διὰ πυρὸς βαδίζοντας κατασφέρνοντι τὸ πῦρ», ἐκλιναν νὰ κατατάξω καὶ τὰ ἐφήμερα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν παραδόξων ἀκούσιμάτων. Δέν ἡξεύρω ὅμως πῶς ἔτυχε νὰ ἐγχαραχθῇ εἰς τὴν μηνῆν μου τὸ ἀριστοτελικὸν τοῦτο χωρίον καὶ πῶς μὲ ἥγανεν ἔπειτα νὰ ἔξετάσω τίνα πρόγματι εἶναι τὰ ἐφήμερα ταῦτα.

Εὐκολός ὑπῆρξεν ἡ Ικανοπόνησις τῆς περιεργείας μου, διότι τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Σταγειρίτου είχεν ἐλύ-  
σει ὅποι πολλού πλήν τῆς ἐμῆς τὴν προσοχὴν πλήθους  
φυσιοδιφῶν. Κατὰ τὰς ἐρεύνας αὐτῶν τὸ ἐφήμερα  
πράγματι ὑπέρχουσα, καὶ μᾶλιστα ἀφονοῦσι τῷ μόνῳ  
εἰς τὸν Ὑπαντινό τοῦ Κιμμερίου Βοστόδου, ἀλλὰ καὶ  
εἰς πάντα σχεδὸν ἄλλον τῆς Εὐρώπης ποταμόν. Εἶναι  
δὲ τοῦτα τετράπτερα ἔντομα τοῦ εἴδους τῶν γευροπτέ-  
ρων, διανύοντα ἐντὸς τοῦ ὄντας τὴν ἐμβρυωδή περίο-  
δου τοῦ βίου των, ἔξοχόμενα ἔπειτα τέλεια εἴς αὐτοῦ  
καὶ ἐπὶ τινας μόνον ὁρας ζῶντα.

Μέχρι τοῦ Ρεωμύδου ἐπιστενέτο, διτά ἔντομα ταῦτα δὲν συζεύγονται, μὴ ἔχοντα καιρὸν πρὸς τοῦτο, ὅλλ' ὁ φυσιοδίφης οὗτος ἀπέδειξε, καὶ ἐπειτα παρὰ τῶν ἄλλων ἐβεβαιώθη, διτι ὁ ἔρως εἶναν ἀτένατικας ἢ μόνη τοῦ βραχιτάτου βίου των ἀσχολιά. Αφ' ἑτέρου διμος δὲν περισσεύει εἰς αὐτὰ καιρός πρὸς φαγητόν, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως ἔθεωρήσε περιττὸν ἡ θεία Πρόσωπα νὰ τὰ προκίσθι διὰ στόματος καταλλήλου πρὸς κατάποστν προσθῇ.

Τὸ δέντρομα ταῦτα δῆμοςσαν οἱ ἐπιστήμονες εἰς γένη καὶ εἰδῆ, κατεμέτρησαν τὸ μῆκος τῆς νευρικῆς ἀλλούσου τῶν γαγκάλιών των, διέκριναν τοὺς ταρσοὺς αὐτῶν καὶ ἡρίθμησαν τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ των φά, τὰ δοπίαια εὐρέθησαν διτάκαδόσια.

Τὰ ἐφίμερα δύναται τις νά παρατησθή πρό πάντων κατά τας μεσημβρινάς ὥρας τοῦ θέρους, ἔξορ-  
μῶντα ἐκ τοῦ ὄντος ἀνά πυκνὰ σμήνη καὶ δμοιά-  
ζοντα μικρὰς καταλεύκους πεταλούδας δύο περίπου  
ἐκατοστόμερον μήκους. Εἰς πετάνια χώρας καὶ ίδιας  
ἐν Βελγίῳ καὶ ἐνιαυτῷ τῆς Γαλλίας εἴναι κατά τας

Ἐπειγόντες καὶ ενικούσι τῆς Ιαλίας είναι κατὰ τὰς ὑγράς ἡμέρας τοῦ θέουφους τόσον πολλά, στόχηματί-  
ζουσι νεφελώδη θύλον ὑπεράνω τοῦ ωντοκός ἢ τῆς λίμνης. Τὰ νέφη ταῦτα μένοντα μετέωρα ἐπὶ τρεις ὡραῖς, δύσοντα δηλ. Διαρκεῖ δὲ βίος τῶν ἀποτελούντων ταῦτα  
ξωσφίων, περοὶ δὲ τὴν δύσιν τῆς μόνης αὐτῶν ἡμέρας τὰ πτώματα αὐτῶν ἀρχίζουσι νὰ καταπίπτωσι  
ὡς μικροί γυράδες κιόνος, τὰς δόποιας κατατίνουσι  
ἀπλήστως οἱ ἰχθύες. Τὰ ἔφημεσα οὐδέποτε ὀνταπανύνο-  
ται, ἀλλ᾽ ἡ ξώη αὐτῶν συνοψίζεται εἰς ἐν μόνῳ τριά-  
ροι ἢ τετράρῳ πτερύγιμα. Ολίγας δὲ στιγμάς πρὸ  
τοῦ θανάτου καταπίπτουσιν ἐκ τῆς γαστρός τῆς θηλείας  
ἐν σχήματι βότρυος τὰ φά, τὰ ἐπὶ τινας στιγμάς ἐπι-

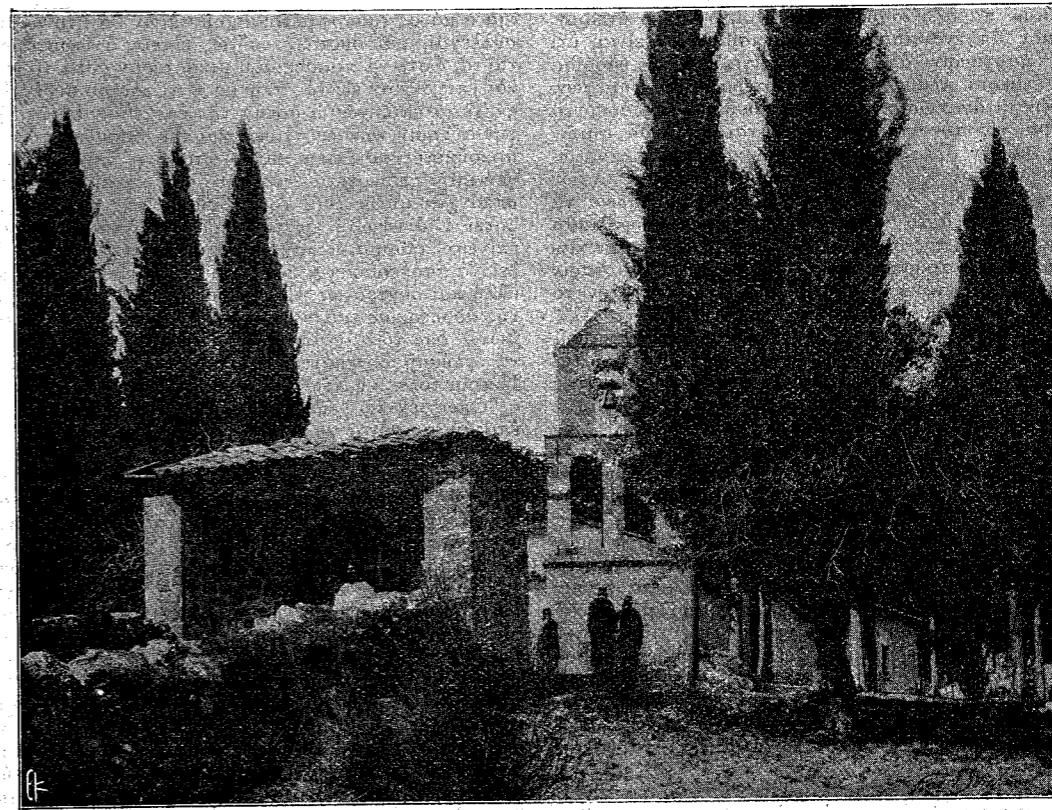
πλέοντα καὶ ἔπειτα βυθιζόμενα εἰς τὸ ὄνδωρ τοῦ ποτα-  
μοῦ. Σοφός τις φυσιοδίφης, ὁ Μαρέσιος (Desmarests), ἀνὴρ  
ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ὅδονύμενος ὑπὸ τῆς περιεργείας  
ἔπειτείρος καὶ αὐτῷ ρωθώσεις νά χωρίσῃ τὰ ἀρρενα ἐφή-  
μερα ἀπὸ τῶν θηλέων, καὶ τότε ὁ βίος αὐτῶν παρε-  
τάθη ἀπὸ τεσσάρων εἰς εἰκοσιτέσσαρας ὥρας μετὰ τὰς  
δοποίας τὰ θύματα ταῦτα τῆς ἐπιστήμης ἀπέθαναν παρ-  
θένα ἐκ τῆς λόπης πιθανῶς καὶ τῆς πλήξεως, ἀντὶ<sup>ν</sup> ἀποθάνασιος ἐξ ὑπερβολῆς ἔρωτος καὶ ἡδυπαθείας,  
ὅς ὕρισεν αὐτοῖς ὁ πανάγανθος Θεός. Τοιαύτη εἶναι ἡ  
ἀνελλιπτῆς τῶν ἐφημέρων βιογραφία, ἡ ὅσσον καὶ ὁ βίος  
αὐτῶν βριαχεῖα.

Θεοινήν τινα ἡμέραν, πρὸ ἐτῶν πολλῶν, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀχριθῆς πόσον, ἀφοῦ ἐπρογευμάτισα εὐθύμως μετὰ τινῶν φύλων εἰς τὸ παρὰ τὴν ὅχθην τοῦ Κηφισοῦ, τοῦ ἔχοντος τότε νῦν ὁσιεῖον τῆς Κολοκυνθοῦς, ἀφῆκα αὐτὸὺς παραδιδομένους εἰς τὴν μακαριότητα τοῦ μεταμεσημβρινοῦ ὑπονοῦ καὶ ἡκολούθησα μόνος τὴν ἄγουσαν εἰς τὰ Σεπόλια παρὰ τὴν ὅχθην τοῦ ϕύακος ὁδόν. Ἀφοῦ ἐπὶ τινα ὕδαν ἐπειτάτησα, κατέψυγα πρὸς ἀνάπτωσιν ὑπὸ τὴν σκιὰν ὑπερεκεμένου τοῦ ϕεύματος δένδρου. Ἡτο ἡμέρα Κυριακή, ὕδα περὶ τὴν δευτέραν μετὰ σημηβρίαν καὶ ἐξ τούτου ἀπόλυτος ἐπεκράτει περὶ ἐμὲ σιωπὴ καὶ ἐρημὴ. Οὐ καύσων δὲν ἦτο ὑπερβολικός τὸ ἥλιον ἐσκιάζον λευκά τινα νέφη καὶ ἐλαφρὰ ἐκ διαλειμμάτων πνοή ἀνέμου ἔσειε τὰ καλάμια καὶ τὰ ἔκαμνε γὰρ συγκύπτωσι πρὸς ἄλληλα, ὡς ἂν ἐκφυμούλουν. Ἀλλὰ τὴν προσοχὴν μοι εἴλλυσε πρὸ πάντων τὸ πλήθος τῶν ὑπεράνω τοῦ νῦντος ἴσταμένων ἐντύμων καὶ ἰδίων αἱ ἀπειρούσιμοι χρυσαλλίδες. Οὐδόμαοῦ ἔτυχε νὰ ἵδω τόσον πολλάς, τόσον μικράς καὶ τόσον ὅμιοι μόρφως λευκάς. Τὸ πλήθος καὶ ἡ λεικότης αὐτῶν ἀνεκάλεσαν εἰς τὴν μνήμην μονὸς δύο εἰχον ἀναγνώσει περὶ τῶν ἐφιμέρων, καὶ μετ' αὐτῶν ὅσμας ἡ τύχη τῶν ἐντύμων τούτων μοὶ ὑπήγορεισε πολλάνις, συγκρίσει πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην, μελαγχολικὰς σπένεις. Γνωστὸν εἶναι ὅτι μεταξὺ ὑπονοῦ καὶ ἐγγρηγόρεως ὑπάρχει μέση, τις κατάστασις, κατὰ τὴν ὃποιαν οὔτε ἐντελεῖς ἔχουσαν εἶναι τις οὔτε κοιμᾶται ἀδύνη. Εἰς τοιαύτην τινὰ κατάστασιν ἀποχωνώσεως, οὐχὶ ἀμύδρου ἡδυπαθείας, μὲν εὑρίσκεις μόνοντας ἢ ἐστρατεύεις.

Μ' ἐφάντη ὅτι αἱ πτερυγῖζουσαι ὑπερόάνω τοῦ φεύματος τοῦ Κηφισοῦ χρυσαλίδες καὶ τὸ ἄλλα περιβούοντα γύρῳ μου πτερωτὰ ἔντομα ἡσαν ἐφίμερα, ὅτι δὲ βύμφος αὐτῶν ἦτο γνῶδιμος εἰς ἐμὲ γλῦνσα καὶ ὅτι τελείως κατενόουν τὸν ἔξης μεταξὺ δύο ἔξι αὐτῶν διάλογον.

— Σεβάσμιε πρεσβύτα, ἔλεγε τὸ νεώτερον εἰς τὸ ἄλλο, ἔχεις ἡ λικίαν τοῦλάχιστον τεσσάρων ώρῶν καὶ ἐπομένως μακρινῶν πειθαν τοῦ κόσμου. Εὔδοκησε λοιποῦ νὰ μὲ συμβουλεύσῃς, ἐμὲ τὸν νέον καὶ ἀπειρον, τί πρέπει νὰ κάμω διὰ νὰ ἐντυγχάνω.

— Τέκνον μου, ἀπήγαγεσσεν ὁ ἔρωτά μενος, ἀλλήθες εἶναι ὅτι εἰμαι γέρων ὅχι ὅμως ὅσον φαίνομαι. Τὰ πάνθη καὶ αἱ λύπαι μὲν ἔκαμαν νὰ γηράσω προώρως. Δὲν ἔχω λίγαν ἀντόφθαλμαν τριῶν ὡρῶν. Ποιλά ὅμως εἰδον καὶ ὑπέφερα κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. Θὰ σε εἴπω τὰ σφάλματα, τὰ ὅποια μὲν κατέστησαν δυστυχῆ καὶ είμι πορεῖς σὺ ν' ἀποφύγεις καὶ νὰ εὐτυχήσῃς. Ως δύνασαι νὰ παρατηρήσῃς, ή κεφαλή μου εἶναι μεγαλε-



ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ZEMENO

## ΣΥΛΛΟΓΗ ΜΠΟΥΑΣΩΝ

τέρα τῆς ἰδικῆς σου καὶ τῆς τῶν ἀλλων ἐφημέρων· καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἐφύρτωσαν καὶ ἀνεπτύχθησαν ἀλλόκοτοι τινες ἰδέαν, διὰ τάς δποίας δὲν θὰ ὑπῆρχε τόπος ἐντὸς κεφαλῆς συνήθους μεγέθους. Ὁπως σύ ὑπῆρξα και ἐγώ νέος, ἀλλὰ ἔχασα τὴν νεοτητα μου.

Όλιγον μετά τὴν γέννησίν μου ἀπόγνησα ὡραιοτάτην ἐφημέρισαν εἶχε ἡλικίαν δέκα λεπτῶν καὶ ἐγώ ἐνδός τετράτου τῆς ώρας. Ἡτο καὶ διὰ τούς δύο οἱ ἀληθινή τοῦ ἔρωτος ἐποχή. Ἀλλ᾽ ἀντί νὰ τῆς ἔκθεσον καθάρῳ καὶ χωρὶς περιφράσεις τί ἐπιθυμῶ παρ᾽ αὐτῆς, ἐπειθύμησα, ὡς ἔχων μεγαλητέραν κεφαλήν, νὰ διακριθῶ τῶν συνήθων ἑραστῶν, νὰ φανᾶ μεγαλοκαρδός, ὑπερευανισθήσος, ποιητικός. Ἐκείνη ἥτο πιλάρεσκος καὶ κάπιτος φανατισμένη καὶ ἐπίστευσεν, διτὶ ἥτο ἀληθῶς ἀξία τῶν ὅμινων τοὺς δόπιούς ἐτόνιζα εἰς τιμὴν τῆς. Ὄταν λοιπόν, ἀφοῦ τὴν ἀπεθέωσα, ἡθέλησα νὰ τὴν μεταχειρισθῶ ὡς εὑνοοφρηνὸν θυντήν, ἔνομον διτὶ ἐπέβαλεν εἰς αὐτὴν ἡ ἀπόγνησις τὰ νότοκοιτῦ ὀλίγην ἀντίστασιν εἰς τοὺς πόθους μου, καὶ ἐγὼ ὁ μεγαλοκέφαλος βλάξ, ἀντὶ νὰ ἀψηφήσω τὴν σκιάν ἐκείνην ἀντιστάσεως καὶ νὰ προβῶ ἀπὸ τῶν μεταφυσικῶν εἰς τὰ

Ταῦτα λέγων περιειδηνῆ ο πρεσβυτῆς ὡς κροκίς λευκοῦ ἐρίου εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἔπειτα ἀπνούς εἰς τὸ νερόν, καθ' οὓς στιγμὴν ματέρα φόβον τοῦ πάντας τὴν ὑποδειχθεῖσαν ἐφήμερον καὶ περιεπύστεο αὐτὸν τόσον σφριγκτά, ὥστε ἐφαίνετο τὸ ζεῦγος ἐν μόνον ἔντομον μὲν δικτώ πτερού.

καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἥτο μιχθετέρα, οστῖς χωρίς πολλὰ προοίμια καὶ περιττὰ λόγια, ἥρπασε τὴν λαθευτήν μου ἀπὸ τὴν μέσην. Τοὺς εἶδα ν' ἀπομακρύνωνται πληρέστατα συνεννοημένοι, καὶ μάλιστα ἀγκαλιασμένοι μονὲ μὲν οὐτανέστι.

"Ονειρού πιθανῶς ἦτο τοῦ αἰσθηματικοῦ ἐπείνου ἐφημέρου μου ἡ μωρία καὶ ἡ κακὴ τύχη, ἀφοῦ δὲ Θεός μόνον τὸ ἡμέτερον λογικὸν γένος ἐπλασε δεκτικὸν

τοιούτων παραλογισμῶν. Ἀλλ' ἂν ήτο ἐκεῖνο ὄνειρον, βέβαιον ἀπ' ἐναντίας καὶ ἀναμφισβήτητον εἶναι, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἀλλὰ οὕτε ἐπίγεια, οὕτε ὑδρόβια οὐδὲ ἐναέρια πλάσματα ζηλευτότερα τῶν ἐφημέρων. Γεννᾶντα, ἀγαπώσιν καὶ ἀποθήκησουσιν ἀνταλλάσσοντα φύλημα, εἰς τὸ δόπιον ἔξαταζεται ἡ μικρὰ αὐτῶν ψυχὴ. Οὐδὲν ἀλλο ἔχουσιν εἰς τὸν κόσμον νὰ πράξωσιν, οὐδὲ περὶ τῶν συνεπειῶν τῶν φιλημάτων αὐτῶν νὰ φροντίσωσιν, ἀφοῦ ἀρκεῖ ν' ἀφίσῃ ἡ θήλεια νὰ καταπέσωσιν εἰς τὸ ὕδωρ τὰ φύλα τῆς διὰ ν' ἀσφαλισθῇ τῶν ἀπογόνων της ἡ τύχη. Μόνον τὰ ἐφήμερα δὲν κινδυνεύουσι νὰ προσορθούσωσιν εἰς μακρὰν ἀντίστασιν ἐρωμένης, διὰ τὸν λόγον ὅτι εἶναι ἀκαταμάχητον τὸ ἐπιχείρημα: «Κυρίᾳ μον, δὲν ἔχομεν καιρόν». Ἀλλ' οὐδὲ ἔριδας ἔχουσι νὰ φοβῶνται, οὕτε ζηλείαν γνωρίζουσιν, οὕτε ἀστασίαν, οὕτε ψυχρότητα, οὕτε ἐγκατάλειψιν ἢ ἀπιστίαν διὰ τὸν λόγον, ὅτι οὐδὲ διὰ ταύτας περισσεύει καιρός. Εἴναι τὰ μόνα πλάσματα, διὰ τὰ δυνάμια εἶναι ὅ διος οὐδόν την ἀκανθῆσαι.

Πάρος δὲ γὰρ μὴ θεαρήσωμεν ὡς μέγιστον αὐτῶν εὐτύχημα, ὅτι οὐδὲν οὔτε πράττουσι, οὔτε αἰσθάνονται δις κατὰ τὸ διάστημα τοῦ βίου αὐτῶν, ἐνῷ πᾶσα ήμῶν ἀπόλαυσις δισκοῖς ἐπαναλαμβάνεται, ἀποβάλλει μέγα μερός τοῦ προτέρου αὐτῆς θελγήτρου; Ἡ δηνοὶ ήμῶν δύναται νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς ποτήριον γενναίον οἶνον, τὸ διποίον πίνοντας μικρὰς δόσεις καὶ μετὰ πᾶσαν φόφησιν γεμίζομεν δι' ὕδατος τὸ ποτήριον, μέχρις οὗ κατανήσωσιν ἀνούσιον ἀπόπλυμα αἱ τελευταῖαι.

"Οσον δικριβέστερον ἔξετάξω τὰ πράγματα, τόσον μᾶλλον κλίνω νὰ πιστεύσω, ὅτι τὸ ἐφήμερον εἶναι τὸ μόνον τοῦ Θεοῦ πλάσμα, εἰς τὸ δυτικὸν δὲν ἀρμόζει τὸ δυνάμενον περὶ τῶν λοιπῶν καὶ πρὸ πάντων περὶ τοῦ ἀνθρώπου νά ρηθῇ, ὅτι καλλιον θά ήτο νά μη γεννηθῇ.

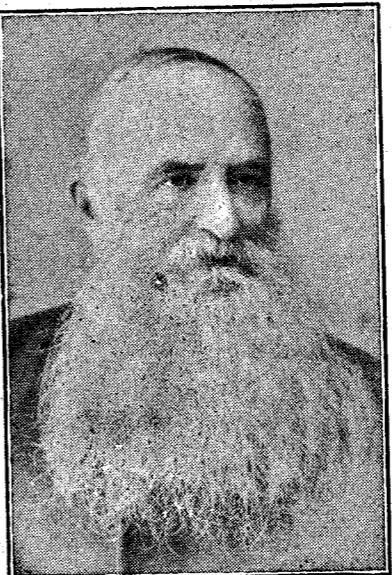
Μόνον τὸ ἐφήμερον περὶ οὐδὲνος ἔχει νὰ σκεφθῇ ἢ ν' ἀποφασίσῃ· ξῆτην μικράν αὐτοῦ ζωὴν περιγγίζειν χωρὶς οὐδέποτε νὰ σταθῇ ἢ νὰ στραφῇ νὰ κυττάξῃ πρὸς δεξιάν ἢ δριτοειδῶν τὸ τέλος του ἐπέσυνται ἀνεύ

Δεν εννοώ διά τούτων ούτε την πυνθανόμενη μετεμψύχωσιν, ούτε τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς χριστιανικὸν δόγμα, ἀλλ᾽ ἡ τελείως τῶν φιλοσοφίαν καὶ τὴν θρογκείαν, ἣν μακιάν τῆς καταγωγῆς ἔξι ἐπιφανῶν προγόνων καὶ τὸν πόθον τῆς κλη-

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ τρισόλβιον τοῦτο ἔντομον ἀναγκάζουμεθαὶ ἡμεῖς δεκάκις τῆς ἡμέρας νὰ σκεπτώμεθα καὶ ν' ἀποφασίζωμεν περὶ πατοιῶν πραγμάτων· τὴν ἀπόφασιν παρακολουθεῖ πλειστάκις ἡ μετάνοια, ἡ δὲ ταλάντευσις καὶ ἔλλειψις ἀποφάσεως εἰναις βάσανος ὁδονηγός. Τὸν διόν ἡμῶν εὑρίσκομεν βραχύν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ πᾶσαν ὥσταν αὐτοῖς μακράν. Μόνα ἐξ ὅλων τῶν ἔργωντων ἔχουσι τὸ ἐφήμερο τὸ πλεονέκτημα νὰ μὴ τρώγωσι, τοῦ δὲ ἀνθρώπου τὸ πολυσύνθετος ἐπιούσιος ἄρτος κατηγήσης σήμερον τοσοῦτον δυσπόριτος, ὥστε μὴ ἔξαρκοντος πλέον τοῦ Θεοῦ ἀναγκάζονται πολλοὶ νὰ ζητήσωσιν αὐτὸν παρὰ τὸ Διαβόλον.

Ως τὰ τάγματα κατά στρατιωτική ἐπιθεώρησιν, οὗτοι παρθένουν ἀλλεπάλληλοι εἰς τὴν μηνύμην μου δλαι αἱ ἀθλιότητες τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Αὕται εἶναι τὸσον γνωσταὶ καὶ αὐταιςφερήτοι καὶ τοσάκις περιεγράφησαν καὶ ἔθρηγήθησαν ἀπὸ τοῦ Ἑκκλησιαστοῦ καὶ τοῦ Ἱερεμίου μέχρι τοῦ Σοτεγχάσουερ καὶ Λεοπάρδη, ὡστε κατήντησαν κοινοὶ τύποι. Κατ' οὐδὲν δυμάς, συνετέλεσαν ἡ πεῖρα εἰς συνετισμὸν τὸν λεγομένων λογικῶν ὄντων καὶ οὐδέμια παρ' αὐτῶν κατεβλήθη προσπάθεια διπλὰ περιορισθῆ ἡ ἐγκειμένη τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀθλιότης εἰς τὸν ἐλάχιστον αὐτῆς δρον. Οἱ βίοι διολογεῖται πάλι κατὰ παντούνων δεινῶν λοκοτὸν οσον καὶ κοινὸν είναι τὸ αἰσθῆμα τὸ ἀγνὸν ἡμάτος νὰ μειωμένων περὶ γεγονότων, τὰ διτοῖα ἐνδέχεται νὰ ἐπέλθωσι, διτε δὲν θὰ ὑπάρχωμεν πλέον, καὶ ν' ἀποδίωμεν μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν περὶ ἡμῶν γνώμην ἀνθρώπων, οἵτινες δὲν ἐγεννήθησαν ἀκόμη. Μεθύσιον προσκαταβολικῶν δι' οἴνου τὸν διτοῖον οὐδέποτε θὰ πίωμεν. Οἱ πάγκονις καὶ ἀνεκριζώτος ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν πόθος μακρᾶς ὑπάρξεως μ' ἐφανέτο κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸσον ἀποτος καὶ παράλογος, ὡστε ἡ σημανόμην ν' ἀνήκω εἰς τὸ μωρόν καὶ τρισ-αὐθίλιον ἀνθρωπίνων γένος καὶ ἐξήλευτα τὰς πετρώσας ὑπεράνω τοῦ ζευμάτου μικράς χρυσαλβίδας, τὰς διποίας ἐπέμενα νὰ ταῦτις μετὰ τῶν τοισολβίων ἐπιτυμένων.

# K. Σ. KONTOΣ



K. S. KONTOΣ

**Π**ολλάκις μέχοι τοῦδε παρετηρήθη ὅτι, ὅταν στερήται μέν τις πολιτικῆς ἔξουσίας ἢ ἀλλης δυνάμεως καὶ ἐπομένως δὲν ἔξαρτῶνται ἐκ τῆς εὐνοίας αὐτοῦ μεγάλα συμφέροντα, ἔχῃ δὲ δύμας ἀφωσιωμένους, ἐνθουσιώδεις φύλους καὶ ἄμα δεινοὺς καὶ ἀσπόνδους ἐχθρούς, δὲ τοιοῦτος δὲν εἶναι κοινός τις ἀνθρωπος. Τοῦτο συμβαίνει εἰς τὸν ἑορτάσαντα πρό τινος τὴν τεσσάρακονταετηρίδα τῆς ἐν τῷ Ἐδεικνῷ Πανεπιστημίῳ καθηγεσίας αὐτοῦ κ. Κ. Σ. Κόντον. Καὶ φύλους πιστούς καὶ ἐχθρούς ἐπιμόνους ἔχει, θὰ εἴναι ἄρα ἔκτακτος φύσις. Ἰδωμεν ποὺ κεῖται τὸ ἔκτακτον τοῦτο.

Πάντες θὰ μοὶ ὁμολογήσωσιν ὅτι μέτρον  
ἀληθὲς τῆς ἀξίας ἐκάστου εἶναι καὶ πρόπει νὰ  
εἶναι οὐχὶ οἱ λιβανωτοὶ τῶν ἑπαινετῶν ἢ αἱ  
κατιγορίαι τῶν ἐναντίων, ὅλλ' ἀπλῶς καὶ μόνον

τὰ ἔργα, ή ἄλλως, τὰ ἵχνη τῆς διαφρασεώς ατίνα  
ἔκαστος διερχόμενος διὰ τοῦ κόσμου τούτου  
καταλείπει (ῶς ἐπιστήμων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ὡς  
καλλιτέχνης ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ, ὡς πολιτικὸς ἐν  
τῇ διοικήσει τῶν κοινῶν κτλ.), ή μεταβολὴ καὶ  
ἡ πρόδοος ἣν ἐπέφερεν εἰς τὸ ἔργον, ὃ ἔξελεξε,  
καὶ ὑπὲρ οὗ ἐμόχθησεν. Ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἵστης θὰ μοὶ  
ὅμολογήσωσι πάντες ὅτι τὸ ἀληθὲς τοῦτο μέτρον  
τῆς ἀξίας τινὸς μόνον τότε δύναται νὰ ενδρεθῇ  
καὶ ὅρισθῇ ἀκριβῶς, ὅταν ἴστορικῶς ἔξεταισθῇ  
καὶ ἐκτεθῇ καὶ ἡ πρὸ αὐτοῦ καὶ ἡ μετ' αὐτὸν  
κατάστασις τῶν πραγμάτων, ὑπὲρ ὧν εἰργάσθη.  
Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔργον τοῦ Κόντου εἶναι διττόν,  
ἥτοι ἀναφέρεται τὸ μὲν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν

ἔρευναν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὸ δὲ εἰς τὴν ὁρθὴν χρήσιν τῆς γραφομένης, διὰ ταῦτα ὁ βουλόμενος νὰ κρίνῃ καὶ κατ' ἀξίαν παραστῆσῃ τὴν δρᾶσιν ταύτην τοῦ Κόντου, ὅφελει νὰ μελετήσῃ καὶ ἐκπέσῃ προστηκόντως πρῶτον πῶς εἶχε παρὸ ἡμῖν ἡ μελέτη καὶ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης πρότερον καὶ πῶς διεμορφώθη καὶ ἔχει σήμερον μετὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ Κόντου, καὶ δεύτερον πῶς διέκειντο τὰ τοῦ γραπτοῦ ἡμῶν λόγου πρὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ καὶ πῶς διετέθησαν μετ' αὐτόν.

Αλλ' είναι προφανές δτι καὶ ἀπλῆ σκιαγραφία τούτων δποῖα πρότερον ἥσαν καὶ δποῖα ἔπειτα ἐγένοντο, ὑπερβαίνει τὰ δριαίουνδήποτε ἀρθρουν. Διὰ τοῦτο παραλείπων ταῦτα λέγω διὰ βραχυτάτων δτι ἡ τῆς Ἐλληνικῆς γλώσσης διδασκαλία τοῦ Κόντου ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε οὐ μόνον νὰ διεγείρῃ τὰς ψυχὰς τῶν φιλοτιμοτέρων νέων εἰς ἔρωτα καὶ ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τῆς γλώσσης ταύτης, ἀλλ', δπερ καὶ τὸ σπουδαιότατον, νὰ διδάσκῃ αὐτοὺς τὸν τρόπον τῆς ἔξετάσεως καὶ ἀσφαλοῦς κρίσεως τῶν γλωσσικῶν φαινομένων. Οὕτω προκειμένου νὰ ἔξετασθῇ καὶ γνωσθῇ ἡ ἀλήθεια περὶ τινος, κατὰ πρῶτον μὲν παρηλανον καὶ ἀκριβῶς ἔξηταζοντο ἐνώπιον τῶν ἀκροατῶν ἢ ἀναγνωστῶν αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, τῶν ἀρχαίων Λεξικογράφων, τῶν ἀρχαίων Σχολιαστῶν κλπ., ἔπειτα μετὰ τὴν αὐστηράν βάσανον καὶ τὸν καθαρισμὸν τούτων ἔξηταζετο αὐτὴ ἡ κρήσις τῶν δοκίμων καὶ τῶν μετργ. συγγραφέων καὶ διὰ παραθέσεως πάντων ἡ τῶν πλείστων καὶ διδακτικώτάτων παρ' αὐτοῖς χωρίων διωρθοῦντο ἀριστα τὰ ἐφθαμένα καὶ ἡρμηνεύοντο πειστικώτατα τὰ ληγῆ. Πάντοτε ἔξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων παριστατο προερχομένη, πάντοτε κατ' εἰσαγωγὴν πλήρη ἡ σχεδὸν πλήρη καὶ τελείων ἐφαίνετο συναγομένη ἐκ τῶν γλωσσικῶν φαινομένων ἢ περὶ τούτων ἀλήθεια, ἐντεῦθεν καὶ ἡ μεγάλη πειθανάγκη αὐτῆς, ἐντεῦθεν καὶ τὰ θέλγητρα τοῦ διδασκαλατορεῖου Κόντου.

τῆς διδασκαλίας τοῦ Κοντού.  
Ἐπειδὴ δὲ καὶ κρίσις ὑγιῆς καὶ ὀξεῖα, καὶ μνήμη ἀπέραντος καὶ ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς ἀδιάλειπτος καὶ πεῖρα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μεγάλη, ταῦτα πάντα εὑρίσκονται θείᾳ τινὶ μοίρᾳ ἡνωμένα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνδρός, διὰ ταῦτα καὶ διδάσκων ἐφαίνετο πάντοτε ὅτι ἀπὸ περιουσίας, μετ' ἀξιώματος καὶ κύρους διελάμβανε περὶ ἐκάστου ζητήματος, διὸ καὶ ἔπειθε τελείως τὸν ἀκροατήν, καὶ συγγράφων οὕτως ἀκριβῶς καὶ τελείως ἐπραγματεύετο τὸ ζῆτημα, ὅπερ δσα τούτων ἔλυσεν εἶναι διὰ παντὸς λελυμένα καὶ δσα χωρία διώρθωσε διὰ παντὸς διωρ-

θωμένα. Τόσον δὲ μέγας είναι ὁ ἀριθμὸς τῶν διορθώσεων, τῶν παρατηρήσεων, τῶν ἔξηκριβωμένων ὑπὸ αὐτοῦ χρήσεων κ.τ.τ., ὥστε ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑπερβολῆς δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι οὐδεὶς πότε ἄλλος ἐλληνιστὴς διώρθωσε, παρετήρησε καὶ ἐδίδαξεν οὐδὲ τὸ πολλοστημόδιον τούτων ὃσα δὲ Κόντος. Οἶκοθεν δὲ νοεῖται ὅπόσην ἐντύπωσιν κατέλειπε πάντοτε εἰς τὰς ψυχὰς τῶν διμιλητῶν ἡ τοιαύτη αὐτοῦ διδασκαλία καὶ διπόσον συνηρπάζεν ὑπὲρ τῆς γλώσσης, προήλειφε καὶ καθωδήγει αὐτοὺς εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας.

Οτε κατὰ τὸ 1873 ἥλθον τὸ πρῶτον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἀγνοῶν τίνα ἐπιστήμην νὰ σπουδάσω ἀναποφάσιστος ἥκουν διαφόρων Σχολῶν μαθήματα, τότε μετά τίνας ἡμέρας παρευρέθην καὶ εἰς τὸ μάθημα τοῦ Κόντου καὶ εὗθὺς συνηρπάγην καὶ ἀπεφάσισα· τί ἔπρεπε νὰ σπουδάσω. Τὸ μάθημα ἐκεῖνο, καθ' ὃ τοσάντη ἀνεπιγράφη πρὸ ἐμοῦ κριτικὴ δεινότης, τοσάντη μέθοδος καὶ ἀκρίβεια καὶ τοσοῦτος πλοῦτος γνώσεων, ὑπῆρξε δι' ἐμὲ ὡς τις ἀποκάλυψις, ἡτις καὶ ἀναποσπάστως εἴλκυσέ με.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ διδάσκων καὶ συγγράφων ἀείποτε ἔνα καὶ μόνον σκοπὸν είχε καὶ ἔχει πρὸ διφθαλιῶν, τὴν καθαρὰν καὶ σαφῆ ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας, ἀπλαστὸν δὲ καὶ ἀπροσποίητον πάντοτε τὸ ἥθος, διὰ τοῦτο οὔτε περὶ τοῦ προσήκοντος χαρακτηρισμοῦ τῶν ἔξεταξομένων καὶ κρινομένων ἐδίσταζεν οὔτε ἀναγκαῖον ἐνόμιζε νὰ συγκαλύπτῃ διὰ ποικίλων φράσεων τὴν περὶ τούτων γνώμην αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντοτε κατὰ τὴν παροιμίαν τὰ σῦνα σῦνα καὶ τὴν σκάφην σκάφην λέγων εὐηρέστει μὲν εἰς τοὺς δομοὺς αὐτῷ ἔχοντας τὰ ἥθη, δυσηρέστει δὲ εἰς τοὺς ἐλεγχομένους, ὅθεν καὶ αἱ ἐν ἀρχῇ μνημονευθεῖσαι ἔχθραι. Ἄλλ' ὅτι τοῦτο μὲν ἦν τὶ δευτερεῦνον καὶ ὅλως ἐπουσιῶδες, ὀφειλόμενον ἀπλῶς εἰς τὴν γενναίαν καὶ εἰλικρινῆ φύσιν τοῦ ἐξ ἀγωνιστῶν γεννηθέντος καὶ τραφέντος, τὰ δὲ μέγιστα καὶ σπουδαιότατα ἥσαν ἡ μέθοδος δι' ἣς ἥρχετο ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ διδάγματα, τούτου ἀπόδειξις είναι ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ταῦτα μὲν ἡκολούθησαν καθ' ὅσον ἔκαστος ἥδυνατο, τὴν δὲ περὶ τῶν προσώπων ἐλευθέραν ἐκφράσιν αὐτοῦ οὐχί.

Ἄλλ' ἀν τὸ ἔργον τοῦ Κόντου τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν μελέτην καὶ ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὅμοιογνῆται σήμερον ὑπὸ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν λογίων, ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν, τὸ ἔτερον τὸ περὶ τοῦ γραπτοῦ ἡμῶν λόγου δὲν είναι δομοίως ἀναντίλεκτον. Αἴτια τούτου είναι ὅτι τοῦτο μὲν παρανοήσεις καὶ ὑπερβολαὶ τινῶν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, τοῦτο δὲ παρανοήσεις καὶ διαστροφαὶ τῶν ὑπὸ αὐτοῦ ἐλεγχθέντων ἐπεσκότισαν καὶ ἐθόλωσαν ἐν τῇ ἀντιλήψει τοῦ Κοινοῦ τὴν περὶ τούτου ἀλήθειαν.

Ο Κόντος διδάσκων τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν, διέκρινεν ἀκριβῶς, καθ' ὃ εἶχε καθῆκον, τὴν χρῆσιν τῶν διαφόρων χρόνων, τῶν διαφόρων διαλέκτων κλπ. καὶ δὴ καὶ τὴν τῶν Ἀττικῶν, (τῶν γραφόντων τὴν γλώσσαν οὐχὶ κατὰ μίμησιν παλαιοτέρων ἀλλ' ὅπως ἡσθάνοντο αὐτήν), ἀπὸ τῆς τῶν μεταγενεστέρων, τῶν Βυζαντιακῶν καὶ τῶν νεωτέρων, (τῶν γραφόντων αὐτήν κατὰ μίμησιν ἄλλων καὶ δὴ σφαλλομένων ἐνίστε ἥ καὶ πολλάκις). Διαστέλλων δὲ ταῦτα παρετήρει καὶ ἡλεγχεῖ, ὡς εἰκός, τὰς πλημμελεῖς χρήσεις. Λοιπὸν οὐδὲν εὐκολώτερον ἥ νὰ μεταποιηθῶσιν ὀλίγον οἱ ἔλεγχοι ἐκεῖνοι καὶ νὰ παρασταθῆ διὰ ἀνεφέροντο εἰς τὸν γραπτὸν ἡμῶν λόγον, ὡς τοῦ Κόντου ἀξιοῦντος νὰ ἀπορρίψωμεν πᾶσαν νέαν χρῆσιν, νὰ γράφωμεν δὲ τὴν Ἀττικήν, ὅθεν καὶ Ἀττικιστὴς ὀνομάσθη. Μάτην αὐτὸς οὗτος οὐδέποτε ἐκαμε χρῆσιν ἀπλοῦ μέλλοντος, ἀπλοῦ παρακειμένου καὶ τῶν τοιούτων ἀσυνήθων καὶ ἀγνώστων ἡμῖν, τ. ἐ. μάτην ἐφήριμος διαφῶς ἐπὶ τὸν λόγον αὐτοῦ γραμματικῆν δόσιαν καὶ οἱ λοιποί, μάτην διαρρήδην ἐκήρυξεν ὡς δόγμα «πολλῷ δὲ τῇ ἀληθείᾳ κάλλιον είναι νὰ ἀσπάζηται τις τὰ κοινολεκτούμενα ἥ σπουδάζων περὶ τὰ χαριστέρα νὰ σολοκύζῃ δεινότατα». Πάντα μάτην.

Ως εἰκός οἱ διὰ τοὺς λόγους τούτους ἀποστέραγοντες τὰ τοῦ Κόντου μετὰ χαρᾶς πολλῆς ἔχαιρετισάν τὰ τοῦ μακαρίτου Ροΐδου, τὰ τοῦ κ. Ψυχάρη καὶ Κρουμπάχερ, διότι ἐνόμισαν διὰ, ἀφοῦ ἥ γλωσσολογία, ἥς ἐκεῖνοι ἐνεφανίζοντο μύσται, κατεδίκαζε μὲν πᾶσαν τὴν γραπτὴν παράδοσιν τῆς γλώσσης, ὑπηγόρευε δὲ τὴν ἐξ ὑπαρχῆς δημιουργίαν νέας γραφομένης ἐπὶ τῇ βάσει μόνης τῆς λαλουμένης, τότε, ὡς ἥτο ἐπόμενον, ἀπαξάπαντα τὰ τοῦ Κόντου περὶ ταύτης διδάγματα ἔδει νὰ διφθωσιν εἰς τὸ πῦρ. Εὐτυχῶς παρῆλθεν ἥδη καὶ ὁ ἐκ τούτων ἐγερθεὶς θόρυβος, αἱ ἐκ Πάροισίων καὶ Μονάχου σταλεῖσαι μετὰ μεγάλου μάλιστα πατάγου διδασκαλίαι καὶ θεωρίαι ἔξηλεγχθησαν πλημμελεῖς καὶ ἐπιβλαβεῖς, ἐκ τῶν ἀγώνων δὲ τούτων ἐκαθαρίσθη καὶ παρέμεινε σήμερον ἡμῖν ὡς κέρδος πραγματικὸν γλῶσσα οὐ μόνον πλουσιωτέρα ἥ πρὸ τεσσαρακονταετίας, πρᾶγμα δπερ διὰ τὴν καθόλου ἀνάπτυξιν τοῦ Ἐθνους ἡμῶν θὰ ἐπετυγχάνετο βεβαίως καὶ ἀν μὴ ἐνεφανίζετο δ Κόντος, ἀλλὰ καὶ, δπερ τὸ σπουδαιότατον καὶ εἰς ὃ πλειστον συνετέλεσεν δ ἀνήρ, κατὰ πολὺ δροθοτέρα, ἀκριβεστέρα καὶ ὁμογενεστέρα ἥ πρότερον. Ο ἀμφιβάλλων περὶ τούτων ἀς ὁψῆ βλέμμα τι εἰς βιβλίον ἐκδοθὲν πρὸ τοῦ 1866 καὶ εἰς ἄλλο τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, καὶ θὰ παρατηρήσῃ διὰ πολλαὶ χρήσεις τότε ἐκυμαίνοντο, πολλὰ ἐλέγοντο παντελῶς ἀνελλιγίστως κλπ., ὃν τὰ πλεῖστα διὰ τὴν τοῦ Κόντου διδασκαλίαν ἐξηφανίσθησαν κατὰ μικρόν.

Κατὰ ταῦτα δυνάμεθα συντόμως νὰ εἴπωμεν,



ΛΑΙΟΣ  
Η κ. ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ εἰς τὴν Κόρην τοῦ Ιερού, τὴν Μπομπονιέραν, τὴν Κοκκινότριχαν, τὸ Χελιδόνι καὶ τὴν Ἀπιστον.

δτι, δπως τὸ μέγα ἀξίωμα τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ συνετέλεσε, καίτοι οὐχὶ ἄνευ μακρῶν ἀγώνων, εἰς τὸ νὰ ἐκβληθῇ ἐκ τοῦ μέσου ἡ χρῆσις οὐχὶ μόνον τῆς ἀρχαίας γλώσσης, εἰς ἦν ἐνίστε κατέφευγον καὶ αὐτοὶ οἱ συγγράφοντες διδακτικὰ βιβλία, ἀλλὰ καὶ τῶν νέων διαιλέκτων καὶ ἰδιωμάτων, νὰ ἐπικρατήσῃ δὲ ὁριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως ὁ ἀνέκαθεν παραδεδομένος γνωστὸς τύπος τῆς γραφομένης γλώσσης, οὕτω καὶ δὲ Κόντος συνεβάλετο οὐχὶ εἰς τὸ νὰ ἐκβληθῶσιν ἐκ τοῦ κατισχύσαντος ἥδη πρότερον γραπτοῦ λόγου ἡμῶν τὰ νέα στοιχεῖα καὶ ἀντὶ αὐτῶν εἰσαχθῶσιν ἀλλὰ ἀρχαῖα, ἵδια νέοι γραμματικοὶ τύποι καὶ νέαι λέξεις, δπως πολλάκις ἐλέχθη καὶ ἐπιστενθῆ, ἀλλ’ εἰς τὸ ν’ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπ’ αὐτοῦ φράσεις, λέξεις, συντάξεις καὶ τύποι κακῶς, ἢτοι παρὰ τοὺς νόμους τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἐσχηματισμένοι, νὰ εἰσαχθῶσι δὲ ἀντὶ αὐτῶν ἀλλοὶ ὄρθδως, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γλώσσης πλασθέντες. Τοιαῦτα εἶναι πάντα σχεδὸν καὶ τὰ ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς παρατηρήσεοι διδυσκόμενα. Ἀν δὲ σήμερον ἐν τῷ κυκεῶνι τῶν συζητήσεων καὶ τῶν παθῶν ἡ ἀλήθεια περὶ

τῆς διδασκαλίας ταύτης τοῦ Κόντου μὴ ἀνομολογῆται ὑπὸ πάντων κοινῶς, οὐδὲν θάμασιοδ’ ἡ τοῦ Κοραῆ ἔξαισία γνώμη περὶ τούτων ἐγένετο ἀποδεκτή ταχέως καὶ ἄνευ ἀμφισβήτησεων καὶ ἀγώνων.

Καὶ τοιαῦτη μὲν ἐν πάσῃ συντομίᾳ εἶναι ἡ δρᾶσις τοῦ ἐπιστήμονος δοσοὶ δὲ εὐτύχησαν νὰ πλησιάσωσι καὶ γνωρίσωσιν αὐτὸν, εῦρον ἐν αὐτῷ θησαυρὸν καὶ ἀλλων σπανίων ἀρετῶν: ἀπλὴ καὶ ἀπέριττος φύσις, μεγάλη προσήνεια πρὸς πάντας τοὺς διμιλητὰς αὐτοῦ, εἰλικρινῆς δὲ ἀγάπης πρὸς τοὺς ἐπαγγελλομένους ἀγαθὸν τι ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, ἀκροδικαιοσύνη καὶ μεγαλοφροσύνη καὶ παρορθοία, ἵδιον τίνες ἀρεταὶ περικοσμοῦσι τὸν ὄντα καὶ ὅς διὰ σαγήνης τινὸς περιβάλλουσι τὰς ψυχὰς τῶν φιλοτιμοτέρων ἐκ τῶν διμιλητῶν καὶ φύλων αὐτοῦ, ὃστε ἥδιστα μὲν νὰ διέρχωνται ὥρας διλοκλήρους παρ’ αὐτῷ, ἀκροδόμενοι καὶ ἀπολαύοντες τῆς ἐπιχαρίτου καὶ διδακτικωτάτης συνομιλίας αὐτοῦ, νὰ θεωρῶσι δὲ τὴν φιλίαν τοῦ ἀνδρὸς καύχημα αὐτῶν καὶ νὰ τιμῶσι καὶ σέβωνται αὐτὸν οὐχὶ ὀλιγάτερον τοῦ γεννήσαντος πατρός.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

## ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ—ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ

### — Ἀποσπάσματα —

**Κ**αὶ τρεῖς χιλιάδες χρόνια ἀντὶ πρόκηται νὰ ζήσῃς καὶ ἀλλὰ τόσα μύρια, ὅμως ἐνθυμοῦ ὅτι κανεὶς δὲν χάνει ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ τίποτε ἄλλο, παρὰ τὴν στιγμὴν τὴν ὅποιαν ζῇ· οὔτε ζῇ ζωὴν ἄλλην παρ’ ἐκείνην τὴν ὅποιαν ὀλονέν χάνει. Καταντῷ λοιπὸν ἡ μακροτάτη ζωῆς νὰ εἴνει ἵση μὲ τὴν βραχυτάτην, διότι ὁ τωρινὸς καιρὸς κ’ ἐκεῖνος ὁ ὅποιος χάνεται εἴνει ἵσος δὲ ὅλους διότι κανεὶς δὲν εἰμπορεῖ νὰ χάσῃ οὔτε τὸν περασμένον οὔτε τὸν μέλλοντα καιρόν· διότι πῶς εἰμπορεῖ νὰ χάσῃ κανεὶς δὲν ἔχει; Αὐτὰ λοιπὸν τὸ δύο πρέπει κανεὶς νὰ ἐνθυμηται: ἐν, διτὶ δλα εἰς τὸν κόσμον παντοτεινὰ εἴνεις ὅμοια καὶ ξαναγροῦσιν, καὶ πάντοτε τὰ ἴδια θὰ ἴδῃ· κανεὶς εἴτε εἰς ἐκατόν, εἴτε εἰς διακόσια χρόνια, εἴτε εἰς τὸ ἀπειρον· καὶ ἄλλο, διτὶ καὶ δὲ πλέον πολυχρονισμένος καὶ δὲ πλέον γρηγοροθάνατος τὸ ἴδιον χάνει· διότι μόνον τὸ παρὸν μέλλει νὰ στερηθῇ, δὲν ἔχῃ καὶ αὐτό, ἀλλως δὲν χάνει κανεὶς δὲν ἔχει.

\*\*\*

... Πρέπει νὰ είσαι καὶ ἀνοικτόκαρδος καὶ νὰ μὴν ἔχῃς ἀνάγκην ἀπὸ τῶν ἀλλων τὴν ὑπηρεσίαν καὶ νὰ μὴν ἔχῃς ἀνάγκην ἀπὸ γαλήνην, τὴν ὅποιαν οἱ ἄλλοι θὰ σοῦ χαρίσουν. Πρέπει μόνος σου νὰ στέκης ὅρθός, καὶ δχι νὰ σὲ κρατοῦν ὅρθὸν ἄλλοι.

\*\*\*

Ἄφοῦ λοιπὸν δλα τἀπορρίψης, αὐτὰ μόνον τὰ δλίγα κράτει: κ’ ἔχει εἰς τὸν νοῦν σου, διτὶ αὐτὸν μόνον τὸν παρόντα χρόνον ζῇ δὲ καθεῖς, τὸν ἀκαριαῖον τὰ δὲ ἄλλα δὲν ὑπάρχουν τὸ παρελθὸν ἐξήνθη — τὸ μέλλον ἄδηλον. Λοιπὸν μικρὸς δὲ χρόνος τὸν ὅποιον ζῇ κανεὶς, μικρὰ δὲ καὶ τῆς γῆς ἡ γωνίτσα, ὅπου ζῇ· μικρὸν δὲ καὶ ἡ μακροτάτη ἐστω ὑστεροφημία, διότι κ’ ἐκείνη διατηρεῖται εἰς θνητούς, οἱ ὅποιοι δὲ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον γρηγοροὰ μέλλουν ν’ ἀποθάνουν καὶ δὲν εἰξεύουν οὔτε ἐκατούς, οὔτε βέβαια τὸν παλαιότερο ἀποθαμένον.

Ἐχεις τὸν νοῦν σου ὅλον τὸν κόσμον, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐλάχιστον μέρος ἔχεις· καὶ τὸν χρόνον ὅλον, τὸν ὅποιον σύντομον καὶ στιγμαῖον διάστημα ἔχει δὲ ἐσένα ὁρισθῇ· καὶ τὴν Μοῖραν, τῆς ὅποιας ἐλάχιστον είσαι μέρος.

\*\*\*

Ἀπάθεια μὲν δι’ ὅσα ἀπὸ ἔξωτερικὰς αἰτίας συμβαίνουν, δικαιότης δὲ εἰς ὅσα ἀπὸ ἐσένα, ὡς αἰτίαν ἐνεργοῦνται: δηλαδὴ ὁρμὴ καὶ πρᾶξις νὰ καταντοῦν εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐνέργειαν, διότι τοῦτο είνε σύμφωνον μὲ τὴν φύσιν σου.

\*\*\*

Καρδὸν κάμνουν καὶ δὲ ἀνθρωπος καὶ δὲ Θεὸς καὶ δὲ κόσμος. Καθεὶς εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν καρπίζει. Συνειδήσαμεν νὰ νομίζωμεν δτι μόνον ἡ ἀμπελος καὶ τὰ παρόμοια καρποβολοῦν κάθε δλλο. Ο δὲ Λόγος φέρει καὶ γενικὸν καὶ ἴδιαίτερον καρπὸν καὶ γίνονται ἀπ’ αὐτὸν καὶ ἄλλα δμοια, ὃσὰν τὸν Λόγον τὸν ἴδιον.

\*\*\*

Νὰ κοπιάζῃς ἀλλ’ δχι διὰ νὰ φανῆς ἥρως, οὔτε μὲ τὸν σκοπὸν νὰ σ’ εὑσπλαγχνισθοῦν ἡ σὲ

θαυμάσουν· ἀλλ’ ἐν καὶ μόνον νὰ ποθῇς νὰ κινῆσαι καὶ ν’ ἀνδρώνεσαι, δπως ὁ κοινωνικὸς στοχασμὸς ἀπαιτεῖ.

\*\*\*

Σήμερα ἐβγῆκα ἔξω ἀπὸ κάθε περίστασιν· ἀλλὰ μᾶλλον ἔβγαλα ἔξω καθεὶς περίστασιν διότι δὲν εἰν’ ἔξω μας αἱ περιστάσεις, ἀλλ’ εἰς τὴν φαντασίαν μας μέσα.

\*\*\*

Οποιος φεύγει ἀπὸ τὸν κώριον, δραπέτης είναι κύριος δὲ ὁ Νόμος—ἄρα καὶ δὲ παρανομῶν δραπέτης ἀκόμη δὲ καὶ ὅποιος λυπεῖται ἡ ὁργίζεται, ἡ φοβεῖται, διότι δὲν ἥθελε νὰ γίνεται ἡ νὰ είχε γίνη ἡ νὰ γίνη κατί ἀφ’ ὅσα ἔκανόντισεν ἐκεῖνος, δὲ ποτοῖος τὰ πάντα διοικεῖ, δηλαδὴ δὲ Νόμος, δὲ κατανέμων ὅσα εἰς καθένα καταλογίζει· ἄρα ὁ φοβούμενος ἡ λυπούμενος ἡ ὁργιζόμενος είναι δραπέτης.

\*\*\*

Ολα δσα βλέπεις, γρήγορα θὰ χαθοῦν· καὶ δσοι τελευταῖοι θὰ τὰ ἴδιαν, γρήγορα καὶ αὐτοὶ θὰ χαθοῦν· ἀκόμη κ’ ἐκεῖνος, δὲ ποτοῖος γηραλέος θ’ ἀποθάνη, θὰ ἐλθῃ εἰς τὸν ἴδιον παρονομαστὴν μ’ ἐκεῖνον δὲ ποτοῖος πρόωφα ἀπέθανε.

Μεταφραστὴς ΑΓΙΣ ΘΕΡΟΣ

## ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ \*

«Κέρκυρα 2 Δεκεμβρίου E. N. 1832

«Ἀγαπητὲ Δημήτριε,

Απὸ τὰ 158 κολλονάτα τῆς ἐγγυήσεως, εἰσετελέσθησαν ἔως τώρα δλίγα τάλληρα, ἐκτὸς τῶν 24, τὰ ὅποια ἔλαβα ἀπὸ τὸν Γαλβάνην. Όθεν εἰμεθα ἡναγκασμένοι νὰ κάμωμεν κλήσεις; Θὰ λάβης συνάλλαγμα ἐκατὸν κολλονάτων. Τώρα ἔπιανσαν τὰ ἔκτακτα ἔξοδα, καὶ ἀπὸ τοῦδε θὰ είναι μόνον τὰ τακτικὰ ἔξοδα. Ο οἰκοδεσπότης μου είναι δὲ δόκτωρ Λόλης ἐκ Μιράνδολας. Αὶ τέσσαρες δοκιμαστικοὶ μῆνες μὲ βεβαιοῦν δτι δὲν δύναμαι νὰ είμαι καλλίτερος. Είναι ἀνθρωπὸς γραμμάτων, ἴδιως τῶν λατινικῶν· καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον περισσότερον ἐνδιαφέρει, είναι ἀνθρωπὸς πραγματικῶς τίμιος. Ή ὑπόθεσίς μου φαίνεται ὀλοένα περισσότερον δτι θὰ τελειώσῃ· σχεδόν τὴν θεωρῶ βεβαίων, ἀλλὰ χρειάζεται μεγάλη ὑπομονῆ.

«Συλλογίζομαι δὲν ὑστεροφημία, διότι καὶ τῆς θνητούς, οἱ ὅποιοι δὲ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον γρηγοροὰ μέλλουν ν’ ἀποθάνουν καὶ δὲν εἰξεύουν οὔτε ἐκατούς, οὔτε βέβαια τὸν παλαιότερο ἀποθαμένον.

Ο Φλαμίνιος Λόλης ἦτο ιταλὸς πρόσφυξ, συνάμα ήτο καὶ ποιητής. Τῷ 1854 ἥρχισε νὰ τυπώῃ εἰς τὴν Βενετίαν τὰς ποιήσεις του ὑπὸ τὸν τίτλον Saggio di Versi.

«Κέρκυρα 29 Ιουλίου 1833

«Ἀγαπητὲ Δημήτριε,

«Τὴν ἄλλην φορὰν δὲν σὲ ἔγραψα διότι τὸ ἀτμόπλοιον ἀνεχώρησεν ἄλλην ὥραν ἀπὸ τὴν θωρισμένην· καὶ ἔγω, δὲ ποτοῖος ζῶ ἐκτὸς τοῦ κόσμου, τὸ ἔμαθα ἀργά. Είμαι καλὰ καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τὸ ἄντο διὰ σᾶς. Εἰς ἔνα δεματάκι σκεπασμένον ἀπὸ δύο μανδήλια τῆς γυναικαδέλφης, ποὺ θὰ λάβης ἀπὸ τὸν ἵπποτην Βούλτσον, είναι δλίγη τσοκολάτα διὰ τὴν Ἐλένην, δώδεκα μανδήλια καὶ δώδεκα ζευγάρια χεροκότια διὰ νὰ τὰ μοιράσουν τὰ ἀνεψιδάκια. Εἰς πρώτην εἰκασίαν, είναι δλίγη τσοκολάτα διὰ τὴν Αριάλιου. Η Ἐλένη δὲ ποτοία ἀγαπᾷ τὴν τσοκολάταν, νὰ μὲ

8

\* Συνέχεια: «Παναθηναϊα» 30 Απριλίου.



μένος καὶ νὰ χύσῃς αὐτὴν τὴν φανίδα ἀπὸ βάλσαμον εἰς τὴν ψυχήν μου. Πολλὰ ἔχω νὰ γράψω καὶ θὰ τὸ κάμω μὲ τὸ πρόσθετος ἀτμόπλοιον. Ἐν τούτοις μὴ χάσῃς καιρὸν καὶ εἰπὲ εἰς τὸ γαττάκι ὅτι ἔμαθα, ἀν καὶ δὲν μοῦ ἔγραψε τίποτε, ὅτι ἔκεινο τὸ δεῖνα αὐλάκι παλαιὸν ἐλέχθη ἀπὸ τὸν κόκκινον φύλον ὅτι «τώρα εἶναι ἀμυνόμενος καὶ ἐπίζεται μὲ τὸν καιρὸν θὰ ἀναγκασθῇ νὰ φύγῃ».

«Ἄντος δὲνα τῇ εἶπε νὰ λέγῃ αὐτὰς τὰς λέξεις εἰς τὴν συνειδισμένην οἰκίαν· καὶ τὸ γαττάκι, τὸ δόποιον δὲν μοῦ ἔγραψε τίποτε, ἀς μάθῃ ὅτι τὸ γνωρίζω. Εἶναι καλὸν νὰ μὴ χάνεται ὁ καιρὸς καὶ νὰ τὸ μάθῃ ἀμέσως δόπιος πρέπει.

«Χαῖρε ἀπὸ καρδίας».

Δικός σου

Δ.

«Ἀπ’ ἔξω.

«Χαρτιὰ διὰ νὰ δοθοῦν εἰς τὰς χειρας τοῦ Κ. Δ. Σολωμού, συστημένα εἰς τὴν φύλιαν τοῦ εὐγενεστάτου κυρ. Δ. Δ. Φραγκοπούλου».

«Κέρκυρα / Αὐγούστου Ε. Ν. 1836

«Ἄνταὶ αἱ δλίγαι γραμμαί σου ἀνεκούφισαν τὴν ψυχήν μου, ἡ δόπια ἡτο βαρειὰ ἀπὸ ἀνοήτους προαισθήσεις. Εἶναι πολὺς καιρὸς δόπον μὲ διαταράττουν. Ἄν καὶ βλέπω ὅτι ματαιοῦνται, δὲν μὲ ἀφίνουν μὲ δλον τοῦτο. Ἔρχονται μόναι των ἀπὸ μίαν φαντασίαν νοσιηρὰν καὶ συνεπῶς ἔτοιμην, καὶ δταν ἔγω ἀγρυπνῶ, εἰς ὄντειρα φλογεροῦ πυρετοῦ.

«Τώρα ποὺ σοῦ γράψω εἶμαι πολὺ ἡσυχος. Καὶ σὺ νὰ εἰσαι πάντοτε καλὰ καὶ εὔθυμος. Διὰ νὰ τὸ ἐπιτύχης πρέπει νὰ μὴν ἔχῃς δυνατὰς ἐπιθυμίας διὰ πράγματα τὰ δόποια δὲν ἔξερτῶνται καὶ εὐθεῖαν ἀπὸ σέ. Νὰ μὴ λυτηρῆς λοιπὸν ἀν μάθῃς ὅτι τὸν Ρώσην, τὸν δόποιον ἐσύστησες, οὕτε τὸν σκέπτονται καὶ ὅτι ἀντ’ αὐτοῦ διωρίσθη ὁ Καρβελλᾶς. Τούλαχιστον ὁ Πλαίσιας ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ εἰς τὸν Πρόγκηπτα<sup>1</sup> τὸν Δικόπουλον μας καὶ ἔλαβε σημείωσιν. Εἰπὲ εἰς τὸν ἔντιμον νέον ὅτι ἡ ἡμέρα τοῦ διορισμοῦ θὰ εἶναι ἡμέρα ἔσορτης διὰ τὴν καρδίαν μου καὶ νὰ ἔχῃ ὑπομονήν. Εὖν συσταίνεις τὸν ἔνα καὶ τὸν ἄλλον καὶ λησμονεῖς ὅτι σοῦ εἴπα καὶ σοῦ ἔγραψα.

«Συνωμήσα αὲπὶ ὥρας μὲ τὸν κόκκινον λοιπὸν εἰπὲ εἰς τὴν γάτταν ὅτι αὐτὸς μοῦ ἔλεγε ὅτι παρ’ ὀλίγον ὁ ἐκλαμπόρτατος<sup>2</sup> τὸν ἐπέτας καὶ

<sup>1</sup> Ο Πρόεδρος τῆς Γερουσίας ἐλέγετο Πρόγκηψ μὲ τὸν τίτλον. *Ψηφόλογας*.

<sup>2</sup> Ο Γερουσιαστής, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, τὰ μέλη τοῦ ἀντατόνου Συμβούλου τῆς δικαιοσύνης καὶ ὁ «Υπαρχος, προστηγορεύοντος ἐκλαμπόρτατος». Άλλ’ ἐπειδὴ πρόκειται περὶ διορισμοῦ, ἔννοει ὁ ποιτής κάποιον Γερουσιαστήν.

αὗτη δὲν ἡτο ἡ τελευταία φορά. Καὶ καλὰ νὰ πάθῃ τὸ γαττάκι, διότι ἐπείσμωσε νὰ μεταβῇ εἰς Ζάκυνθον ἐναντίον τῶν συμβούλων μου. Ἐγὼ ἀπῆντησα ὅτι ἐφ’ δσον ζῆται ἡ γάττα δὲν θὰ μετεθῇ παρὰ μὲ προβιβασμὸν—καὶ εἰς τούτο εἶπε: αὐτὸς εἶναι ἄλλος λογαριασμὸς—καὶ ὅτι ἡ πρόσβολή θὰ ἔγενετο εἰς αὐτὸν καὶ δχι εἰς ἄλλους ἀπὸ ἔκει. Πρόσεχε ὅτι ἔγω συσταίνω πάντοτε περισσότερον εἰς τὴν γάτταν τὴν ὑπόθεσίν μας. Ἡδη ἐννόησα ὅτι τὸ πρᾶγμα πηγαίνει πολὺ καλά.

«Οτι κάμη δ Θεδος ὡς πρὸς τὸν Φλαμπουριάρην. Θὰ διμιήσωμεν δταν ἔλθῃ ἡ ὄρα. Ἐγὼ θὰ γράψω τὰς παρατηρήσεις μου, ὡς πρὸς τὰς διαπραγματεύσεις, ὑπὲρ ἡ κατά, σὺ δὲ προσθέτεις τὰς ἰδικὰς σου καὶ ἀποφασίζεις.

«Εἰπὲ εἰς τὸν Λούντζην ὅτι ἔντὸς δλίγου θὰ τοῦ ξαναγράψω, ὅτι ἡ ἐπιστολή του μὲ ἐσυγκίνησην. Ὁμως ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἐννοοῦσε τὸν λόγον διὰ τὸν δόποιον δὲν ἔρχομαι εἰς τὴν Ζάκυνθον. Τώρα ἐπωφελοῦμαι ἀπὸ τὰς ἔγκαρδιακὰς προσφορὰς του ἀς μοῦ στείλη λοιπὸν μὲ τὸ ἀτμόπλοιον τὸν Τάρταρον τοῦ Σχίλλερ καὶ μὲ τὸν καιρόν, καὶ μὲ δλη τὴν ήσυχίαν του, μεταφράζων μίαν σελίδα τὴν ἡμέραν νὰ μοῦ στείλη τὴν «Πραγματείαν περὶ τοῦ Ἀφελοῦς καὶ Αἰσθηματικοῦ» τοῦ ίδιου. Νομίζω δ τίτλος νὰ εἶναι ἀκριβῶς: «Περὶ τῆς ἀφελοῦς καὶ αἰσθηματικῆς ποιήσεως».

«Γράψε μου συχνὰ καὶ χωρὶς νὰ λογαριάζῃς. Ἐως οὐδὲν ἀνοίξω τὰς ἐπιστολάς σου πιάνεται ἡ ἀναπνοή μου.

«Χαιρέτα με τὰ κορίτσια, τὴν Ἐλένην καὶ τὸν Γαλβάνην. Σοῦ συσταίνω νὰ εἰσαι εὔθυμος.

«Πότε θὰ σὲ ξαναίδω; ο διονυσίος σου

«Στεῦλε μου χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ δ Λούντζης τὸ μέτρον τῆς κεφαλῆς του. Ἡθελον νὰ τοῦ στείλω διὰ ἀνάμνησιν ἔνα καπέλον ἀπὸ ψάθαν λεπτοτάτην. Νομίζεις ὅτι θὰ τὸν εὐχαριστήσῃ τοῦτο; Ἄν δχι, εἰπὲ μου τι ἄλλο πρᾶγμα».

«Ἡ ἐπομένη ἐπιστολὴ εἶναι ἀνενήμερη διὰ τὴν καρδίαν μου καὶ νὰ ἔχῃ ὑπομονήν. Εὖν συσταίνεις τὸν ἔνα καὶ τὸν ἄλλον καὶ λησμονεῖς ὅτι σοῦ εἴπα καὶ σοῦ ἔγραψα.

«Συνωμήσα αὲπὶ ὥρας μὲ τὸν κόκκινον λοι-

πὸν εἰπὲ εἰς τὴν γάτταν ὅτι αὐτὸς μοῦ ἔλεγε ὅτι παρ’ ὀλίγον ὁ ἐκλαμπόρτατος<sup>2</sup> τὸν ἐπέτας καὶ αὗτη δὲν ἡτο ἡ τελευταία φορά. Καὶ καλὰ νὰ πάθῃ τὸ γαττάκι, διότι ἐπείσμωσε νὰ μεταβῇ εἰς Ζάκυνθον ἐναντίον τῶν συμβούλων μου. Ἐγὼ ἀπῆντησα ὅτι ἐφ’ δσον ζῆται ἡ γάττα δὲν θὰ μετεθῇ παρὰ μὲ προβιβασμὸν—καὶ εἰς τούτο εἶπε: αὐτὸς εἶναι ἄλλος λογαριασμὸς—καὶ ὅτι ἡ πρόσβολή θὰ ἔγενετο εἰς αὐτὸν καὶ δχι εἰς ἄλλους ἀπὸ ἔκει. Πρόσεχε ὅτι ἔγω συσταίνω πάντοτε περισσότερον εἰς τὴν γάτταν τὴν ὑπόθεσίν μας. Ἡδη ἐννόησα ὅτι τὸ πρᾶγμα πηγαίνει πολὺ καλά.

γόρευσε τὸ καθῆκον ἐν πλήρει ὅμονοιᾳ πρὸς τὴν ἀφοσίωσιν.

«Ἐγὼ δὲν θὰ φύγω ἀπὸ τὴν μοναξίαν, εἰς τὴν δύναμιν ἃ ἀπό τινων ἔτῶν, εἰμὶ δταν τελειώσῃ, ἡ ζωὴ μου· μάλιστα θὰ ἐνταφιασθῶ μὲ αὐτήν,

Μένω δ ἀγαπητός σου ἀδελφός  
Δ.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

[Συνέχεια]

## ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΠΟΥΚΚΑΜΙΣΟ\*

### ΜΕΡΟΣ Β'.

[Ταβέρνα. Ἀριστερὰ τεξάκι, στὸ βάθος: ἐμπρὸς δύο τραπέζαις ἓνα μεταξύ ἀριστερά. Στὸ βάθος ἄλλα. Στὴ μέση λάμπτα κρεμαστή].

### ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΠΕΦΑΝΗΣ, ΜΕΛΠΩ

ΜΕΛΠΩ, [μπαίνοντας ἐλαφρῶς, ἀπ’ τὴν θύρα]. — Πεφάνη! Πεφανάκη!...

ΠΕΦΑΝΗΣ, [ἀφήνοντας τὸ πλύσιμο τῶν ποτηριῶν ποὺ κάνει σ’ ἓνα μαστέλο, μτφός ἀπ’ τὸ τεξάκι]. — Ή Μέλπω! Καλῶς μου το, τὸ ἄνθρος τῆς καρδίας μου! Ετοι μι’ ἔγω τραβάω ποτηρίες γερές, πρὸν πέσω, πούχω νὰν τὸ μυρίσω ἀπὸ χτες τὸ βράδυ! ΜΕΛΠΩ.— Καὶ δὲ θὰν τὸ ξαναμυρίσης πειά... Σ’ ἀφήνω ἀπόψε!

ΠΕΦΑΝΗΣ— Καταλαβαίνω: «Η κυρά σου θὰ μυρίστηκε ἔκεινα τὰ χωρατὰ ποὺ κάνουμε πίσ’ ἀπ’ τὴν σκάλα καὶ θά σου πάτησε ποδάρι νὰ μ’ ἀρνητῆς. Εσύ, (σὰν τίμιο κορίτσι κι’ δρυνιο πούσαι) εἰπες ἀπὸ μέσα σου: Μπροστά κρεμός καὶ πίσω βράχος. Γκρεμός—ή κυρά. Βράχος—ή ἀγάπη τοῦ Πεφάνη. Αρα, τὸ λοιπόν, παίρνω λίγες γυναίκες φαρμάκι κι’ ἀνέρχομαι στὸν οὐρανούς! Αὐτὸ δὲν εἴνε;

ΜΕΛΠΩ— «Οχι, δὲν εἰν’ αὐτό... Παντρεύουμαι.

ΠΕΦΑΝΗΣ— «Άγιε Φανούριε! Φῶς φανερῶς ἡ κοινωνία εἶνε ἄνου - κάτου! Σὰ νὰ λέμε, δηλαδή, σ’ ἔκεινο τὸ σκοινὶ ποὺ δρκίζομαστε νὰ κρεμάστουμε, ἀν μᾶς χωρίζανε ποτές, τοῦ λόγου σου θά μου κρεμάσῃς τὸ ἀσπρόδρουχα τὸ ἀντρός σου καὶ τῶν παιδιῶν σου τὰ πανιά!... Καλό! Καὶ ποιόνε παίρνεις;

ΜΕΛΠΩ— Τώρα θά σου τὰ πῶ μὲ ταξη... Γιὰ νὰ μὴ λές πῶς δέ σου τάξειτα! Εχτές τὴν νύχτα εἶδα στὸν υπνο μιὰ γρηγά. Μούδωσε—λέει—έναν πετεινό...

ΠΕΦΑΝΗΣ— «Οχι, κορίτσι μου! Μὰ τὴν ἄγια Θέκλα πούναι προστάτισσα στὶς ζωντοχήρες, μὴν κάνης τέτοιο πρᾶμα γιατὶ θὰ μείνῃς ζωντοχήρα

τοῦ έαυτοῦ μου. Καὶ τί; Ζωντοχήρα πρὶν σὲ πάρω!... [Ἄξαφνα, σὰν νὰ θύμωσε:] Μωρὲ τί πετριά ἔταν τὸν τηνή; Μὰ τὴν δουνφοιξυδοῦ τὴν μάνα μου (δποὺ δὲν ἔχω ἄλλο υποκείμενο στὸν κόσμο) πῶς τῶξερα «περὶ τῶν γυναικῶν», πρὶν λένε κι’ οἵ

\* Συνέχεια: «Παναθήναια» 15 Μαΐου.

γραμματισμένοι, πώς είνε δηλαδή, σάν τα ποτήρια — ταυτά — της ταβέρνας. Είνε δικά σου όσο τα κρατᾶς στα χέλια σου. Πίνεις, χωρὶς νὰ βάνη δ νοῦς σου ποιός ήπιε χτές καὶ αὐτὸι ποιός θὰ πιῇ. "Οσο γιὰ σέναν" διμως ἔβαζα τὸ χέρι μου καὶ στὴ φωτιὰ (μὲ δύο πιθαμές τὴ στάχτη ἀπάνω της) πώς είσαι μιὰ στὶς χύλιες!

ΜΕΛΠΩ — "Ασκημομούρη! Δὲν σὲ νοιάζει, διόλου, βλέπω! Κοροϊδεύεις! "Άλλοι σκοτώνονται σὲ τέτοι' ἀπάγω!

ΠΕΦΑΝΗΣ — "Α... μπᾶ! Τέτοιες χωργίατιές, δις λείπουν ἀπὸ μένα! Ολα τὰ πράματα είνε τοῦ Θεοῦ (καὶ τοῦ διαβόλου). Ἐκεῖνος ποὺ σᾶς ἔκανε μὲ σταθερότη, σάν τοῦ ἀνεμοδείχτη, ἔχει καὶ τὸ λογαριασμό του. Ἔγώ, ἀμα βάνω σύλλοή, σὲ κάτι τέτοι' ἀπάνω ζαλίζουμαι, σὰ νᾶχω τραβήγμένα δκάδες.

ΜΕΛΠΩ — Ποτές σου δὲν μ' ἀγάπησες, κακούργε! Οὕτε δακρύζεις, διόλου...

ΠΕΦΑΝΗΣ — "Οχι, ἔτσι νάχουμε καλό! Σ' ἀγάπαγα. Μὰ βλέπεις σὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ἡ ἀγάπη κατάντησε ὡς ἐδός πεντάρικο κερί καὶ δὲ βαστάει νὰ φέξῃ οὔτε ἀπὸ τὴν Ἐπικλησίᾳ ὡς τὴ νυφιάτικη κρεββατοκάμαρη. Κλῆψε καὶ σὺ γιὰ μένα, τὸ λοιπόν. Στὰ γυναικεῖα μάτια ταιριάζουνε πειὸ δῶμορφα, τέτοι' ἄνοστα ζουμιά. "Αν δὲ μπορῆς, θυμήσου τὸν παποῦ σουν ποὺ πέθανε. "Έλα! Κλῆψε καὶ πᾶρε δρόμο γιατὶ δπου κι' ἀν είνε πλάκωσαν τῆς βαρέλας οἱ ἀγαπητικοί. Καὶ ξέρεις; Ἐδῶ ὅχεται κι' ὁ Μιχαλίδης καὶ πίνει. Θὰ πῆς περούτερο ἀπὸ διτὶ κρατάει τὸ κεφάλι του — μὰ σὺ θὰν τοῦ τὸ κόψης.... τράβα!

ΜΕΛΠΩ — "Ετσι μὲ διώχνεις. Χωρὶς ἔνα φιλί;

ΠΕΦΑΝΗΣ — "Ο Διάλος! Ἐδῶ είνε ποὺ χάνω τὴν περίφανην ἀντρεία μου καὶ πάρε νὰ κάμω προστυχοδουλίες! [προχωρεῖ νὰν τὴν ἀγκαλιάσῃ].

Νάσιστε μάρτυρες, πλατάνοι.

Πῶς μὲ πῆσε τὸ ποτάμι [τὴν φιλεῖ].

"Αχ, πῶς πικράθηκε τὸ στόμα μου!...

ΜΕΛΠΩ — "Υποκριτή! [τοῦ ξεφεύγει].

ΠΕΦΑΝΗΣ — Νὰ μὲ καλέσῃς στὸ γάμο σου, μὴν τύχη καὶ τὸ γλυκάνω μὲ κανένα ζαχαράτο.

ΜΕΛΠΩ, [φεύγουσα]. — Ναί! Οπου μὲ ξαναϊδῆς μὲ γράφεις! [φεύγει].

ΠΕΦΑΝΗΣ, [ἀκολούθωντας την]. — Μή λές μεγάλο λόγο, κορίτσι μου!... Ἐδῶ ἀναι σφαιρά καὶ γυρίζει. "Αν βαρεθῆς τὴν παντρειά, θυμήσου με! Γ' ἀκούς; [γρεῖε. Πηγαίνοντας γ' ἀνάψη τὸ φῶς]. Μ!... Μυαλὸ καὶ τὸ γυναίκειο! Κάθε μιὰ πὸ δαύτες τῆς φράνεται πώς είνε μοναχή της στὸν κόσμο!

## ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΠΕΦΑΝΗΣ — ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [μπαίνοντας]. — Μπᾶ, ποὺ νὰ πάρῃ δ διάλολος! Δῶ μέσα δὲ βλέπω, οὔτε νὰ βλαστημήσω! Δὲν εἰν' ἐδῶ κανένας;

ΠΕΦΑΝΗΣ, [ἀνάβοντας τὸ φῶς]. — "Ενας διλιέρος καὶ κάτι παραπάνω!... Διαταγή!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [κάθεται στὸ ἀφίστερο τραπέζι κατά θεατή]. — "Ενα κρασί. Πούσαι; Νᾶχη λιγάκι ντροπῆς ἀπάνω του

ΠΕΦΑΝΗΣ — Σάν τὴν ἀνύπαντρη καπέλλα, Μαστραριστείδη!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — "Αν είνε σάν τοῦ καιροῦ μας, ἔχω καλλίτερα νὰ μοῦ φέρῃς ἀποπιώματα.

ΠΕΦΑΝΗΣ — "Αρά, τὸ λοιπόν, δις ἔχει τὴν ντροπή τῆς νεοπαντρεμένης.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Διαόλου ἀλεποῦ! Ξύδι γυρεύεις νὴ μὲ ποτίσης, σήμερα! Κάν' δ, τι θέλεις. Σοῦ λέω μοναχὰ πώς δ Χριστὸς θὰ κάνῃ, στὸν κάτω κόσμο, κρίση δισκημη γιὰ κάτι τέτοιους, σάν κι' ἔσενα.

ΠΕΦΑΝΗΣ, [φεύγοντας]. — Καταλαβαίνω. Γιατὶ δοκίμασε τὸ ξύδι, θέλεις νὰ πῆς καὶ ξέρει τὸν καῦμό του. Ποὺ σὰ νὰ λέμε, δηλαδή, δις ἔχω, ἀλλὰ τ' ἀφεντικὸ τὴν ἔχει ἀγορασμένη τὴν κόλαση.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — "Αλήθεια, τ' ἀφεντικό σου ποὺ βρίσκεται;

ΠΕΦΑΝΗΣ, [κοντοστέκεται]. — Πάσι ταξεῖδι γιὰ τὴν καινούργια τὴ μουστιά. Πιστεύω νάρθη αὐριο. [πάσι γιὰ τὸ κρασί].

## ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

ΜΙΧΑΛΙΟΣ, [μπαίνοντας]. — Καλησπέρα!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Καλῶς τὸ Μιχαλίδη.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ, [κάθεται στὸ ἴδιο τραπέζι]. — Κάτι νωρὶς στὸ σταῦλο;

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Γιὰ τὰ πρωτεῖα φοβήθηκες; "Άδικα! Μονάχ' ἀπόψε μοῦλαχ' ἔτσι.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Δὲν μού λές: Δὲ φάνη ἀπὸ δῶ διζέβεργα;

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Ποιόνε, πάλι, βάφτισες ἵξοβεργα;

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Τὸν Ἀχιλλέα, ποιὸν ἄλλον; Δὲν ησουνα στὴ βάφτιση; Παπᾶς ἦταν ὁ Παντελῆς, νουνὸς ἔχω, ψάλτης ἔνας βιολιτῆς καὶ κοιλυπήθρα μιὰ δικὰ κρασί. Γίνηκε (μ' ἐνόησες) μιὰ βάφτιση δλῶς διόλου ἀνάποδη. Αντὶ νὰ καταπιῇ αὐτόνες ἡ κοιλυπήθρα τὴν κατάτιε κείνος καὶ πάγιανε, στερνά, μὲ βόλτες, σὰν καΐη, ἀπάνου στὸν καιρό. Ἰξόβεργα τὸν βγάλαμε γιατὶ (καθὼς τὸ ξέρεις) δὲν είνε νὰ περάσῃ ποντάκι ἀπὸ κοντά του, μὲ δίχως νὰ πιαστῇ κι' ἀπὸ τὰ δυό. Δὲ φάνηκ' ἀπὸ δῶ διπόψε;

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — "Οχι, γιὰ δοην ὁρα ἔχω δῶ.

## ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΟ — ΠΕΦΑΝΗΣ

ΠΕΦΑΝΗΣ, [φεύγοντας τὸ κρασί βλέπει τὸ Μιχαλίδη. Μόνος του]. — "Αχά! Ο πετεινὸς τῆς Μέλπως! [δίνει τὸ κρασί].

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [στὸν Πεφάνη]. — Δόσ' ἔνα καὶ τοῦ Μιχαλιοῦ.

ΠΕΦΑΝΗΣ — Μὲ τὸ συμπάθειο! Απόψε κερνάει διαστρομιχαλίδης;

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Γιατί, μαστροσαλιάρη μου;

ΠΕΦΑΝΗΣ — Γιατὶ δὲν γίνεται χαρὰ μουγγή, οὔτ' ἀρρεβῶνται χωρὶς βρέξιμο, στὸν τόπο μας.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [στὸ Μιχαλιό]. — Πῶς κάνει, λέει; Αρραβωνάστηκες καὶ τὸ κρατᾶς κρυφό; Φοβήθηκες νὰ μὴ σου κάνουμε χαλάστρα;

ΜΙΧΑΛΙΟΣ, [στὸν Αριστείδη]. — "Οχιτέτοιο πρᾶμα δὲ φοβάμαι! Οπου πάρε γάρ δὲν παίρνει νερό τὸ κουτάλι κανενός!...

ΠΕΦΑΝΗΣ, [χασμουριέται]. — "Αλήθεια!

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Δὲ στῶπα, γιατὶ σήμερα τὸ πρῶτο τελειώσανε, μὲ τὸ καλό. Πότε νὰ στῶλεγα; [Πρός τὸν Πεφάνη]. Μὰ σύ, κουτάλια τοῦ διαόλου, ποὺ τὸ μυρίστηκες;

ΠΕΦΑΝΗΣ — Τῶειδα στὸν ύπνο μου.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Θὰ σου κοπανήσω καμιὰ καὶ δὲ θά με ξοναϊδῆς οὔτε στὸν ύπνο σου, οὔτε στὸ ξυπνητό σου!

ΠΕΦΑΝΗΣ — "Ετσι νὰ χαρῶ τὰ φρείδια τῆς υπόλειψής μου σοῦ λέω ἀλήθεια. Είδα μιὰ γοητά, στὸν ύπνο μου, πῶς χάριζε τῆς Μέλπως, τῆς γειτόνισσάς μας, ἔναν πετεινὸ ποὺ σούμοιζε Μαστρομιχαλίδης, σὰ νᾶσαστε ἀπὸ τὴν ίδια δρυνίδα! Μήν τὸ παρεξηγήσης Πετεινὸς στὰ δηνιάρα ἔχει νὰ πῆ γαμπρός κι' ἐμένανε μοῦ στρέγουν τὰ δηνιάρατα...

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [πρός τὸν Μιχαλιό]. — Τὴ Μέλπω παίρνεις, τὸ λοιπόν; Μωρὲ δὲν είνε μυστικὸ στὸν κόσμο! "Ενας ἀνθρωπός, λέει ἔνας λόγος, εἰχ' ἔνα μυστικὸ καὶ τὸ θαψε στὴ Γῆς. Κι' ἔκειν' ἡ προκομμένη πέταξε — λέει — καλάμια, στὴν ίδια θέση. Κόψανε οἱ ἀνθρωποι τὰ καλάμια, κάμανε φλογέρες καὶ διαλαλούνε τὸ θαμμένο μυστικό, σ' δῶλον τὸν κόσμο! Αντίηνε παίρνεις τὸ λοιπόν;

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Ναί. Τὴ Μέλπω. Εἰν' δι δουλειὰ μυστήριο πρᾶμα.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Τὸ πίνω στὴν υγειά της. Καὶ καλὰ στέφανα. [Πρός τὸν Πεφάνη]. Τράβα νὰ φέρῃς μιὰ δικὰ, νὰν τάχη τετρακόσια! [Πρός τὸν Μιχαλιό]. Τὸ διζικὸ πρόπει νὰ βρέχετ' ἀπατάπαντα, ώστε νὰ μαλακώσῃ. Δέ μου λές: Τάχατε φύση; [Ο Πεφάνης πάσι γιὰ τὸ κρασί στὸ ιπνόγειο].

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — "Οχι, ἀπὸ λόγου της. Είναι μιὰ δουλειά, ποὺ δὲν τὴν ἔννοιωσα καλά, ώστε νὰ γίνη. "Ενα μυστήριο πρᾶμα: Πέροναγα μιὰ μέρα μπροστά πὸ τὴν αὐλή της, τὴν πίσω μεργιά, στὶς μυγδαλιές, κι' ἐσκόνταφα. Τ' ητανε νὰ σκοντάψω; Κατὰ πῶς σηκωνόμουνα τὴ βλέπω: "Απλωνε στὶς ἀνθισμένες μυγδαλιές την πλύση. "Ητανε, Αριστείδη, τὸ πρόσωπο τῆς ἀφιλότιμης, σὰν τὸν ἀνθδό της μυγδαλιᾶς, σάν... τὰ σεντόνια π' ἀπλωνε! Δέ μου λές: Τ' ητανε νὰ σκοντάψω; Τῶφερ πὸ τὸ δῶλα, τῶφερ πὸ τὸ κει...

τὸ κύλησ' ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ Φλεβάρη ὁσαμε σήμερα. Πολέμησα νὰν τὸ γελάσω. Ἀδύνατο! Σὰν νὰ μοῦχε μάγια! Σήμερα, τὸ λοιπόν, κι' ἔγω πῆρα τὴ βούτια κι' δπου τὸ βγάλ' ή ἀκρη! Μὰ είνε ἔνα πορίτσι, ίδιος Αγγελος ζουγραφιστός!

ΠΕΦΑΝΗΣ, [φέρνει τὸ κρασί. Πάργειται τὰ τελευταῖα λόγια]. — "Αν ητανε φοράδα, θάτανε πρώτης γιὰ μονό! [ἀφήνει τὸ κρασί].

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Γιὰ σκάσε, γιατί...!

ΠΕΦΑΝΗΣ — Δὲν τῶπα ἐπὶ κακοῦ, Μαστραριστείδη. Θέλω νὰ πῶ πῶς είνε γερή καὶ φρόνιμη. [Απομακρύνεται καὶ χασμουριέται].

## ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΟ, ΣΤΑΥΡΟΣ, ΣΤΑΜΟΣ.

[Μαζὶ μ' αὐτοὺς μπαίνουν μπαίνουν καὶ ἄλλοι ἀνθρωποι καὶ διευθύνονται στὰ τραπέζια τοῦ βάθους. "Ο Πεφάνης τοὺς περιποιεῖται μὲ τὴ σειρά τους].

ΣΤΑΜΟΣ, ΣΤΑΓΙΡΟΣ, [μπαίνουν χαιρετᾶνε μὲ καλισπερισμοὺς καὶ κινήματα τὴν ἄλλη παρέα].

ΣΤΑΜΟΣ, [ἔξακολουνετεῖ ἀρχινισμένη διμιλία]. — ... Λέω, λοιπόν, πῶς θάχονιμε ξεκάνει τὴ δουλειά, ὡς τὸν ἔρχομενο Γεννάρη. [Διευθύνεται πρὸς τὸ δεξιό τραπέζιο κατὰ τὸ θεατή καὶ κάθεται].

ΣΤΑΓΙΡΟΣ, [ἀκολουθεῖ]. — Κάθεται καὶ αὐτός]. — "Αν ξήσουμε. Υστερα πρόπει νὰν τὸ θέλη κι' ἡ θάλασσα. Λίγες φορὲς τὴν πιάνει λύσσα, τὴ θεοπάλαβη καὶ ἀφανίζει, γιὰ μιὰ στιγμή, δουλειὰ χρόνων καὶ χρόνων; [Πρὸς τὸν Στάμο]. Μολώνεις ἔσυ χρόνια δλάκερα; Σούρχετ' ἔκεινη καὶ ξεμολώνει μ' ἔνα φύσημα.

ΣΤΑΜΟΣ — Σ' αὐτὸν μοιάζει τοῦ χάρου. Χρόνια μολώνουν οἱ ἀνθρωποι. Ο χάρος ξεμολώνει, κι' ἔκεινος, μ' ἔνα φύσημα... [χτυπάει τὸ τραπέζιο]. Πούσαι; ... "Έλα δῶ!

ΣΤΑΓΙΡΟΣ, [δι Πεφάνης περιποιεῖται τοὺς ἄλλους ἀκόμα]. — "Ας φέρῃ, τὸ λοιπόν, νὰ πιοῦμε στὴν υγειὰ τοῦ χάρου!

[Οι ἄλλοι ἀνθρωποι στὸ βάθος γελάνε πάλι].

ΜΙΧΑΛΙΟΣ, [πρὸς τὸν Αριστείδη, τοσυγκριζοντας μ' ἔκεινον τὸ ποτῆρι]. — Στὴν υγειά της! Κορίτσι σπάνιο, σοῦ λέω! "Οσο ζυγιάζει τὸ κραμί της τόσο χρυσάφι αἴτιζε. Κι' ἀθῶσι σὰ βιζανούρι. Τὸ πιστεύεις; "

σμένες; "Εχεις ίδη και μια ξερή συκιά στη μέση; "Ετσι μου φαίνεται δύνασμος, ένα γύρω. Κι είμ' έγω έκεινη η συκιά....

**ΣΤΑΜΟΣ** — Στενάχωρος μοῦ φαίνεσαι, άπόψε.  
**ΣΤΑΥΡΟΣ** — "Όχι άπόψε! Είνε τὸ φυσικό μου. Παθάρης και στενάχωρος. Μοῦ φαίνεται δύλενα — τὸ πιστεύεις; — πώς είμ' ἐπὶ ζωῆς στὰ κάτεργα. "Ολα τὰ βουνά πατάνε στὰ στήθια μου.... τέτοιο πρᾶμα. Άπόψε όμως.... [χτυπάει τὸ τραπέζι]. "Ελα δῶ!.. Φέρε μας κρασί! Προστάξω γώ, άπόψε!

**ΣΤΑΜΟΣ** — Γιατί;

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — "Έχω μια είδησι καλή.

**ΣΤΑΜΟΣ** — Τί πρᾶμα;

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — "Όχι! Δὲν μπορῶ νὰ σου τὸ πῶ. Είνε κρυφό και θέλω νὰ χαίρωμαι μονάχος μου. ΠΕΦΑΝΗΣ, [πλησιάζει]. — Διαταγή!

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — Φέρε μας, μισή. [δι Πεφάνης πάει].  
**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Μισή ίδια.

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — "Όχι. Λέω νὰ τὸν καταδικάσουμε περσότερο. Κατὰ τὴν ήμερη καρδιὰ ποὺ μούχεις, δην ήσουνα δύνη εἰσαγγελέας με τ' ἀψήλο καπέλλο, θάταν' ἀγκάστρωτες οἱ φυλακές, σὰν τὶς βαρέλλες τὸν Αἴγανοντο, ποὺ χάσκουνε γιὰ τὴν καινούργιαν ἐσοδεία....

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Γιατί;

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — Γιατί μοῦ είσαι φτηνός στὶς τιμωρίες. [δι Πεφάνης φέρει τὸ κρασί στὸν άλλους και κερνάει].

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Κι' ἀλήθεια. Τὸν περιμένω τὸν θρασό. Ξέρεις, βλέπεις, δ' ἀφιλότιμος και πότε γεννήθηκε η κάθε μιά, σὰ νὰ παράστεκε στὶς γέννεις ή σὰν νὰ τὸν δώκανε γραφτὰ οἱ ξεγεννήτρες. Θέλω νὰ κάνω χάζι τὸ τί θὰ πη, ὅμα τὸ μάθη... Δὲ λὲς κάνα τραγοῦδι μήν τύχῃ και γελάσουμε τὴν ώρα;

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — Ποῦ τραγοῦδι! Τὸ παίρνω γιὰ τραγοῦδι, στὴν ἀρχή. Μὰ δὲν ξέρω πῶς τὰ καταφέρνει και μοῦ βγαίνει στὸ τέλος μυρδολοῦ. "Ηρθ'" δ' καιρὸς νὰ καταντήσω κόρακας ἀπ' ἀηδόνι, βλέπεις.

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Τῶπαθες σὰν τὴ γηρά μου. "Αμα θυμιέται τὰ νειάτα της, κάνει νὰ τραγουδήσῃ κι' ἀντὶς νὰ τραγουδήσῃ μυρδολογάει. Τὴν περγελάω και ξέρεις τί μοῦ λέει; Τὸ ίδιο κάνει, παιδάκι μου. "Ακουσε μένα, πούζησα και βαρέθηκα τὰ χρόνια μου: Τὸ μυρδολοῦ τραγουδάει τὶς λύπες και τὸ τραγοῦδι μυρδολογάει τὶς χαρές... Πιε τὸ κρασί σου! [πίνουν].

**ΣΤΑΜΟΣ** [στὸ Σταῦρο]. — Καταλαβαίνω. "Ετσι τυραννίμαστε.... Μὰ σὺ δὲν ξέρεσαι στὴν ἔκλιησιά. Θὰ ήσουν ἄλλος ἀνθρωπός. Έγὼ καταλαβαίνω μιὰν ήσιγχια στὴν καρδιά μου, σὰ λειτουργήθω. Γίνονται μ' ἀλαφόη καρδιά. Καταλαβαίνεις; "Υστερὸς ἀκούω και τὸ λόγο. Σήμερα, πάλε, δ' δεσπότης ξέβγαλ' ένα λόγο. Λέει, τὸ λοιπόν: Τὰ κρίματα, λέει, είνε ως εἶδος ἀμπέλι.

Καὶ ή συνείδησί 'ναι δ' δραγάτης. Άπλώνεις, ἀς ποῦμ' ἐλόγου σου δ' ἀνθρωπός νὰ κόψῃς ένα τσαμπί, και δ' δραγάτης ξεφωνίζει.

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — "Ετσι τὸλεγε; "Αν ήταν' ἔτσι, δὲ θάκουγες στὴν ἀγορὰ παρὰ ξεφωνητὰ δραγάτηδων. Ή μπάς [κατενίζει] και δὲν τὸ ξέρει, δεσπότης, πώς είνε η δδικία πλησιμονή;

**ΣΤΑΜΟΣ** — Ναί. Μὰ θὰν τὰ πληρώσῃ δλα στὸ τέλος δ' Θεός, σὰν τὸν ἀργολάθο τὸ Σαββάτο.

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — Τὸ πρόκοψε! Πήρες ποτές σου πληρωμὴ σωστή; "Υστερα τί ἀνακατώνεις τὸ Θεό; Τὴν ξννουα μας έχει δ' Θεός; Έκείνος είνε ἀψήλα. Έγώ, δταν τηράω τὸν οὐρανό, ζαλίζουμαι. Πιε τὸ κρασί σου! [πίνουν]. Δὲ μοῦ λές: "Εχεις ἀνέβει, σ' ἀψηλὸ καμπαναριό;

**ΣΤΑΜΟΣ** — "Όχι, γιατί;

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — Γιατὶ θάβλεπες τὸν ἀνθρώπον σὰν μεριμήκια. Συλλογίσου! Πόσους νὰν τὸν βλέπῃ, τάχα, δ' Θεός, ἀπὸ τὴν πάνω; Άφοῦ δὲ σὲ συλλογίζεται δ' ἀργολάθος ποὺ δὲν είνε οὔτε μιὰ πιθαμή ψηλότερος ἀπὸ σένα, γιατὶ δὰ σὲ συλλογιστῇ δ' Θεός;... Πιε τὸ κρασί σου! Μὲ δαῦτο μεθάνε, τὸν δραγάτες τὰ παληόπαιδα και πλέβουν τὰ σταφύλια. Πίνε! [πίνουν].

## ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

### ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ, ΑΧΙΛΛΕΑΣ

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ**, [βλέπει ποὺ μπαίνει δ' Αχιλλέα]. — Χίλια χρόνια θὰ ξήσῃς ξόβεργα! Απάνου στὸ λόγο, ξφθασες...

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**, [μπαίνει χαρωπός. Φορεῖ πουκάμισο, ποὺ πλησιάζει πρὸς τὸ κόκκινο]. — Γιὰ χαρά, λεβέντες! Καλησπέρα, Στάμο! Σταῦρο, καλησπέρα!

**ΣΤΑΥΡΟΣ, ΣΤΑΜΟΣ** — Καλησπέρα.

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ**, [τοῦ δείχνει κάθισμα]. — Λίγο ἀκόμα και θάβγαιν' ή ἀπόφραση «ἔρημη». Ο κύριος εἰσαγγελέας, ἀπὸ δῶ, ξπιμένει γιὰ πάνου ἀπὸ μισή.

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**, [ξωρά]. — Κερονάω ένα βαρέλι ἀπόψε! Απόψε τῶχω γώ τὸ πρόσταγμα! Μοῦ γέλασε γιὰ τὰ καλά, ή μαστροχαλαστοῦ η τύχη μου. Μιὰ ντυνφεκιὰ δυὸ λαγούς! [Πλησιάζει τὸ Σταῦρο]. Τὴ φωτιά σου, κύρο Σταῦρο! [ἀνάβει τὸ τσιγάρο του]. Εύχαριστω!

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — Γιὰ μίλα, τὸ λοιπόν! Ποῦ τὴν ἀπάντησες τὴν Τύχη;

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Στὸ δρόμο, τὴ θεόστραβη! [Πρὸς τὸ Σταῦρο]. Κύρο Σταῦρο μοῦ παραδίνεις αὔριο τὸ ἀρματα τῆς ὑπηρεσίας. Έκεὶ ποὺ είσαι ξέρουμαι. Δὲν ξέρω μοναχά, δην ξέρεσαι και σύ, ξεκεὶ ποὺ ήτανε η ἀφεντιά σου.

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — Μετὰ χαρᾶς σου, παλληκαρᾶ μου! Φτάνει νὰ ξέρω ποιὸς προστάξει.

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Τ' ἀφεντικό.

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Ο ίδιος;

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Ναί. Ο ίδιος.

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Μωρὲ η τὸ τύχη σκορπάει, ἀπόψε, τὶς καλωσύνες της οὐ μεθυσμένη!

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ**, [γνέφοντας πρὸς τὸ μέρος τοῦ Σταύρου]. — Καὶ καλά: Πῶς τοῦθις, δηλαδή, ἔτσ' ἀξιαφνα ν' ἀλλάξῃ τὸ ηπουργεῖο;

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Ή γυναῖκα του. Μ' ἔγγνωρισε ἔτσι στὴν τύχη, προχτές. Γειά σου, μοῦ λέει. Εἰσ' ένα ὕδιοφο και ἀξιο παλληκάρι! Αξίζεις νὰ πᾶς και παραπάνω! Τὰ εἴπανε, ως φαίνεται, μὲ τὸν ἀντρα της ιπ' ἀπόψε μοῦ παράγειλε τ' ἀφεντικό—δὲν πάνε δύο ωρες—πώς πάν στὸ ποδάρι τοῦ Σταύρου.

**ΣΤΑΜΟΣ** — Καλά: Κι' ο κύρο Σταῦρος;

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Δὲν ξέρω τίποτ' ἀλλο!

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — Σταῦρο, ύπομονή! Ετοῦτα εἰν' τὸ ἀνέλπιστα. Λίγο ἀκόμη και δ' ἀκούσουμε πῶς γένηκε κανένας και Υπουργός, γιατὶ εἴχε στὴ μύτη του ὕδιοφον κάλο, ποὺ λίγωνε τὶς φρόνιμες κυριάδες, μὲ τὶς μιγιάγγιχτες καρδιές!

**ΜΑΧΑΔΙΟΣ**, [πρὸς τὸ Σταῦρο]. — Υπομονή!

Γ' ἀπόψε εἰσ' ἀκόμα στὰ πράματα... Κι' υπερα δὲ χαθῆκαν οἱ δουλειές! [Πρὸς τὸν Αχιλλέα]. Καὶ στὴν ἀγάπη τυχερός και σ' δλα! Κάτσε, κύρο προϊστάμεν' ἀπὸ αὔριο, ή δὲ μᾶς καταδέχεσαι; "Αν και καλὰ οὕτ' ἀπὸ αὔριο δὲν είσαι προϊστάμενος γιατὶ ξημερώνει γιορτή—δουλειὰ δὲν ξέρει! [Ο Αχιλλέας κάθεται]. Δῶ πέρα ξχουμε ἄλλες γαρές. Θὰ κολυμπήσῃ βουβάλι στὸ κρασί ἀπόψε.

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — Ναί. Αρραβωνιάστηκε τὸ λόγου του....

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**, [πρὸς τὸν Μιχαλίο]. — Αλήθεια; Δὲ σ' ξα γιὰ τέτοιες νοστιμίες! Μῶρ' τὶ εἰν' ἔτοῦτ' ἀπόψε! Πιὰ μίλα, τὸ λοιπόν, μὲ ποιάνε; [Συνεχίζουν χαμηλά].

**ΣΤΑΜΟΣ** — Πῶς νὰν τὸ κάνη αὐτὸ τὸ ἀφεντικό! Είχατε τέτοιες λογαριασμοὺς μαζί; Ακούς ξεκεὶ; [σιγά]. Κι' ἀφήνει τὴ δουλειὰ στὰ χέρια τοῦ παληόπαιδου!

**ΣΤΑΥΡΟΣ**, [χτυπάει τὴ γροθιά του]. — Νὰ πῶς πληρώνει δ' ἀργολάθος! Αὐτή ηνει δην δικαιοσύνη ποὺ μούλεγει! Νὰ πῶς πληρωνόμαστε! Πές ἄλλα λόγια! Πιε κρασί! [Χτυπάει γιὰ νὰ προστάξῃ]. πούνσαι; κρασί! [Ο Πεφάνης παίρνει τὴ μισή και πάει νὰ φέρῃ]. Καὶ χρυσάφι νάτανε γεμάτα τὰ βαρέλια, τόσο δὲ θ' ξέξαν.

**ΣΤΑΜΟΣ** — "Άλλο νὰ μὴν πιοῦμε! Εσύ τὸ παρακάνεις. Θὰν τῶχης ἀσκημα μὲ τὴ γυναῖκα σου. Εμένανε — πάει! — θὰ μὲ χωρίσῃ η Παγώνα...

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**, [πρὸς τὸ Μιχαλίο]. — Τί μοῦ λέσι! [Πρὸς τὸν Πεφάνη, δ' ὅποιος γύρισε κι' ξφερε τὸ κρασί]. Φέρε κρασί!... [Πρὸς τὸν Μιχαλίο]. Μήν μάνης τέτοιο πρᾶμα, πρὶν νὰ ξετάσῃς τὸ πεφάλι σου καλά! Φυλάξου ἀπὸ παντρειά!

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Τὶ θέλεις νὰ μου πῆς;

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Θέλω νὰ σου κιόλας, ἀπ' ἀγάπη!.. Ξέρουν νὰ πέφτουνε μονάχα δπου γυαλίζει, σὰν

τὴν καρπερή. Δὲν προκάνουν ν' ἀκουμπήσουνε ἀπάνου τους τὰ στέφανα και πιάνουν μονομιᾶς. Ριζώνουνε και ξεφυτρώνουνε ἀγριοχαρουπιές. Καὶ—ξέρεις παλληκαρᾶ μου! — δὲν είνε διόλου νόστιμο νὰ περπατᾶς μὲ τέτοια δέντρα στὸ κεφάλι σου.

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — "Εχεις μιὰ γλώσσα...

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Καὶ δὲν τὴν ξέχω νὰ καλογερεύη, πίσ' ἀπ' τὰ δόντια μου.

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Δὲν ξεχεις δίκιο. Είνε και κατὰ τὶς γυναικες.

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Κολοκυνθάκια! Είνε κόττες ὅλες, πέρα—πέρα!

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — Κόττες γιὰ μερικοὺς και γεράκια γιὰ κάτι αλλούς.

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — Μ' ἀρέσει αὐτὸς δ' λόγος, Αρριστείδη! Κόττες γιὰ μερικοὺς και γεράκια γιὰ κάτι άλλους! [Πρὸς τὸ Στάμο]. Πιε τὸ κρασί σου, Στάμο!

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — Τί ψέματα!

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Δὲ βαρύνεσαι! Γυναικες! Γυναικες! Εμέναντις ξφερες! Ετοῦτα είν' άπολειπτικα. Δὲν ξέρεις μιαδημάριο αὐτός διότροπο. Νὰ ξέψω δυὸ διατομένια καμουφούμενα διότροπα! Τίποτις άλλο!

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — Αύτὸ δὲ πῆ πῆ νάναι κανένας ύδιοφος! Τί νά σου κάνω! Σάπτησε τὸ δοκάρι στὴν ξέρητοις νοστιμίες! Κατασκευάστηκε τὸ λόγο δρόμο! Σάπτησε τὸ δοκάρι στὸν πῶς δρόμος είνε αὐτὸς. Μὲ ποτές γιὰ τέτοιες γυναικες.

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Ναὶ είνε και κάτι πιστές, σὰ γάττες.

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Τὰ παραλές! Εέρω πολλὲς ποὺ πέθαναν ἀπὸ ἀγάπη. Απ' τὴς ἀγάπης τὸν καυμό. Καὶ, καλὴ ώρα, ή Αγνούλα της κρασί Φρόσως. [Πρὸς τὸ Σταῦρο]. Κύρο Σταῦρο, ψέματα πῶς γιὰ σένανε, ἔδω και τρία χρόνια, πέθανε της κυρα Φρόσως ή Αγνούλα, την ίδια μέρα, κιόλας, ποὺ στεφανώθηκες, στὸν δι - Λεφτέρη, τὴ γυναικά σου;

**ΣΤΑΥΡΟΣ**, [μὲ δυνατές φωνές]. —

τις σιαρήθρες στὸν καθρέφτη. Νὰ κάνουνε ἵσες μετάνοιες στὴν ἐκκλησιά, κι' ἀνάποδες στὸ σπίτι. Πρὸ πάντων κάτι μυρουδάτες ποὺ κάνουν τὸ θεοσεβουμένο, σὲ τέτοιουν τρόπο, π' ἀν ἥτανε νὰ βλέπῃ μοναχὰ τ' ἀπόξω δὲ Θεός, θὰ γιώμιξ δὲ Παράδεισος ἀπὸ τὶς μυρουδιές τους! Κάν δουλειά σου!... Στὴν ὑγειά μας! [πάνουν].

[Οἱ ἄνθρωποι στὸ βάθος φεύγουν].

**ΣΤΑΜΟΣ**, [πρὸς τὸ Σταῦρο]. — "Εγὼ θὰ πάω. Ἐλα νὰ πᾶμε! Μιὰ χάρη θὰ μοῦ κάνεις νὰ μὴ στεναχωρίσαι. Ἀν σ' ἔπαιψε τ' ἀφεντικὸ τί ἔχεις νὰ σὲ νοιάσῃ; Ἐχεις χέρια καὶ μυαλό, γερά. Παιδιὰ σκυλλιὰ δὲν ἔχεις, δόξα σοι δὲ Θεός. Μιὰ γυναῖκα μάλαμα... καὶ τὸ ξερὸ κορμό σου. Σοῦ φαίνεται κάπως βαρὺ ἀπόψε; Τράβα στὸ σπιτάκι σου. Ξαπλώσου στὸ καθάριο κρεββατάκι σου. Πέσε στὴν ἀγκαλιὰ τῆς γυναικούλας σου. Εἶνε σὰ λιμάνι, ποὺ δὲν τὸ πιάνει δὲ ἀγέρας δὲ κόρφος τῆς γυναικας μας. Θὰ σ' ἀγκαλιάσῃ μὲ τὰ χέρια της, θὰ σὲ φιλήσῃ, θὰ σὲ χαιδέψῃ καὶ τὴν αὐγή, πωῶ - πρωΐ, θὰ ξυπνήσῃς ἀλαφρός, σὰν τὸ πουλί! Τράβα! Οἱ γυναικες ἔχουνε τὸν τρόπο νὰ μᾶς κάνουνε ν' ἀλησμονᾶμε τὰ βάσανα. Σήκω! Μὴ χασομεράς!...

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — "Οχι! Θὰ κάτσω λίγο ἀκόμα. Θέλω νὰ πῶ λιγάκι.

**ΣΤΑΜΟΣ** — Τότες καλὴ νύχτα. Εγὼ θὰ φύγω. Ἐμπήκαμε γιὰ ἔνα κρασὶ καὶ μείναμε νὰ ξεκαλοκαιριάσουμ' ἐδῶ μέσα. Δὲν μπορῶ νὰ κάτσω περισσότερο. Θέλεις νὰ μὲ χωρίσης ἀπ' τὴν Παγώνα, δηλαδή; Ἐκείνη θάνε, τώρα, πίσ' ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ θὰ μὲ περιμένη. Ξέρεις, μοῦ φυλάει καραούλη, γιὰ νὰ μ' ἀνοίξῃ, μὲ τὰ χέρια της, τὴν πόρτα... Ελα, θάρρης;

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — "Οχι.

**ΣΤΑΜΟΣ** — Καληνύχτα, τὸ λοιπόν. [πρὸς τοὺς ἄλλους] Μαστόροι, καληνύχτα!

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — Τί; Γιὰ τὸ σπίτι, γείτονα; Στάσου νὰ πᾶμε....

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**, [πρὸς τὸν Αριστείδην]. — Τί; Σὰν τὴ γελάδα, δηλαδή; Ἀπάνου στὸ καλλίτερο μᾶς δίνεις τὴν κλωτσιά;

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — Εσεῖς μπορεῖτε νὰ καθίσετε. Γιὰ μέναν<sup>9</sup> εἶνε ὡρα. Δὲν εἴμαστε στὰ ἴδια χρόνια.

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Τὸ γινάτι σου, ἀς εἰν<sup>9</sup> καλά. Ελα νὰ πιοῦμ<sup>9</sup> ἐτοῦτο καὶ πῆς.

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ**, [παίσοντας τὸ ποτήρι καθώς κι' οἱ ἄλλοι]. — Καλὰ στέφανα, τὸ λοιπόν, [πρὸς τὸν Αχιλλέα]. Καὶ στὰ δικά σου, καὶ σιδεροκέφαλος, κὺρο προεστάμεν<sup>9</sup> ἀπὸ αὔριο!

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Εὐχαριστῶ. Οσο γιὰ τὰ δικά μου σοῦ λέω πῶς μούρχεται στενάχωρο αὐτὸ τὸ δοῦχο.

**ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ** — Καληνύχτα! Πᾶμε, γείτονα! Οἱ ἄλλοι — Καληνύχτα!

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Ἀπὸ καθαρὸ χρυσάφι,  
Τὸ δαχτυλιδάκι σου.  
Κόκκινο σὰν τὸ μερτζάνι  
Ἐλνε τὸ ἀχειλάκι σου.

[τελειώνοντας πρὸς τὸν Μιχαλιό].

Σήμερα τὸ πρωὶ μοῦ λέει μιὰ γελάδα, ποὺ μούρκανε τὸ σοβαρὸ (γιὰ δυὸ ώρες): "Ἄν πεθάνω ἀγάπη μου; Θάρρω στὸ λειψανό, περιστεράκι μου! Τόσο μοναχά; Τί; τὸν ἔχεις λίγο τόσο δρόμο;..."

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — Κρασί! Φέρε μου κρασί!

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — "Ελα δῶ: Πές μας ἐκείνη τὴν ιστορία, ποὺ λέει γιὰ τὸ κρασί, γιατὶ βλέπω καὶ κατρακυλάνε, σὰ βότσαλα οἱ μισές!"

**ΠΕΦΑΝΗΣ** — Νυστάζω.

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Νὰ ξενυστάξῃς!

**ΠΕΦΑΝΗΣ** — Ἀφοῦ διατάξετε θὰν τὸ περάσω στὸ λογαριασμό!... Μιὰ φορά, λοιπόν, δὲ Θεός ήταν<sup>9</sup> ἀνεργος. Λέει, τὸ λοιπόν: Τί νὰ κάνω! τί νὰ κάνω! "Ἄς κάνω τὸν κόσμο, νὰ γελάσω. Εκαμε λοιπὸν τὸν κόσμο, (ποὺ, ἔτσι νὰ ποῦμε, στὸ χέρι του ητανε καὶ νὰ μὴν τὸν κάνῃ). "Ο διάολος (ποὺ τὴν εὐκή του νάχουμε) συνάζει, τότες, δὰλα τὰ ζωντανὰ καὶ λέει: Ζωντόβολα! Δὲν ἔχετε λιγάκι ντροπῆς ἀπάνου σας, μόνο καθόδαστε, κορδοῦδα, καὶ σᾶς γελάει δὲ Θεός; Γιατὶ, κὺρο διάολε, τοῦ λένε τότες τὰ ζωντανά. Νά — λέει — ποὺ εἶνε τ' ἀμπέλι ποὺ σᾶς ἔφτιασε; Καὶ τ' εἶνε κενὸν τ' ἀμπέλι; ξαναλένε τὰ ζωντανά. Νά: Εἶνε κλῆμα δῶλα κλῆμα κεῖ σταφύλι δροσόχονυδο κρέμετ<sup>9</sup> ἀπὸ τὸ κάθε κλῆμα, π' ἄμα τὸ στήψης βγάζει αἷμα γλυκόπιστο καὶ μυρουδᾶτο, ποὺ ἀν τὸ πῆγ κανένας δὲται καὶ νῦναι γίνεται θεός. "Ολα τὰ ζωντανὰ γελάσανε καὶ κορούδεψανε τὸ διάολο. Μονάχα δὲ πετεινὸς καὶ τὸ γουρούνι (τιμὴ στὰ μούτσουνά σας) τὸ δέσανε στὸ ψηλὸ μαντῆλι. Την ἀλλη μέρα σύναξ δὲ Θεός τὰ ζῷα, νὰν τὰ ὁωτήσῃ, ἀν τὸν ἀρέση δὲ κόσμος. "Ολα μαζευτήκανε στὸν οὐρανό. Μονάχα δὲ πετεινὸς καὶ τὸ γουρούνι (τιμὴ στὰ μούτσουνά σας πάλι, δύπως εἴτη πάσιν) κανόντουσαν, κοντά — κοντά, σᾶν νᾶσαντες ἀπὸ τὴν ίδιαν ἐπαρχία, ἐκεὶ σὲ μίαν ἀκρη. Βρὲ σεῖς — τοὺς φώνας δὲ Θεός — τὶ καθώσαστε κεῖ χάρι καὶ κάνετε τὸ θυμωμένο; Λὲ σᾶς ἀρέσει αὐτὸς δὲ κόσμος ἐσάς τῶν δυό; "Οχι, λένε, κάνετ<sup>9</sup> ἀμπέλι νᾶνε κάτιος σωστός. Τότες ἐγέλασ δὲ Θεός, κάτου ἀπ' τὰ μούτσουνά του, ἔχαίδεψε τὰ γένεια του καὶ εἴπε. Θὰν τὸ κάνω καὶ τὸ ἀμπέλι! "Οποιος δὲν πίνει δύμας νᾶχη τὴν κατάρα μου. Κι δύποιος τὸ παραπίνει, τὸ ἔρημο, νᾶχη ἐσένανε, κύρο πετεινέ μου, τὸ μυαλό, καὶ σένανε τὸ φυσικά, γουρούνι μου, (πάλι τιμὴ στὰ μούτσουνά σας).

(Οἱ Αχιλλέας κι' δὲ Μιχαλιός γελῶνται).

[Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ Πεφάνης φεύγει μὲ χασμούδητά. Πηγαίνει πρὸς τὸ βάθος, καθέται σ' ἔνα κάθισμα].

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Γιὰ δαῦτο, λέω νὰ πάω μὴν τύχη, δηλαδή, καὶ κάνω τὸ μυαλό τοῦ πετεινοῦ, ἀπόψε. Εἶνε κι' ἡ πρώτη, βλέπεις, ή βραδειά ποὺ δώσαμε λόγο ν' ἀνταμώσουμε, μὲ τὴ δικῇ μου καὶ θὰ μὲ περιμένη; [Οἱ Πεφάνης χασμούριεται καὶ σιγά - σιγά ἀποκοιμέται στὸ κάθισμα του].

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ** — Τώρα θὰ φύγουμε, μαζί.

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — Σταθῆτε ν' ἀκούσετε μιὰ ἄλλην ιστορία, νὰ γελάσετε. Απόψε πρέπει νὰ γελάσουμ<sup>9</sup> δοσ δὲ γελάσαμε ποτές!

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Γιὰ λέγε, κύρο Σταῦρο!

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — Μὰ εἶνε μιὰ ιστορία νὰ πεθάνῃ, κανένας, ἀπ' τὰ γέλια! Μιὰ φορὰ εἰχ<sup>9</sup> ἔνας ἔνα περιβόλι. Στὴ μέση τὸ περιβόλι εἶχε μιὰ γαρουφαλιά, ποὺ σὰν κέκενην ἀλλη δὲν ητανε στὸν κόσμο! Καὶ εἶχε ἡ γαρουφαλιὰ ἔνα μοναχὸ γαρύφαλο! "Ενα μοναχό! Πάγος καὶ χιονιά τὰ εἶχε κάψη δλα τὰ γαρύφαλα κι' εἶχε μείνη ἐκεῖνο μοναχό! Μὰ εἶνε νὰ πεθάνῃ κανένας ἀπ' τὰ γέλια! [γελάει νευρικά]. Τῶρε καμάρι δὲ φέντης του, τ' ἀγάπαγε περσότερο κι' ἀπὸ γυναικά, κι' ἀπὸ παιδί κι' ἀπὸ γλυκὸ κρασί, κι' ἀπὸ χρυσάφι κι' ἀπὸ δόξα, ἀπ' δι εἰνε καλλίτερο στὸν κόσμο!... Δὲν εἰν<sup>9</sup> ἀστεῖο; Πέστε μου;... Θέλετε νὰ μάθετε, τώρα, τί απογίνηκε;...

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — Στηντάξει τὸν πηγαίνει ποὺ τῶρε. [δυνατὰ] Κλέφτης! Κλέφτης, έμπηκε στὸ περιβόλι! Τὸ θέρισε καὶ πάει! Εξύπνησε καμιὰ φορά. Εξύπνησε καὶ πῆρε τὰ βουνὰ νὰ βρῇ τὸν κλέφτη! "Ἄχ, νὰν τὸν ἔπιανα — συλλογίζτανε — νὰ βάψω γαρυφαλλίες τὶς θάλασσες, γαρυφαλλιὰ καὶ τὰ ποτάμια, μὲ τὸ αἷμα του!

[Μικρὴ παύση]

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Τὸν βρῆκε, τέλος πάντω;

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — Ναί. Τὸν βρῆκε σ' ἔνα μέρος! Τὸν κατάλαβε ἀπὸ τὰ φοβισμένα μάτια, ἀπ' τὸ κορμί του πάντρεμε! Κλέφτη, τοῦ λέει, κλέφτη! Ποῦ εἶνε τὸ γαρύφαλο; Τῶρε πετάξῃ σ' ἔν<sup>9</sup> αὐλάκι, πούτρεψε μαῦρο βοῦρκο. Κλέφτη, τοῦ λέει, σὲ ξέρω! Δὲ θὰ φύγης ἀπὸ δῶ, ἀν δὲ μοῦ τὸ πληρωώσῃς δὲτι μῶκλεψες, δοσ τ' ἀξίζει!... Μὰ δὲν εἶνε νὰ πεθάνῃ κανένας ἀπ' τὰ γέλια; [γελάει νευρικά].

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Τελείωσε;

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — Ναί. Τελείωσε. Δὲν ητανε γιὰ γέλια;

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ** — Πολὺς κανγάς γιὰ ἔνα ψωρογαύφαλλο! "Υστερα μοῦ φαίνεται πῶς τελειώνει, ἄσκημα.

**ΣΤΑΥΡΟΣ** — Θὰν τήνε διορθώσω, λιγάκι, ἐκεὶ στὸ τέλος.

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ**, [στὸν Αχιλλέα]. — "Εγὼ θὰ πάω. Γιατὶ μὲ περιμένει. [Σιγά]. Τὸ παραρούσφης δικύο Σταῦρος... Δὲ μιλᾶς;

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**. — Ναί. Νὰ πιοῦμ<sup>9</sup> αὐτὸ καὶ πᾶς. Στὴν ὑγειά τῆς Μέλπως!

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ**. — Στὴν ὑγειά σου!

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**. — Τί ἔπαθες;

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ**. — Τίποτα. Είνε ποὺ χαίρομαι π' ἀρραβωνιάστηκες. [Τὸν φιλεῖ Καληνύχτα!]

**ΜΙΧΑΛΙΟΣ**. — Καληνύχτα! Σιδεροκέφαλος! Κύρο-Αχιλλέα θὰ σὲ λέμε τώρα; [Φεύγοντας κυττάζει τὸν Πεφάνη ποὺ κοιμάται]. "Γαλιάντρα μας κοιμήθηκε! [Κλίνει τὸ μάτι πονηρά]. Βάλ τὸν κανένα πυροφάνι... [Φεύγει γελαστός].

**ΣΤΑΥΡΟΣ**, [Κυττάζει γύρισται ποὺ πηγαίνει ποὺ πηγαίνει τὸν Αχιλλέα]. Κατάλαβες ποιὸς είνε δικέφαλης; [Χαμηλώνει τὸ φῶς].

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**. — Ναί.

**ΣΤΑΥΡΟΣ**. — Κατάλαβες γιατὶ χαμήλωσα τὸ φῶς!

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**. — Ναί.

**ΣΤΑΥΡΟΣ**. — "Ελα λοιπόν! [Βγάζει τὸ μαχαίρι του. Ζυγιάζει τὸ μάτι του].

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**. — Μισὴ ὧδ<sup>9</sup> ἀκόμα κι' ἔνα κρασί.

**ΣΤΑΥΡΟΣ**. — "Οχι.

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**, [βγάζει τὸ μαχαίρι του]. — Σκέψου τὴ γαλήνη σου, τὰ νειάτα καὶ τὴν ωμορφιά μου.

**ΣΤΑΥΡΟΣ**, [προχωρεῖ ἔνα - δυό βήματα]. — Γι' αὐτὸ χαμήλωσα τὸ φῶς! Μὰ σὰν δὲν ἔχεις παλληράσια ποὺ νὰ ταιριάζῃ στὴν ωμορφιά σου, ἡ ωμορφιά σου δὲ φελάει!

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**, [δομοντας κατ' ἐπάνω του]. — Μ' ἄγγιξε κι' ποὺ μὲ πονάει! [ἀγκαλιάζονται καὶ κτυπιούνται].

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ**, [πέφτει]. — Τὰ νειάτα μου! [πενθαίνει].

**Ο ΣΤΑΥΡΟΣ**, [γλυτσάρει πρὸς τὴν πόρτα, κρατῶντας τὴν ἀριστερὴ μεριά, κάτου ἀπ' τὴν καρδιά. Μορφάζει μορφασμὸ πόνου].

**ΠΕΦΑΝΗΣ**, [ξυντάνει κι' ἀνακλαδίζεται]. — Παράξενα διείρατα ποὺ βλέπει καμιὰ φορὰ κανένας! δὲ Σταῦρος φεύγει].

**ΑΥΛΑΙΑ** [Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχὲς] **ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ**



έβοήθησαν, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν διτὶ τὸ ἔργον συνεπληρώθη τελείως. Ἀφ' ἑνός, τοία διηγήματα, ὃν ἵνη σώζονται εἰς τὰ χειρόγραφα τοῦ Ροΐδου δηλαδή : «Ο Σύλλογος τῶν κοντώ φουστανίων», τὸ «Ἐγχειρίδιον Διηγματογραφίας καὶ τὸ «Θάνατος Πιθήκου», οὐδαμοῦ ἀνεύρομεν δημοσιευμένα. Ἀφ' ἑτέρου, ὃ Ροΐδης, ὡς γνωστόν, ἐδημοσίευσε καὶ ἀνυπογράφως πλεῖστα πολιτικά ἀρθρα καὶ ἀνταποκρίσεις, δὲν μέρος, ἵδιος τὰ εἰς ἐφημερίας τοῦ ἔξιτερον σταλέντα, δὲν κατορθώσαμεν νὰ συλλέξωμεν. Παρακαλοῦμεν λοιπόν θερμῶς τοὺς τυχόν γνωρίζοντας τοιαῦτα ἀρθρα νὰ λάβουν τὴν καλασύνην νὰ μᾶς τὰ ὑποδέξουν.

Ἐξ ἄλλου, τὸ ἔργον τοῦ Ροΐδου θὰ ἔμενε κολοβόν, ἐὰν δὲν περιείχε καὶ ἀπάνθισμα τῶν ἐπιστολῶν του. Ή ἀλληλογραφία αὐτὴ δὲν διεξήγετο μόνον Ἑλληνιστί. Ἐκ δὲ τῆς δημοσιεύσεως γραμμάτων, Γαλλιστί, Ἰταλιστί ἢ Ἀγγλιστί γραφέντων, θὰ καταφαντῇ ἡ κομψότης, μεθ' ἡς ὁ συγγραφεὺς τῶν «Εἰδώλων» ἔχειριζεται καὶ τὰς ἔνεας ἀκόμη γλώσσας. Παρακαλοῦμεν λοιπόν τοὺς κατέχοντας ἐπιστολάς τοῦ Ροΐδου νὰ στελλωσιν ἡ τὰ κείμενα (ἐπὶ ταχείᾳ ἐπιστροφῇ) ἢ τούλαμτον ἀντίγραφαν αὐτῶν, εἰς τὸν Κον. Α.. Ἀνδρεάδην καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου, 9 δόδος Σταδίου Ἀθηναῖν, πρὸς δὲν δύνανται ν' ἀπευθυνθῶσι καὶ οἱ γνωρίζοντες οἰανδήποτες ἐνδιαφέρουσαν λεπτομέρειαν περὶ τοῦ βίου τοῦ Ροΐδου, ὡς καὶ πᾶν τὸ περὶ αὐτὸν γραφέν.

Κατὰ τοὺς παρόντας ὑπολογισμοὺς τὰ «Ἀπαντά τὰ ἀπαρτισθῶσιν ἐκ τεσσάρων τόμων ἥτοι :

Τόμ. α') «Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα» καὶ ἄλλαι ἰστορικαὶ μελέται. (Ο τόμος οὗτος θὰ περιλάβῃ καὶ τὰς «Ἐπιστολάς Ἀγρινίων», ὡς καὶ τὸν ἔξ ἀρθρομῆτρας τῆς Πανίσσης πρὸς τὸν Barberay d'Aurevilly ἀγῶνα).

Τόμ. β') Τὸ κριτικὸν ἔργον τοῦ Ροΐδου. (Ο τόμος οὗτος θὰ περιλάβῃ, ἕκτος τῶν «Εἰδώλων» καὶ πολλῶν ἄλλων γλωσσολογικῶν ἢ φιλολογικῶν μελετῶν περὶ ἡμετέρων ἢ ἔνεων συγγραφέων, καὶ καλλιτεχνικῶν κριτικῶν).

Τόμ. γ') Διηγμάτα καὶ πνεῦμα τοῦ Ροΐδου. (Ο τόμος οὗτος θὰ περιλάβῃ ἕκτος τῶν «Συριανῶν διηγημάτων», τοῦ «Νεκροθάπτου» καὶ τῶν ἄλλων διηγημάτων, καὶ ἀπάνθισμα τοῦ «Ἀσμοδαίου»).

Τέλος ὁ δὲ τόμος θὰ περιλάβῃ τὸ ἀριστα τῶν λοιπῶν ἔργων τοῦ Ροΐδου καὶ δὴ τῶν πολιτικῶν τοῦ μελετῶν καὶ ἀρθρῶν ὡς καὶ ἀπάνθισμα τῆς ἀλληλογραφίας.

Ὑπολογίζομεν διτὶ ὁ δὲ τόμος, οὐθὲν τοὺς δυναμένους νὰ παράσχωσιν τὰς αἰτηθείσας πληροφορίας, νὰ στείλωσιν αὐτὰς εἰς τὸν κ. Ἀνδρεάδην τὸ ταχύτερον.

Διατελοῦμεν, ἀξιώτατε Κύριε, μετὰ πάσης τιμῆς  
Δ. Π. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ, Α. Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΕΝΤΟΣ τοῦ ἔτους 1909 συμπληροῦνται ἑκατὸν ἔτη, ἀφ' ὅτου δὲ Βύρων ἐπεσκέψθη διὰ πρώτην φοράν τὰς Ἀθήνας καὶ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας. Τὴν ἑκατονταετηρίδα ταύτην ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος «Παρανασός», τελῶν φόρον εὐλαβοῦς ὀνταμήσεως πρὸς τὸν μέγαν ποιητήν, τὸν θυσιάσταν ἔστουν ὑπὲρ τοῦ Ἀγώνος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας, ἀπεφάσισε νὰ πανηγυρίσῃ δὲ ἀναμνησικῶν ἔορτῶν, τῶν ὅποιων τὸ πρόγραμμα θέλει ἐγκαίρως δημοσιευθῆ.

Ἄλλ' ὡς τὴν ὁρίστην πρὸς τὸ μέγα ὄνομα τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ ἔκφρασιν τῆς Ἑλληνικῆς εὐγνωμοσύνης, δὲ «Παρανασός» ἐθέωρησε κυρίως τὴν εἰς τὴν Ἑλληνικήν γλώσσαν ἔμετρον μετάφρασιν τῶν ποιημάτων ἔκεινων τοῦ Βύρωνος, δοσαὶ σχετίζονται πρὸς τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος καὶ δοσαὶ ἔξ αὐτῆς ἐνεπεύσθη δὲ ἀδάνατος γάλτης τοῦ «Τσαῦλος Χάρολδ» καὶ τῆς «Κατάρας τῆς Ἀθηνᾶς».

Τινὰ τῶν ποιημάτων τούτων μετεφράσθησαν κατὰ

καιρὸνς ἐμμετρώς, ἀλλ' ἔκποτε ἡ Ἑλληνικὴ ποίησις, ἀναπτυχθεῖσα καὶ ἀρνούμενα νέας καὶ γενναίας δυναμεῖς ἐκ τοῦ ἔργου λαμπρᾶς πλειάδος ποιητῶν, παρέχει τὴν βεβαιότητα, διτὶ ὁ ἀποδόσιος πιστότερον, βιβλίον καὶ ποιητικῶν τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Ἀγγλου Βάρδου. Ἐκριθή ἀφ' ἑτέρου διτὶ ἔποετε νὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸν συγχειρόμενόν τοῦ Ἑλληνιστὶ ὀλόκληρον τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ, τὸ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐπινευθὲν καὶ τῆς Ἑλλάδος τὸν ὑμνὸν ἀποτελοῦν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον δὲ Σύλλογος «Παρανασός» ὕστερον ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κατωτέρων ὑπογεγραμμένων, οἷον διποτίσ, ἐκλέξαντες τὰ μεταφραστέα τεμάχια, προκηρύττουσιν ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου, ποιητικὸν διαγωνισμόν, πρὸς μετάφρασιν τῶν ἔξης ποιημάτων τῆς ἀποστασίας :

- 1) Τῆς κατάρας τῆς Ἀθηνᾶς (The curse of Minerva).
- 2) Τῆς Κόρης τῶν Ἀθηνῶν (The Maid of Athens).
- 3) Τῶν 8 στίχων τῶν φερόντων τίτλον: Written at Athens, 10 January 1810.
- 4) Τοῦ Β' ἄσματος τοῦ Τσαῦλος Χάρολδ (Childe Harold, II Canto).

5) Ἐκ τοῦ Γ' ἄσματος τοῦ Δον Ζουάν (Don Juan), τοῦ χαιρετισμοῦ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς Νήσους (The Isles of Greece), ἐν ὅλῳ 96 στίχων.

(Τὸ μεταφραστέον τεμάχιον ἀρχεῖται οὕτω : The Isles of Greece, the Isles of Creæce, καὶ καταλήγει Dash down your cup of Samian wine).

6) Τοῦ Γκιαούρη (The Ghiaour).

7) Τῆς Πολιορκίας τῆς Κορίνθου (The Siege of Corinth).

8) Τῆς Νύμφης τῆς Ἀβύδου The Bride of Abydos).

9) Τοῦ Πειρατῶν (The Corsair).

10) Καὶ τῶν τελευτῶν στίχων τοῦ ποιητοῦ, τῶν γραφέντων ἐν Μεσολογγίῳ τὸν 10/22 Ιανουαρίου 1824, μεταφρασθέντων ὑπὸ τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη, ἀρχομένων δὲ οὕτω :

*'Tis time this heart should be unmoved  
Since others it hath ceased to move yet.*

(Τὸ ποίημα τοῦτο φέρει τὴν ἐπιγραφήν: «Τὴν ἡμέραν αὐτήν, συνεπλήρωσα τὸ 3ρδον ἔτος τῆς ἡλικίας μου»).

Οἱ διαγωνιζόμενοι δύνανται ν' ἀποστείλωσι πρὸς κρίσιν τὴν μετάφρασιν πάντων ἢ μέρους τῶν ἀνωτέρων μεταφράσεων τῆς Ἑλληνικῆς ποιημάτων τῶν ἀποταλμούμενα ἐν μεταφράσει ἀποστάσιμα δέονταν ν' ἀποτελῶνται ἐκ 1200 στίχων.

Διὰ τὴν μετάφρασιν τῶν ποιημάτων τούτων, ἡ Ἐπιτροπὴ διασένει γέρας δισχιλίων δραχμῶν, τὸ διποτίσ τούτων ἀποτελεῖται ἐπίσης τὰς Ἑλληνικὰς μουσικῆς τῆς Ἑλλάδος τὸν διποτίσ τούτων τοῦ ποιητοῦ τοῦ Κάνιγγος, καὶ ἡ εἰκὼν τῆς γοαίας κυρίας, ἐθεωρήθησαν ὡς λαμπρὰ ἐργα τιμῶντα τὴν Ἑλληνικὴν καλλιτεχνίαν.

ΓΡΑΦΕΙ δὲ κ. Δημήτριος Ἀστεριώτης εἰς τὸ «Mercure de France» περὶ τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου. Διὰ τὸν κ. Χόρον συγγραφέα τῶν «Πετροχάρηδων». (Νέα Ζεῦ) λέγεται πολὺ ἐπαξίως : «Ο κ. Χόρον κατοχός ισχυροῦ ταλάντου φαίνεται νὰ ἀνεῦρε τὸ μυστικὸν τῆς Ἑλληνικῆς τραγωδίας, μικρογραφία τῆς δοποίας εἰναι οἱ «Πετροχάρηδες». Τὸ ἔργον διατένει πονοὶ τοῦ θλιβερῶν γεγονότων. Ο κ. Χόρον, μᾶς δείχνει μὲ τοὺς «Πετροχάρηδες» διτὶ ημιτορεὶ νὰ δώσῃ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ νεοελληνικοῦ δράματος, μὲ τὴν παράδοσιν ἀφ' ἑνὸς καὶ ἔξ ἄλλου μὲ τὴν ἐπιτροπασίαν τῆς ποιητικῆς τοῦ ποιητοῦ τοῦ Κάνιγγος, καὶ τὴν εἰκὼν τῆς γοαίας κυρίας, ἐθεωρήθησαν ὡς λαμπρὰ ἐργα τιμῶντα τὴν Ἑλληνικὴν καλλιτεχνίαν».

Τὰ χειρόγραφα τῶν μεταφράσεων δέονταν νὰ ὑποβληθοῦν τὸ δρόγοτερον μέχρι τῆς 1 Δεκεμβρίου 1909 εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Γενικῆς Γραμματείας τοῦ Συλλόγου «Παρανασός» καθαρογεγραμμένα, χωρὶς σθυσίματα καὶ παραπομπάς καὶ ἀνωτύμως εἰς ἑκαστὸν τοῦ ποιητοῦ τοῦ Κάνιγγος πλειστὸς φάκελλος, φέρων λεξινὴν ἢ ρητόν της πρόσφρατης πλειστὸς φάκελλος, ἐσωκλειστῶς τοῦ ποιητοῦ τοῦ Κάνιγγος.

Τὰ ποιημάτων τούτων μετεφράσθησαν κατὰ

τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1909, θέλει δὲ δημοσιεύση τὴν κρίσιν τῆς ἑντὸς τοῦ Μαρτίου τοῦ 1910.

Ἐπεξηγηματικάς πληροφορίας εἰς τὸν σύμμαχον τοῦ Διηγματογραφίας καὶ ποιητικῶν διαγωνισμῶν τοῦ Συλλόγου.

#### Η Ἐπιτροπή

ΕΙΣ δύο συνεχῆ φύλλα τῶν τελευτῶν τῆς «Νέας Ἡμέρας» τῆς Τεογέστης ἐδημοσιεύθη μαρκὰ μελέτη ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐλπίς καὶ Κλεονίκη Γεννάδιον — σύμβολη εἰς τὴν ἴστοριάν της νεοελληνικῆς καλλιτεχνίας».

Ἡ μελέτη ἀναφέρεται εἰς τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ Σόρβου, τὴν πνευματικήν του δράσην πέραν κάθε ἀνθρώπουν διάρρηστην, διότι οὐδεὶς άλλος έχει τοῦ Σόρβου τὸν ποιητικὸν διαγωνισμόν, πρὸς μετάφρασιν τῶν ἔξης ποιημάτων τῆς Λόρδου Βύρωνος :

1) Τῆς κατάρας τῆς Ἀθηνᾶς (The curse of Minerva).  
2) Τῆς Κόρης τῶν Ἀθηνῶν (The Maid of Athens).  
3) Τῶν 8 στίχων τῶν φερόντων τίτλον: Written at Athens, 10 January 1810.  
4) Τοῦ Β' ἄσματος τοῦ Τσαῦλος Χάρολδ (Childe Harold, II Canto).  
5) Τοῦ Γ' ἄσματος τοῦ Δον Ζουάν (Don Juan), τοῦ χαιρετισμοῦ πρὸς τὰς Νήσους της Ελλάδος, ἐν ὅλῳ 96 στίχων.

Μεταξὺ τῶν ἔργων τῆς μιᾶς τούτων, τῆς Κλεονίκης Γενναδίου, διακρίνεται ίδιας ἡ προτομὴ τοῦ στρατηγοῦ Φαβρέδου, ήτις ἔτυχεν εὐφήμου μνείας εἰς τὸ Salón τῶν Προϊστόρων τοῦ 1891. Εἰς δὲ τὴν Ολυμπιακήν ἐκθέσειν δείγματα τοῦ τριπλοῦ ταλάντου της, πρὸς μετάφρασην τοῦ Σεπτεμβρίου 1888 είχεν ἐκθέσει δείγματα τοῦ τριπλοῦ ταλάντου της, γλυπτικοῦ, ζωγραφικοῦ καὶ μουσικοῦ.

Οἱ ἀριθμογράφοις τῆς «Νέας Ἡμέρας», ὑπὸ δημοσιεύσης ἀρχεῖται οὕτω : Τοῦ Σόρβου τὸν ποιητικὸν διαγωνισμόν, διότι οὐδεὶς άλλος έχει τοῦ Σόρβου τὸν ποιητικὸν διαγωνισμόν, πρὸς μετάφρασην τῶν ἔξης ποιημάτων τῆς Λόρδου Βύρωνος :

«Σπανιώτατα καλλιτεχνικὰ συνεκέντρωσεν ἐν ἑαυτῷ καὶ τὰς τρεῖς ταύτας ίδιοφυίας τῆς τέχνης, τῆς ζωγραφικῆς, τῆς γλυπτικῆς καὶ τῆς μουσικῆς ἐν τῆς Ελληνικῆς της Ἑλλήνης της ἔτης ἑκατολίτης» εἶναι δὲ αὐτὴ ἡ πρώτη ἡ πρώτη της Ἑλλήνης της ἔτης ἑκατολίτης εἴσηγηση τῆς γλυπτικῆς την την γλυπτικήν. Έν τῷ Dictionnaire Veron εὑρίσκομεν ἐνθουσιωδεστάτας κρίσιες περὶ τῆς Ἑλληνιδος καλλιτεχνίδος. Αἱ εἰκόνες της, εἰς διαφόρους διεθνεῖς εἴκεντρους, εἴσποσαν τῆς σοφράσεως κριτικῆς τοὺς δικαιούντας εἴπερανταν, τῶν ἔτης Ολυμπιακῆς ἐκθέσεως, αἱ κρίσιμες μας ἐγένεντο μεταγένεσης προσοχῆς. Η προτομὴ τοῦ Κάνιγγος, καὶ ἡ εἰκὼν τῆς γοαίας κυρίας, ἐθεωρήθησαν ὡς λαμπρὰ ἐργα τιμῶντα τὴν Ἑλληνικὴν καλλιτεχνίαν».

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομηταὶ μας οἱ ἀλλάσσοντες διεύθυνσιν, νὰ μᾶς εἰδοποιοῦν ἐγκαίρως διὰ λαμπράνου τοῦ περιοδικού τακτικοῦ.

Τὰ «Παναθηναία» δὲν ἀποτελοῦν πλέον μέλος τῆς «Εταιρείας Περιοδικού Τόπου Αθηνῶν».

Ἐόρτασαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα τὴν 21ην Μαΐου τὴν 4οτετρία τοῦ καθηγητηού κ. Κωνσταντίνου Κόντου. Τὸν ε

Οι "Ελληνες ζωγράφοι του Καίρου διωργάνωσαν τελευταίως πολὺ ένδιαφέρονταν εκθέσιν, μαζί με ξένους έκει καλλιτέχνας. Έξενθεσαν ή κ. Θάλεια Φλωρά-Καραβία, ή κ. Τσιριγώτης, ή κ. Παρθένης και ἄλλοι.

### ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Οι Δοξοί Στρατοκόπου, Στεφάνου Ραμᾶ. 'Αθήναι, ἐκδότης Κ. 'Ελευθερούδάκης, δρ. 2.

Ψαλτῆρι τῆς Νέας Διαδήκης, Γεωργίου Φιλήντας. Κωνστάντζα. Τυπογρ. N. Βουρλή, φρ. I.

Νίτσα, Z. Φυτίλη, δρᾶμα. Κωνσταντινούπολις, τυπογραφ. A. Κορομηλᾶ.

"Η ἑποίκιος τῆς ἀργολικῆς χερσονήσου κατὰ τὸν προϊστορικὸν χρόνον, Μιχαὴλ Γ. Λαμπρινίδου. 'Αθῆναι, τυπογρ. «Αθηνῶν».

Ψυχολογικοὶ Νόμοι τῆς ἀνελίξεως τῶν λαῶν, Γουσταύου Le Bon, μετάφρ. Χρ. Μακρῆ. 'Εκδοσις βιβλιοπωλείου «Ἐστία», 'Αθῆναι, τυπογραφείου «Ἐστία». Μάινερ καὶ Καργαδούρη, δρ. 2.50.

Quatre thèmes de solitude, par R. de Bonnafos Paris, Sausot et Co fr. 3.

Faceltes d'Améthyste, par Mary-Jane Cère. Poésies, Paris, Ed. Sansot et Co fr. 3.50.

### ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

**Κ**ΑΘΕ συνδρομητής τῶν «Παναθηναίων» δόποιος ἔγγροφει ΕΝΑ νέον συνδρομητήν εἶτησιον καὶ συν- αποστέλλει τὸ τίμημα τῆς ἔγγραφῆς, λαμβάνει ὡς δῶρον ΟΚΤΩ δραχμῶν βιβλία ἐκ τοῦ κατωτέρῳ καταλόγου.

Διατιμῆμεν χάριν εὐκολίας τὰ βιβλία τῆς Α' Σειρᾶς πρὸς Δρ.—Φρ. ι ἐκαστον καὶ τῆς Β' Σειρᾶς πρὸς 3.

Τὰ βιβλία θ' ἀποστέλλωνται ἐλεύθερα ταχυδρομο- κῶν τελῶν.

'Αλλ' ἐπτὸς τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου μας, ἀνα- λαμβάνομεν ν' ἀποτεῖλωμεν ὅτι δήποτε βιβλίον μᾶς ζητηθῆ μὴ ὑπερβαῖνον τὰς Δρ.—Φρ. 8 διὰ κάθε νέαν ἔγγραφήν.

Κάθε συνδρομητής μας ἔχει βεβαίως ἔνα στενὸν φίλον ἢ συγγενῆ φιλαναγώστην, διατεθεμένον νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἐνὸς περιοδικοῦ. Αὐτὸν τὸν φίλον ἢ συγγενῆ ἃς θελήσῃ νὰ τὸν ἔγγραφη εἰς τὰ «Παναθηναία». Ό,τι ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς συνδρο- μητάς μας εἴναι ἐλάχιστον διὰ κάθε ἔναν χωριστά. ΜΕΓΙΣΤΗ δῶρος θὰ ήναι ἡ ἐκ τοῦ συνόλου ἐνίσχυσης τῶν «Παναθηναίων» καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πρόοδος καὶ βελτίωσις τοῦ περιοδικοῦ.

Σειρὰ Α'. — Πρὸς δρ. 1 ἐκαστον

X. Ἀννινος: Εδῶ κ' ἔχει.  
Δ. Βικέλας: Λουκῆς Λάρας, διήγημα.  
I. Δελαμπρέτ, μετάφρ.  
X. Ἀννινος: Θείος καὶ ἐφημέριος.  
N. Ἐπιοκόποπουλος: Ερημες ψυχές, δρᾶμα.  
Δ. Γρ. Καμπούρογλους: Μέμορες du Prince N. Ypsi- lanti.

K.M. Κωνσταντόπουλος: Ιστορία τῆς βυζαντ. τέχνης.  
A. Κόνναν Δόϋλ, μετάφρ.  
X. Ἀννινος: Τὸ παράδοξον ἔγλημα.  
A. Κόνναν Δόϋλ, μετάφρ.

X. Ἀννινος: Τὸ σῆμα τῶν τεσσάρων.  
A. Κλάρη, μετάφρ. A.  
Παπαδιαμάντη: Ήεῦρεσις τῆς γυνακὸς τοῦΛάτ.  
Κώστας Λαδόπουλος: Χαμένη εύτυχία, δρᾶμα.  
Σπ. Λοβέρδος: Η Ἀγία Πόλις.  
M. Μαλακάστης: Η Κυρά του Πύργου, δρᾶμα.  
Γ. Μαυρογάνης: Βυζαντ. τέχνη καὶ καλλιτέχναι.  
Σπύρος Μελάς: Ο Γυνός του Τσικιού, δρᾶμα.

Κίμων Μιχαηλίδης: Σάν Ζωὴ καὶ σάν Παραμύθι.  
Παῦλος Νιοβάνας: Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία.  
Ἀρχιτέκτων Μάρθας, δρᾶμα.  
Τέγη καὶ Φρενοπάθεια.  
Παγά Λαλέουσα. ποίηματα.  
Τὸ Χειλίδνι, δρᾶμα.  
Σαλώμη, δρᾶμα.

"Οσκαρ Ουάιλδ: Α. Οπραφδ, μετάφρ.

X. Ἀννινος: Μία συνωμοσία.  
Στυρίδων Παγανέλης: Πάρεργα Φύλλα.  
Κωστῆς Παλαμᾶς: "Υμος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.  
I. Πολυλᾶς: 'Η Φιλολογική μας Γλώσσα.  
Γ. Στρατήγης: Τραγούδια τοῦ Σπιτιού.

Μπρέτ Χάρτ, μετάφρ.  
A. Παπαδιαμάντη: "Η καλῇ τύχῃ τοῦ Ράριν Κόμπ.  
Λεύκωμα «Παναθηναίων»: 20 καλλιτεχν. εἰκόνες εἰς τὸ σχῆμα τῶν «Παναθηναίων».

Σπαρτιατικὸν Ἡμερολ.: Ετος 1906.  
> 1907.

Σειρὰ Β'. — Πρὸς δρ. 3 ἐκαστον

Νίκος Α. Βέης: Δημώδη "Ασματα Φιγαλίας μεθ' ὑπομνημάτων.

Αγις Θέρος: Δημοτικά Τραγούδια, εἰκονογραφημένα.

Γρηγόριος Ξενόπουλος: Μαργαρίτα Στέφα.  
Δημήματα Σειρὰ Α'.

Δημήματα Σειρὰ Β'.  
Δημήματα Σειρὰ Γ'.

Τόμοι τῶν «Παναθηναίων» χαρτόδετοι 1ος, 2ος, 4ος,  
6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος.

Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα—"Εκδ. «Παναθηναίων».

Σειρὰ Γ'.

«Ο Ρωμῆος τοῦ Σουρῆ»—μία ἐτησία ἔγγραφή φρ. 8  
ἀντὶ 10.

«Διάπλασις τῶν Παιδῶν»—μία ἐτησία ἔγγραφή φρ. 8  
ἀντὶ 10.

«Τὸ Ἐμπόριον»—μία ἐτησία ἔγγραφή φρ. 5.  
«Δελτίον Ἐμπορ. καὶ Βιομηχανικῆς Ἀκαδημίας» μία  
ἐτησία ἔγγραφή φρ. 2 ἀντὶ 3.